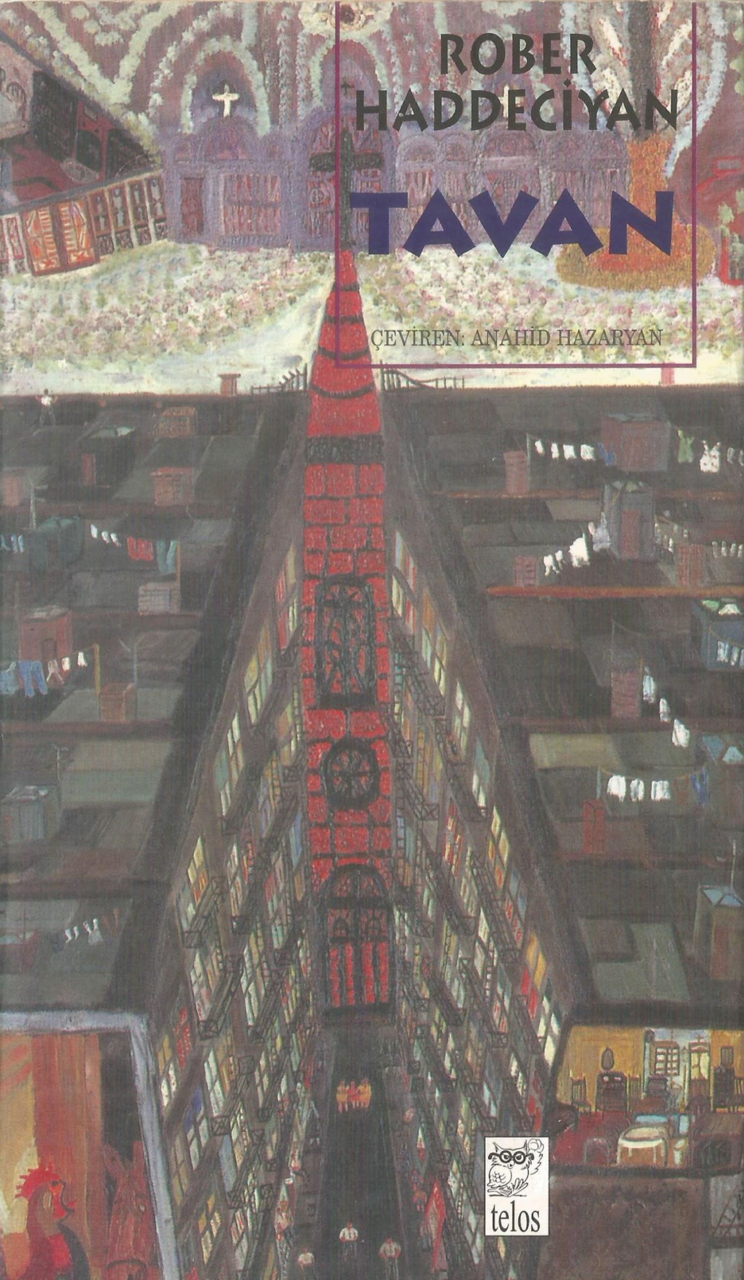
ROBER HADDECİYAN

TAVAN

ÇEVİREN: ANAHİD HAZARYAN

telos

Rober Haddeciyan, 1926 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Mıhitaryan Ermeni Lisesi'nde yaptı. İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü mezunu. "Sözcük Yanlışı" adlı ilk Ermenice öyküsü 1946 yılında aylık bir edebiyat dergisinde yayımlandı. 1967 yılında başyazarlığını üstlendiği Ermenice yayınlanan *Marmara* gazetesinde, 1981'den bu yana "Anı Defteri" adlı köşesinde günlük yazıları yayımlanıyor.

Merkezi ABD'de bulunan Alek Manukyan Vakfı Edebiyat Fonu'nun birincilik ödüllerini, 1976 yılında *Kazanç* adlı oyunuyla, 1981'de *İnsanların Yüceliği ve Zavallılığı* adlı öykü kitabıyla ve gene 1981'de *Tavan* adlı romanıyla kazandı. *Marmara* gazetesinde yayımlanan ve bir kısmı kitap olarak da derlenen "Anı Defteri"

→

telos 88
edebiyat 52

Rober Haddeciyan

•

Tavan

Kitabın Özgün Adı
Arasdağ

Ermeniceden Çeviren
Anahid Hazaryan

Murat Ofset tarafından 1983'te
yapılan baskıdan dilimize aktarılmıştır

ISBN 975-545-090-4

Kapaktaki Desen
Ralph Fasanella (*Istırabın Ardından Gelecek Mutluluk*)
Dizgi
Gülcan Doğan
Düzelti
Anahid Hazaryan
Ofset Baskıya Hazırlık
Telos Yayıncılık
Kapak Tasarım ve Uygulama
Telos Grafik
Kapak ve İç Baskı
Telos Basımevi
Cilt
Yalçın Mücellit

Birinci Basım
Mayıs 1997

TELOS YAYINCILIK
İmam Adnan Sokak, No: 2, Kat: 4 80080 Beyoğlu - İstanbul
Telefon: (0212) 249 24 80 Faks: (0212) 249 25 48

ROBER HADDECİYAN

TAVAN

Çeviren: Anahid Hazaryan

telos

İnsanoğlu, gelecek hakkında yargılara varmaya çalışmasın. Varacağı sonuçlar kesinlikle yanıltıcı olduğuna göre, olanaklarını ve sabrını da ölçmeye kalkışmasın.

On yıl önce, yalnızca 24 saat bile hareketsiz yatacağımı düşünemezdim. Böyle bir durum karşısında ölebileceğimi sanırdım. Sürekli bir beklenti içinde çaresiz, hareketsiz uyumak...

İşte tam yedi ay on iki gün geçti. Artık saatleri saymıyorum. Zaten tüm bu zamanı saatle açıklasam, herhalde 5-6 bin saati geçer. Tam 6 bin saatten beri sırtımı yataktan kaldırmadım. Ve yine 6 bin saatten beri yere basıp pencereye kadar gitmedim. Düşünün bir kere, tam 6 bin saat... İnsan bu kadar uzun süre mutluluğa bile dayanamaz. İnsan bu kadar uzun süre eğlenmeye, tatile bile katlanamaz. İnsanoğlu yalnızca acıya bu kadar uzun süre dayanabiliyormuş. Yalnızca hareketsizliğe, çaresizliğe ve terk edilmişliğe. Bunu öğrenmem gerekiyordu. Çünkü, her şeyden önce, ölüm bizim dışımızda gelişen bir olay. İstediğin zaman ölemezsin. Oysa mutluluğa, eğlenceye son vermek kişinin elinde. Ayrıca, hareketsizliğe mahkûm bir insan bile ölmek istemez. Hatta bu sefillik, yatakta hasta durumda hareketsiz beklemek, ölümün uzaktaki görüntüsünden bile bin kat daha iyi. Evet, uzaktaki görüntü dedim ve galiba bu deyişi yerinde kullandım. Ölüm tabiî ki salt uzak bir görüntüden ibaret. Meydana gelecek bir olayın uzaktaki bir resmi yalnızca. Bu olayı hiçbir zaman duyumsayamayacak, göremeyecek, tanıyamayacağız. Bu sırada görmek, tanımak ya da duyumsamak sona erecek. Bu-

na karşın, gene de ölüm kavramının görüntüsü hep aklımı kurcalamıştır; belki de yirmi kat çirkin ve katlanılamayan nokta, soyut ölüm düşüncesinden çok, somutlaşan biçimi. Galiba en zor koşullarda bile yaşamak ve dayanmak arzusu buradan kaynaklanıyor.

Ya intihar?

Hayır, bir an bile bu konuyu düşünmedim.

Hayvanlar intihar etmediğine göre, doğada intihar yok.

Bir gün tavandaki sineği seyrediyordum. Genelde sırtüstü yattığım için en çok seyrettiğim yer tavandır. Sineğin dolaşmadığı zamanlarda –ki genelde ender dolaşır– tavan, değişmezliği ve tekdüzeliğiyle hiç de ilginç değildir. Bu yüzden genelde, tavanı, düşüncelerimi yansıttığım beyaz bir perde olarak kullanırım. Örneğin, biraz önce bu beyaz perde üzerinde yedi ay ve on iki günü saat cinsinden hesaplamaya çalıştım. İnsanlar düşünebilmek için görmeden bakabilecekleri bir şeye gereksinim duyarlar. İşte, bir sinema filmi gibi düşüncelerim bu perde üzerinde somutlaşırlar. Üstelik bu film nadiren kesintiye uğrar, çünkü tavan –sinekler hariç– ziyaretçi kabul etmez. Ne hemşireler, ne ziyaretçiler, ne doktorlar, ne de temizlikçiler burada yürüyebilir.

Bir gün sineği seyrederken, onun yaşamını gözümde canlandırmaya çalıştım. Siz de tabiî ki yaşamınızda binlerce sinek gördünüz ama hiç sineğin derisinden içeri sızmayı denediniz mi? Acaba sinek neler hisseder, yaşamı nasıl algılar, bu küçük yaratığın küçücük kafasından neler geçer? Yattığım yerden sineğin tekdüze yürüyüşünü seyrediyordum; yürüyüşündeki çabukluk, ayaklarını görünmez kılıyordu. Hayvan birkaç adım gittikten sonra birden duruyordu. Niçin duruyordu? Neyi bekliyordu? Ön iki ayağını birbirine sürtüyor, sonra yönünü değiştirip yeniden birkaç adım atıyordu. Bu yürüme ve

durma işlemini devamlı tekrarlıyordu. Birkaç kez onun yönünü belirlemeye çalıştım, ancak başaramadım, hep yanıldım; bunu önceden kestirmek olanaksızdı. Hayvan birden havalanıyor, boşlukta "pist"in etrafında birkaç tur attıktan sonra tekrar eski yerine ya da biraz daha öteye konuyordu. Ancak, sanki hep belli bir noktayı ısrarla terk etmemeye, belli bir nokta etrafında dönmeye çalışıyordu.

Böylece, sinek tavanı terk edip hastanenin koridoruna doğru uzaklaşana kadar izlemeyi sürdürdüm.

Sinek felç olup bedeni hakkında yorumlar yapar mı? Daha doğrusu hastalanır ya da düşünür mü? Tüm bu sorular olumsuz yanıtlandığına göre, acaba bir sinek benden daha mı mutludur?

O gün akşama kadar hayvanlar hakkında düşündüm; onların amaçsız ve anlamsız yaşamları benim için oldukça şaşırtıcıydı. Sineğin, sivrisineğin ya da bir kedinin beklentisi neydi? Hiçbir şey. Hayvanın varlığı bir amaçtı ama onun herhangi bir beklentisi yoktu. Sinek belki örümceğe yem olmak amacıyla yaratılmıştı, fakat yaşama amacından söz edilebilir miydi? Hayır. Yalnızca zorunlu bir yaşamdı onun bu dünyadaki varlığı. Bilmeden, gelecek hakkında tasarılar yapmadan, mutluluk ya da mutsuzluk, beklemek, kader kavramlarından habersiz, ulus, vatan, ev bark, aile sorumluluğundan uzak yaşıyordu. Basit bir tanımla sinek, sevgi ve nefret duygularından arınmış bir yaşam sürüyordu. Bu nedenle sinek için intihar söz konusu olamazdı.

Hayır. O gün, bir hayvanın ya da sineğin anlamsız hayatına katlanmaktansa yatakta felçli bir durumda yatmanın çok daha iyi olduğu kararına vardım. İnsanın aklı bir gün hayvan yerine insan olarak yaratılmanın nedenlerine takılabilir.

Zamanın daha çabuk geçmesini sağlayan çevremdeki olaylar sona erince yatağımda tuhaf hayaller kurarım.

Artık yalnızlık benim için o kadar korkunç değil. Yalnızlık dediğimde odamdaki diğer hastayı saymıyorum. Onu hesaba katmıyorum. Odada on hasta bile olsa, doktorlar, hemşireler ve hatta sinekler gittikten sonra yalnız kaldığımı söyleyebilirim. Evet, hastanede insanın içini tümüyle yalnızlık duygusunun sardığı anlar o kadar çok ki...

Bu duygu bazı günler bende büyük bir korku uyandırıyordu. Biraz daha yanımda kalmaları, beni yalnız bırakmamaları için bağırmak, yalvarmak istiyordum. Oysa artık bu duruma alıştım, kesinlikle umursamıyorum. Hatta bazen odadaki günlük telaşın durduğunu gösteren ziyaret bitimi saatini, –ziyaretçiler gelmişlerse– son ilaç dağıtımını sabırsızlıkla beklerim. O dakikadan itibaren düşüncelerimi düzenlemek, günlük olayları değerlendirerek gelecek hakkında yorumlar yapmak ya da geçmiş güzel günleri anımsayarak yeniden yaşamak için bir saatlik bir zaman dilimine gereksinmem var.

Bu süre sonunda uykuya teslim olurum. O bir saatlik süreçte rahatsız edilmemek en büyük dileğim. Ancak sık sık aksilikler meydana gelir. Beklenmeyen bir ateş yükselmesi, bağırsak boşalması ya da vücudumun erişemeyeceğim bir noktasında baş gösteren kaşıntı, hatta odamı paylaştığım hastanın rahatsızlığı, değerli dakikalarımı berbat edebilir.

—Yine ne var?

Hemşirenin ağzından çıkıp bir paçavra gibi yüzünüze çarpan bu iğrenç söz, günde iki kez odamda –tabiî başka odalarda da– çınlar. Yüzünü buruşturan hemşire içeriye girmek bile istemez; yarım açtığı kapının aralığından korkunç bakışlar fırlatarak sorar.

—Yine ne var?

Soru ifadesi, zili çaldığından ötürü hastayı pişman edebilir. Kazayı izleyen ilk günlerde hastaneye ve hastane kurallarına yabancı olduğum için, bu cümle bende

isyankâr duygular uyandırıyordu. Genelde bu tümcenin ardından söylemi yumuşatmaya çalışan bir gülümseme belirir ve sanki daha az kırıcı bir anlam yüklenirdi.

—Sevgili beyimizin yine nesi var bakalım?

Ya da,

—Şımarık tatlı hastamın yine nesi varmış acaba? gibi...

Sert ifadeyi az çok yumuşatan bu sahte gülümsemeye karşı isyan eder, fakat gene de sessizliğimi korurdum. Yalnızca isteğimi söylerdim. Bu istek bir bardak su, devrilen sürgünün düzeltilmesi ya da çarşafın değiştirilmesi olurdu. O anda aklımdan hınzır düşünceler geçerdi.

"Az sonra zile tekrar basıp seni çağıracağım. Amacım salt rahatsız etmek, çünkü hastaya hizmet senin görevin."

Zaten günler geçtikçe hemşirenin yüzündeki gülümseme de bütünüyle silindi ve sahte yumuşaklıktan arınmış bencil ve acımasız cümle, tüm kuruluğu, tüm acımasızlığıyla ortaya çıktı.

—Yine ne var? Ne istiyorsun?..

Zaten benim içimdeki isyan duyguları da artık yok olmuştu. Zili çalıp da hemşireyi çağırmak zorunda olduğum zaman, beynimi kemiren acılara bir de suçluluk duygusu ekleniyordu.

Ayrıca her defasında yardımıma koşması gerektiğinden de artık o kadar emin değildim. Onca hastaya ve odaya yetişebilmek mümkün müydü? Hem onun da dinlenmeye gereksinmesi var. Odasında biraz oturması, kitap okuması ya da elişi yapması, rahatlaması gerekir. Ancak zil sesi hiç rahat vermez. Gerçi artık yerinden kalkarken eskisi gibi aceleci davranmaz. Zil çaldığında kanımca biraz homurdanır, oturmaya ya da elişine devam eder, daha sonra yavaş hareketlerle elindekini bırakıp ayağa kalkar, kendisini çağıran hastayı öğrenmek için duvara bakar...

Tüm bu davranışlarındaki yavaşlığa karşın "yerinden sıçradığını" varsayan hemşire, çağıranın "hastanenin müdavimleri"nden biri olduğunu görünce, yüzünü daha da buruşturur.

—Yine ne var? Ne istiyorsun?

—Başım. Başım bir saatten beri çatlıyor.

Bu cümleyi söylerken ne kadar zorlanırım, sanki başımın bir saatten beri ağrıması benim suçum. Aslında ağrı geçer ve böylece zili çalma işkencesinden kurtulurum ümidiyle zaten bir saat boyunca dişimi sıkarım. Ancak ağrı inatla sürer... Belki bir ilaç, basit bir aspirin iyi gelir.

Hemşire bana bakarken yüz ifadesini değiştirmez. Üstelerim.

—Başım korkunç ağrıyor.

Hemşire eşikten içeri adım atmadan donuk bakışlarla beni süzer ve tek kelime söylemeden uzaklaşır. Acaba dediğimi anladı mı? Aspirin ya da başka bir ilaç getirecek mi? Niyeti varsa en geç 10 dakika içinde getirir. Ama niye bir şey demedi? En azından, beni rahatlatmak amacıyla başını sallayıp anladığını gösterebilirdi.

Dakikalar geçer. Burada saate bakmak alışkanlığı yok, ayrıca mümkün de değil. Ancak, çevremizde, saat işlevini üstlenen pek çok şey var; temizlikçilerin giriş çıkışı, hemşirelerin nöbetleri, yemek dağıtımı, ziyaretçilerin gelişi, yakınlardaki bir camiden yükselen müezzinin sesi vb. etkenler, düzenli işleyen bir saatten çok daha iyi zaman göstergesidirler. Zaten aylar boyunca edindiğim deneyimler sonucu, hareketsiz yatan bir insanın iç dünyasında oluşan soyut saatin, çoğu kez dakikaları bile hesaplayabileceğini kavradım.

On, on beş, yirmi dakika geçmesine rağmen hemşire gözükmez. İlacı getirmeyeceğini anlarım ama başımın ağrısı hafiflediği için artık bu o kadar önemli değil. Sonuç olarak, hemşire, aspirine gerek kalmadan ağrının

dineceğini bizden daha iyi bilir. Hemşireler, çoğu kez boşuna çağrıldıklarının bilincindedirler. Bizimki, sevecenlik ve insan varlığı gereksinmesinin neden olduğu bir inatçılık, can sıkıntısının ve beklentiyi gidermek amacıyla başkasını rahatsız etme içgüdüsünün yarattığı hasta sabırsızlığı şeklinde tanımlanabilir. Gene de kibar davranarak, bu hatamızı yüzümüze vurmaz, yüksek sesle şikâyet etmezler...

Yarım saat sonra hemşire getirdiği ilacı ağzıma koyduğunda artık baş ağrım bütünüyle dinmiştir. Ancak bunu belirtecek cesaretim yok, çünkü küstahlık olur. Tersine, onu memnun etmek için ağrım sürüyormuş gibi davranmak zorundayım. Gözlerimde minnet borcumu gösteren bir ifade ve acıklı bir ses tonuyla teşekkür etmeliyim. Bu davranışıma karşın sert tutumu yumuşamayacak ve alışkanlık edindiği "sen"li konuşma biçimiyle emredecek:

—Yut!

Hemşireye kızgın olmadığım gibi, tam yedi aydan beri ona "siz" diye seslenmeyi sürdürüyorum. Ben altmış yaşındayım, o ise yirmi ikisinde olmalı. Buna karşın rahatlıkla bana "sen" diyebiliyor...

Ben aynı şekilde davranamam. Yaşamım boyunca nadiren insanlara "sen" zamiriyle seslendim. Özellikle bir yabancıyla, tanımadığım insanlarla kesinlikle "senli benli" konuşmam.

—Artık uyumalısın.

Kim bilir her gece kaç kez, kaç kişiye, gerçekte yararsız aynı tümceyi tekrarlar. Yararsız diyorum çünkü uyumak insan iradesi dışında gelişir. Hemşire bu durumu bilmesine karşın gene de emreder. Nedeni ise kendi rahatının hastaların uykusuna bağlı olmasıdır. "Uyu" dedikten sonra ortadan kaybolur. Giderken, "artık uyu" tümcesinin karşısındakini ne kadar sinirlendirdiğini düşünmez. Ayrıca bana uyumamı söyleyen salt o değil. Satenik de sık sık aynı öneride bulunur.

İnsanın kendi öz kızı bunu yaptıktan sonra, hemşirenin davranışını yadırgamamak gerekir.

—Ben gideyim baba, sen de biraz uyu artık.

—Hayır kızım, uykum yok, ama gitmek için acele ediyorsan git tabiî.

—Niçin acele edeyim baba? İstiyorsan biraz daha kalabilirim.

Ah... Bazen insanlar beceriksiz davranıp, bilinçsizce iç dünyalarındaki sırları tüm çıplaklığıyla gözler önüne seriyorlar... Hayır, bunlar masum beceriksizlikler... Zaten insan bu tür beceriksizlikler karşısında kızmaz. Belki bir gülümseme... daha doğrusu zoraki bir gülümseme... "İstiyorsan biraz daha kalabilirim." Yani... yanımda biraz daha kalabilmesi salt benim isteğime bağlı, onunkine değil. Kendisi bir an önce gitmeyi, bu kasvetli hastaneden uzaklaşmayı yeğler. Bunu istemesi de doğal değil mi sizce? Onu kınayabilir miyim? Evde onu bekleyen bir sürü iş var. Yanımda fazla durmak istememesi, beni sevmediğini kanıtlamaz. Beni sevmese her gün ya da iki günde bir koşarak yanıma gelir mi hiç?

—Baba, nasılsın?

—Kızım yine mi geldin? Bari bugün gelmeseydin.

—Anladık, her gün bir kere bu lafı tekrarlayacaksın. Seni görmesem içim rahat eder mi sanıyorsun?

—Senin için üzülüyorum. Zaten evde de yoruluyorsun...

Satenik itiraz anlamında başını sallar. Tabiî ki aptal değil, sözlerimdeki içtenlikle beraber yalan payını da sezer. Kendisi için endişelendiğimi bilir, ancak varlığının bende yarattığı sevincin de bilincindedir. Gelmediği günler benim açımdan çok sıkıcıdır, özellikle akşama doğru içime bir kasvet çöker. Hatta bu duyguyu korku olarak da tanımlayabilirim. Terk edilme endişesi... Terk edilmişliğin belli belirsiz uzak bir görüntüsü. Ya bir gün Satenik bıkıp da beni aramazsa... Benimle

gerçekten ilgilenen tek kişi de bana yüz çevirirse...Benim öldüğümü varsayarsa... Bu düşünceler benim için bir karabasan. Ancak bu korku hemen yok olur. Satenik'i, kızımı, eşsiz evladımı iyi tanırım. Öleceğini bilse yine beni terk etmez. Her şeyi unutur ama beni unutmaz. Onun yüreğinden içeri süzülüp tüm duygularını apaçık görürüm.. Salt beni sevindirmek amacıyla gelmez yanıma... Beni görünce kendisi de rahatlar. Görünüşümün iç açıcı olmadığı bir gerçek, ancak insanlar değişik koşullara çabuk alışırlar, bundan dolayı da artık, durumumun daha da kötüleşmemesi şartıyla yadırgamaz.

—Baba, bugün seni iyi gördüm.

Bu tümce kulağıma yabancı değil. Genellikle iyiye doğru bir gelişme görülmez ama bu da bende büyük bir rahatsızlık yaratmaz. Zaten iyi olduğumu söyleyenler de daha kötüye gitmediğimi kastederler.

Gelir, terini siler, oturur. Merdivenlerden koşarak çıkmıştır. Birkaç dakika dinlendikten sonra çevresine göz atar. Yorganını kaldırır, yatağın düzgün olup olmadığına bakar, yastığı düzeltir, vücudumu kolonyayla biraz ovalar. Tüm hareketleri usta bir hemşireninki gibi otomatiktir, bu sırada günlük yaşamını da anlatır. Yenilik var mı? Rupik'in dersleri nasıl? Hagop'un işleri yine kötü mü? Bu akşam misafirin var mı?..

—Dün akşam çok güzel bir dolma pişirdim... Hagop bayıldı. Sana da birkaç tane getirdim baba. Mutlaka yiyeceksin.

—Yiyemeyeceğimi bili...

—Bir dene, yemelisin... Zaten Rupik için yürek tüketiyorum. Bu çocuğun hiç iştahı yok, ne yapacağımı bilmiyorum. En sevdiği yemekleri pişiriyorum, gene de yemiyor. İştah ilacı da bir işe yaramıyor. Doktora götürmeyi düşünüyorum, bakalım ne diyecek. Gerçekte kilosu normal, zayıf değil...

Satenik bir konudan diğerine atlayarak konuşur. Ben hepsini büyük bir ilgiyle dinlerim. Hatta tüm sözlerini belleğime kaydetmeye çalışırım, çünkü o gittikten sonra tüm anlattıklarını anımsayarak yeniden incelerim. Satenik'in sözlerindeki bazı noktalar, benim için birkaç saatlik düşünce kaynağıdırlar. Özellikle doğrudan aileyle ilgili konular... Ah! Hele o ayrıntılar ne kadar değerlidir... Fakat Satenik sözünü yarıda keserek yerinden fırlar.

—Artık gideyim baba, geciktim, sen biraz uyu. Yarın tekrar geleceğim, tamam mı?

Başımı peki anlamında sallarım.

Satenik ayrılırken, sanırım hiç kimse aynı anda o kadar mutlu ve o derece mutsuz olamaz. Hastanede çaresiz kalmanın, ayrılığın yarattığı üzüntü ile kızımı yarın tekrar görme fikrinin verdiği mutluluk içimi doldurur.

Hemşirelerden birisi içeriye girip odanın ışığını yakar. Bize dönüp bakmaz bile. Burada herkes kendi görevinin bilincindedir ve başkasının işine karışmamayı, başkası için parmağını bile kıpırdatmamayı ilke edinmiştir. Ancak burada çalışanların insafsız ve duygusuz olduklarını söyleyemem. Hiç kuşkusuz onlar da yüreklerinin gizli bir köşesinde insancıl bir yön taşırlar. Fakat bu duygu ender olarak belirir. Salt olağanüstü olaylar, büyük heyecanlar onu kıpırdatabilirler. Bizim gözlerimizi yaşartacak manzaralar onlar için olağandır. Hatta ölüme, ölü bir insana bile, karşısındakini sarsacak derecede soğuk ve ilgisiz bakışlar yöneltirler. Bunlar kalpsiz diye düşünebilir insan. Ancak gerçek bu değil. Bir çocuğun gülümsemesi, hasta annesini öpen tatlı bir yavru ya da doğum yapmış eşine bir buket çiçek getiren genç adam, ölüm karşısında taşlaşmış bu yürekleri birdenbire sarsar. Ben odamda bu tür olaylara doğrudan tanık oldum ya da hemşirelerden duydum. Neşeli oldukları zaman bir bilseniz neler neler anlatırlar. Hemşire ışığı

yakıp gider. Bir saniye içinde oda gece görüntüsüne bürünür. Yapay aydınlatmaya karşın gün ışığının eksikliği kişide hüzün yaratır. Ancak bu durum –en azından benim için– kısa sürelidir. Bu dakikaların yatağımda en çok meşgul olduğum zaman dilimini oluşturmaları bazılarında şaşkınlık yaratabilir. Söz konusu süreç hem fiziksel hem de ruhsal bir uğraşı içerir. Önce, benim için bir külfet ve yorgunluk kaynağı olan yemek sorunu var. Hatta yemek sulu değilse bir başkasının yardımı gerekir. Ancak gerçek etkinlik fiziksel değil ussaldır. Sona eren günü yorumlamak zamanı gelmiştir artık. Devamlı yatakta yatan bir insanın bile binbir olayla, çevresinde gözlediği değişik konularla dolu bir gün geçirmesi şaşırtıcıdır. Ben tüm bunları sıraya koyup tek tek incelerim. Ne büyük mutluluk... düşünmek, tekrar düşünmek... Bu yetiye sahip olduğum için şükrederim. Aksi takdirde, herhalde bu odada çıldırırdım. Düşünme işlevine duyduğum ilgi boş saatlerime renk ve anlam katar. Kazadan önce dükkânımda, masamın başında otururken de hep düşünürdüm. Gazete okumak, hesap yapmak, mektup yazmak gibi günlük uğraşlarımdan birisi de düşünmekti. Ancak düşüncelerimin içeriği gelişigüzel olaylardan, belleğe yerleşmiş sıradan bölük pörçük olgulardan oluşmazdı. Hayır. Düşünsel işlevimi oldukça genç yaşlarda belli bir düzene koymuştum. Her gün belli bir program hazırlar ve az çok bunu uygulamayı başarırdım. Programımda sosyal konulara öncelik tanırdım. İnsanın diğer insanlarla, ailesiyle ya da çocuğuyla, ulusuyla, soydaşlarıyla v.b. olan ilişkileri sosyal olaylar bağlamında yer alan başlıca noktalardı. Bu tür binbir çeşit düşünce aklımı kurcalardı. Bugün, derdim, bu konu hakkında düşüneceğim. Bu beyin jimnastiğini gerçekleştirebileceğim anı büyük bir sabırsızlıkla beklerdim. Doğallıkla bazen kişinin usuna, istenmeyen bir kişinin ziyareti gibi "davetsiz" ayrıntılar da takılır. Ne

kadar ilginç olursa olsun, beklenmeyen bir konu düşünme sürecimi kesintiye uğrattığı zaman onu hemen uzaklaştırırdım. Bu savma işlemini büyük bir ustalıkla yapar ve tekrar günlük programıma dönerek kaldığım yerden devam ederdim. Bu benim için büyük bir zevkti hatta bazen müşterimin bir an önce giderek beni yalnız bırakmasını büyük bir sabırsızlıkla beklerdim. Böylece yarıda kalan düşün dünyasındaki gezintimi sonuçlandırabilirdim.

Bu alışkanlığım sayesinde de belli konularla ilintili bir birikim edindim ve bu özelliğimle çoğu kez tanıdıklarımı şaşkınlığa uğrattığımı söyleyebilirim. Aydın olduğumu söyleyemem, zaten fazla bir eğitimim de yok. Gerçekte çok okurdum ancak okuduğum konular biraz siyasal, genelde sosyal konulardan oluşan sıradan gazete makaleleriydi. Karışık ve zor anlaşılan yazılardan hoşlanmazdım. Hep sıradan bir kişi oldum ve insanların yarattığı binbir güçlüğün, karışıklığın altında basit, çok basit bir yaşam olgusunun yattığına inandım. Tüm çabalarım da bu yalın kavramla ilgili düşünsel birikimler oluşturmaya yönelikti.

Ancak kazadan sonra bu yeteneğimin benim için ne derece kutsal bir armağan olduğunu kavradım. Kazayı izleyen on beş günü saymazsak, ne belleğimi, ne de ussal işlevimi kaybettim. Durumumdaki ümitsizliği tüm çıplaklığıyla görebildim. Evet. Tekrar ayağa kalkabilmem bir mucizeye bağlıydı. O mucize ise gerçekleşmeyecekti. Şimdiye kadar ender olarak birkaç kilometrenin dışına taşan dünyamı artık hastanenin küçük bir odası sınırlayacaktı. Bu koşullar başkası için basit bir şanssızlık sayılmazdı. Zaten hastalığa karşı gösterdiğim ilk tepki şiddetli öfke ve ümitsizlik duygularıydı. Çevremdekilerin çoğu kızgınlığımı anlamadılar çünkü iç dünyamı açığa vuracak fiziksel güçten yoksundum. Fakat birbirini izleyen tekdüze günler sonunda geri ge-

len düşünme yetim beni kurtardı. Bir türlü geçmek bilmeyen o boş saatleri dolduracak bundan daha güzel ne olabilirdi? Denedim ve başardım. Evet, çok şey kaybetmiştim ama düşünmek, düşüncelerimi bir düzene koymak, geliştirmek ve yorumlamak yeteneğim henüz kaybolmamıştı. Bu işler benim için büyük bir şanstı. Böylece ben bir kez daha insanların dünyayı iki ayrı algılayıcı ile, yani göz ve beyinle seyredebileceklerini kavrıyordum. İnsan gözü çok şey görür ama bazı durumlarda yetersiz kalır, görmez, göremez, hatta yanlış görür. Bu gibi durumlarda beyin gözden kaçanı algılar. Ancak küçük bir azınlık bu yalın gerçeğin bilincindedir; bu nedenle söz görme konusundan açıldığında salt gözün öneminden konuşulur. Örneğin, bir odaya girdiğinizi varsayalım. Göz salt odanın içindekileri görür oysa yan oda görüş alanınızın dışında kalır. Göz salt koltuğun önündekini görür, arkasındakiler bilinmez. Göz kutuyu görür fakat kapsamını algılayamaz. Odadan çıktığınızda her şey biter; ne baktığınız eşyaları, ne de dönemecin gerisinde sizi bekleyeni görebilirsiniz. Ufuğa doğru bakarken, gözün erişebildiği en uç nokta neresidir? Uzaktaki renkler ve şekillerden emin olabilir misiniz? Vs.. vs.. Ben çok genç yaşta beynin de görebildiğini kavramıştım. Odaya girdiğinizde beyninize güveniyorsanız görünmeyen bazı şeyleri de duyumsayabilirsiniz. Ayrıca odadan çıktıktan sonra da kapının arkasında kalanları görmeye devam edebilirsiniz. Benim çok genç yaşlarda edindiğim bu yeti yaşamı gözlemleyecek ikinci bir duyu oluşturmuştu. Şimdi bu özelliğim hastane odasında daha da önem kazanarak, alttakilerin, görüş alanımız dışında kalan üsttekileri seyredebilecekleri bir denizaltı periskopuna dönüştü. Bunun yardımıyla düşüncelere daldığım akşam saatlerinde hastane odasından uzaklaşarak Satenik'in evinden başlayıp benim için büyük değer taşıyan baba evi-

ne kadar geçmişte ya da şimdi tatlı anılarla dolu yerleri ziyaret edebiliyorum.

—Yemeği yememişsin.

—Yemek istemiyorum. Kaldırabilirsiniz.

Hemşire tek bir söz söylemeden tepsiyi kaldırdı. Yalnızca çorbayı içtim. Çok lezzetli değildi ama sulu olduğu için daha çabuk kayıp gitti. Etli yemekleri ise pek sevmem. Zaten et hem az hem de yağlı.. Hemşire tepsiyi kaldırdıktan sonra komşu yatağa yaklaştı. Oda arkadaşım benim gibi değil bütün yemekleri bitiriyor. Hemşire tepsileri üst üste koyduktan sonra bize bakmadan çıkıp gitti. Yaşamın fırtınalarına karşı koymamışsanız bu şefkat meleğinin tepsinizi almadan önce duraksamasını beklersiniz:

—Ama niye yemiyorsun? Yemen gerekir...

—Böyle devam edersen senin için iyi olmaz.

—Bak bu yemeği sevmiyorsan başka bir şey getirebilirim.

—Anladım, yerken zorlanıyorsun. Yardımımı ister misin?...

Hayır. Bu tür sözler duyamazsın. Hayatta çok şey görüp geçirdiğin için böyle bir şey beklemezsin. Hatta hemşire seninle sözde ilgilenmeye kalksa canın sıkılacaktır. Çünkü iştahın yoksa ısrarlar seni daha da sinirlendirir. Hemşire bunu bilmez mi? O da yaşamı boyunca ne fırtınalar geçirmiştir... Onun da belki bizden beklentileri vardır.

—Yemek istemiyorum. Kaldırabilirsiniz.

Bu cümlenin başka birisi tarafından kaba bulunacağını kestirebilirsiniz. Hemşire yaşam deneyimine sahip olmasa herhalde şunu dememi beklerdi:

—Teşekkür ederim, lezzetli olduğundan eminim, siz de tepsiyi buraya kadar getirip yoruldunuz ancak yiyebileceğimi sanmıyorum. Kaldırabilirsiniz...

Kuşkusuz, hemşirenin bu tür sahte nezaket sözlerini dinleyecek zamanı yoktur. O, davranışlarını en aza indirgeyerek, zaman kaybı yaratacak gereksiz söz ya da hareketlerden kaçınır. Ancak kanımca hastaneden çıktıktan sonra hemşire başka bir kişiliğe bürünür. Makineleşmiş davranışları silinir gider. Özellikle sevdiği gençle buluşacağı zaman bütünüyle değişir. Onunla beraberken ne kadar sevecen olabileceğini tahmin edebiliyorum. Nereye gidecekler? Nerede baş başa kalacaklar? Sinemada mı? Bir eğlence yerinde mi? Acaba orada bizi düşünecek mi? Bilemiyorum. Fakat bildiğim tek şey, hastane içinde kontrollü davranışlarıyla robottan farksız olduğudur.

—Bu gece nasıl uyuyacağım, bilmiyorum.

Oda arkadaşım dikkatimi çekmek için yarım saattir yatağında dönüp duruyor. Adı Margos. On günden beri aynı odayı paylaşıyoruz. Uykusunun kaçtığı zaman dışında konuşkan birisi olduğu söylenemez. Ancak uyuyamayınca ah, of sesleriyle yatağında durmadan döner.

Ben bu sesleri fazla önemsemem. Gece konuşmalarından da fazla hoşlanmam. Yedi ay boyunca sekiz, on oda arkadaşım oldu. Herhalde daha sekiz, on kez başkaları gelip gidecek. Ben yatak ya da sandalye gibi burada kalıcıyım. Oysa Margos en fazla bir hafta daha burada kalacak. Onu hesaba katmalı mıyım? Buradan gitmenin mutlaka kurtulmakla eş anlamlı olmadığını bildiğim için umursamam. Bundan önceki hastalardan birisi bu odayı geri dönmemek üzere terk etti. Öldü. Gerçi Margos'un hastalığı ciddi değil ancak gene de belli olmaz.

—Sen uyudun mu?

—Hayır.

Bazı hastalar için en hüzünlü andır bu. Koridordan hafif bir ışık yarı aralık oda kapısından içeri süzülüyor.

Nöbetçi hemşirenin odasından yayılan belli belirsiz bir radyo sesi de duyuluyor. Dünyayı dolduran insanların çoğu için yaşamın durgun saatleridir bunlar. Ancak şu anda başkalarının da çılgın bir eğlenceye daldıklarını unutmamak gerekir. Gece yaşamı, lüks lokantalar, eğlence yerleri, dans ve müzik, alkol vb... Ah, gecenin bu saatinde kadınlar gündüz olduklarından on kat daha güzeldirler. Çevrelerindekini etkilemek, erkekleri büyülemek için her şeyi yaparlar. Erkekler ise sanki bütün gün iki saatlik zevk için çalışırlar. Ben de aynı yollardan yirmi, otuz yıl önce geçtim. İnsanların gecenin bu saatlerinde az çok değiştiğini bilirim. Yalan ve hayaller, gece hayatı sürenler için birkaç saatlik yapay bir dünya yaratırlar. İnsanlar bu imgelere taparlar çünkü bu büyülü dünya çılgın bir mutluluk sunar onlara, yaşamın kısalığından ve tekdüzeliğinden intikam almalarını, tüm mutsuzluklara, tehlikelere meydan okumalarını sağlar.

Ancak yeryüzünde insanların büyük bir bölümü şu an uyuyor ya da uyuyamamanın verdiği sıkıntıyı yaşıyor. Benim hayranlığım hep bu ikinci saydıklarıma yönelmiştir. Evliliğimizin ilk yıllarında Verjin'le sık sık eğlence yerlerine giderdik. Kadeh tokuşturur, içer çakırkeyf olurduk. Daha sonra başka arkadaşlar da bize katıldılar. Böyle zamanlarda gecenin ilerleyen saatlerinde mutlaka bir kere diğerlerini düşünmeyi ihmal etmezdim. Aynı anda odanın bir köşesinde uykusuzluk çeken, mutsuz olan, hasta ya da ölüm döşeğinde yatan diğerleri... Kim bilir ne kadar çoktu bunların sayısı... İnsanların bir bölümü dünya nimetlerinden yararlanırken diğerlerinin acı içinde kıvranmasını, erimesini, yok olmasını hangi kurallar belirler? Mutluluk ya da daha çok memnuniyet olarak tanımlayabileceğim duygunun doruğa ulaştığı anlarda bu zavallıları mutlaka büyük bir hayranlıkla anardım. Ancak bu düşünce o anki mutluluğumu bozmazdı. Kalpsiz ve bencil bir insan değil-

dim. Hayır. Ben yalnızca Tanrı'nın onlara güç vermesini, onları bir an önce huzura kavuşturmasını ya da kurtarmasını dilerdim. Ayrıca o zavallıların sınıfına ait olmadığım ve dünyanın güzelliklerinden yararlanabildiğim için şükrederdim.

Bundan dolayı da insanların mutsuzluk anını beklemeden dolu dolu yaşamaları gerektiğine inanırdım. Ecel er ya da geç kapımızı çalacaktı bir gün.

—Niye uyumadın? Sen de mi rahatsızsın?

—Hayır, rahatsız değilim.

Gerçekte, Margos'un sağlığımla ilgilenmesi kendi durumunu sormam için bir bahanedir. Benim rahatsızlığımı sorarken aslında dolaylı olarak kendi huzursuzluğunu belirtmektir amacı. Bu gibi durumlarda onunla konuşmamı, ilgilenmemi ister. İşte odanı başka bir hastayla paylaşmanın yarattığı en büyük tehlike budur. Yedi aylık deneyimimin sonunda artık bu tehlikeyi iyice tanıdım. Bu nedenle hemen teslim olmamam gerektiğini bilirim. Kendi yatağından benim yatağıma doğru köprü kurmaya çalışan komşunun ilk adımlarına hemen yeşil ışık yakmamalıyım. Böyle davranırsam belki ilk deneme bir-iki adımla sonuçlanacak, karşımdaki vazgeçecek, yorganı başına çekip uyumaya çalışacak ve bu kez başaracak. Ancak bunu yapmayıp üçüncü bir adım atmaya kalkışırsa karşımda yatan hastanın gerçekten bana gereksinim duyduğunu anlayacağım. Bu durumda artık varlığımı göstermekten kaçınamam...

—Ah çok rahatsızım. Ne oldu bilmiyorum.

Bu üçüncü adımdan sonra "evet"ya da "hayır"larla yetinemem.

—Neyin var? Kalbin mi ağrıyor? Nefes mi alamıyorsun?

—Hayır. Midem... Yarım saatten beri midem bulanıyor.

—Hemşireyi çağıralım. Belki bir ilaç verir.

—Hayır... Hayır... Acele etmeyelim. Bakarsın hemen geçer. On dakika içinde geçmezse çağırırız.

On dakika içinde geçmezse... On beş dakika içinde geçmezse... Çoğumuz hemşireyi çağırmadan önce duraksar. Bilinçsiz bir korkudur bu. Belki hasta, hemşireyi çağırma hakkını çok daha ciddi durumlarda kullanmak ister.

—Galiba bugün çok yedin. Seni suçlamak istemiyorum ama insan burada az yemesini bilmeli. Eğer...

—Yani, ne demek istiyorsun? Burası lokanta değil, hastane. Yemek getirdiklerine göre doktorlar yememizi istiyorlar.

—Boşversene... Ben bu işleri iyi bilirim. Doktor senin ne yiyip içtiğini biliyor mu sanıyorsun? Hiç de değil. İki gün geçti mi doktor zaten seni unutur. Hemşirenin eline kalırsın. Mutfaktaki haşlanmış et yetmedi mi, sebze verir, çorba verir, yoğurt yetmediyse meyve verir...

—Kardeş boş konuşuyorsun. Bunları gözlerinle gördün mü?

—Görmedim, ama insan salt gözleriyle mi görür? Bak bir gün sana insanın aklıyla da görebileceğini anlatayım. Beni dinlesen fazla yemezsin. Özellikle akşamları. Sen artık çocuk değilsin. Kendi doktorun olmalısın. Biraz önce gözümün ucuyla gördüm. Bütün getirdiklerini yedin. Çok yedin... Onlar getirirler, kimin umurunda? Biraz sonra nöbetçi doktor geldiğinde hemşireye ne yediğini soracak. Hemşire de aynı soruyu hademeye yöneltecek. Hademe de sana soracak. Ben bunu iyi bilirim...

Birdenbire bir gürültü koptu. Boğulma sesi gibi bir çığlık işitildi. Ah, Margos kusmaya başladı. Gayret gösterip vücudumu hafifçe çevirdim. Gözleri faltaşı gibi açılmış, eliyle ağzını kapamaya çalışarak yatağında yan oturur biçimde duruyor. Midesindekilerin tümü ağzından, burnundan fışkırıyor. Ekşi bir koku anında tüm odayı doldurdu. Biraz daha çabalayarak zile dokundum.

Odadan yansıyan ışık açık kapıdan içeri süzülmekte. Nöbetçi hemşirenin odasından da radyonun uzak ve boğuk sesi geliyor. Fakat ayak sesleri gecikiyor. Koridorda hiç bir telaş belirtisi yok. İşte hastanenin en hüzünlü dakikaları.

—Geçti mi, diye sordum tavana bakarak. Mide bulantın geçti mi?

Önce yanıt alamadım. Kanımca tekrar sormamı bekliyor. Ancak canım konuşmak istemiyor. Kusmuk kokusu ise midemi bulandırıyor. Bir an önce gelip temizleseler iyi olacak.

—Geçti, diye yanıtladı Margos sonunda. Rahatladım. Fakat....

Acaba zili tekrar çalsam mı? Hemşire işitmedi mi? Ama cesaretim yok. Beş dakika içinde gelmezse bir kez daha denerim...

—Ne var yine?

Sorusunu bitirir bitirmez kokuyu alan hemşire başına geleni anladı.

—Ne oldu? Niye kustun?

Ben başımı öteye çevirerek manzarayı görmemeye çalıştım. Oda arkadaşımın hemşirenin önünde ezilip büzülmesini, suçlu bir çocuk gibi küçülmesini görmek istemiyorum. Ancak bakmadığım halde olan biteni biliyorum. Tüm yatak, çarşafıyla, yatağıyla batmıştır. Buna ek olarak Margos'un geceliği ve iç çamaşırları da kirlenmiştir. Gecenin bu saatinde, bunları kim değiştirecek, kim çıkaracak, kim götürecek? Hemşire hademelerden birisini yardıma çağırmak için çoktan zile bastı. Aynı zamanda yorganı yere atıyor, yastığın üzerideki örtüyü sağ elinin iki parmağıyla tutup silkeliyor, daha sonra görünüşte kaba, ama gerçekte usta bir çabuklukla Margos'un ceketini çekip çıkarıyor. Tüm bunları yaparken de bir yandan homurdanıyor:

—Bu gece bir bu eksikti. Zaten bize rahat yok., Yataktan dışarı kusamaz mıydın? Çocuk değilsin, koskoca adamsın. İnsan biraz da karşısındakini düşünür. Yazık değil mi bize? Bak, kaç hastayla ilgileniyoruz. Bir oraya, bir buraya koş.

Biraz sonra hademe de geldi. Şimdi artık diğer hastaların uyku saati olduğu göz ardı edilerek odanın bütün ışıkları yakılmıştı. Hademe gelince hemşirenin sesi biraz yumuşadı hatta biraz şefkat bile içerdi diyebilirim.

—Niye çıkardın? Miden mi ağrıyordu? Devam ediyor mu?

—Bilmiyorum, midem bulanıyordu. Uzun süre bekledim, şimdi geçer dedim, sizi rahatsız etmek istemedim. Fakat geçmedi.

—Bizi rahatsız etmek istemedin ama bak, başımıza ne işler açtın. Bir daha olursa hemen çağır. İlaç vermemi ister misin?

—Geçti, geçti, bir şey kalmadı, teşekkür ederim...

Birdenbire babamın buna benzer bir cümle söyledikten sonra öldüğünü anımsadım. Ah, üzerinden otuz yıl geçmesine karşın bu anı yüreğimi burkmaya devam ediyor.

Bu akşam babam hakkında düşünmek istemiyorum, çünkü bu düşünce benim en duyarlı olduğum noktadır. Ancak onu aklımdan çıkaramam, çıkarmak da istemem. Onu unutmak evimin kapısını yüzüne kapamakla, onu kovmakla eşdeğerdir...

İşte geldin, sevgili babacığım. Seni son zamanlarda ne kadar sık anmaya başladım. Yukarıda, tavanın beyaz yüzeyinde senin tatlı yüzün çizili duruyor. Bundan otuz yıl önce sahip olduğun yüz... hastalığına karşın gözlerinde bir gülümseme vardı, çevrende sert ve insan-

ları dışlayan biri olarak değerlendirilmene rağmen gözlerindeki gülümseme hiç silinmedi. Gerçekte salt sevecenlik ve şefkat taşıyordu yüreğin. Ah! Tekrar on yaşında olsam ve baba ocağına dönsem!.. Senden çok önce bu dünyadan göçüp giden annem o tatlı yüzüyle pencerenin önünde otursa yine... Şehir dışındaki evimiz nerelerde şimdi? Ya o evde çınlayan neşeli sesler? Nereye akıp gittiği bilinmeyen o yıllar... Yedi yaşıma bastığımda, babamın getirdiği o küçük sinema makinesi, yedi vagonlu, naylon, iç içe geçen o küçük tren... Artık o madeni paralar bile toprağa dönüşmüştür. Oysa ben altmış yaşında, hasta ve felçli bir durumda hâlâ yaşamımın geriye kalan yıllarıyla boğuşuyorum. O yedi, sekiz yaşlarındaki çocuk ben miyim gerçekten? Yoksa başka birisi mi burada yatan? Bence ikinci olasılık doğru... Sanki yaşamımın belli bir anında, bir gece, gizlice beni değiştirdiler. O küçük mutlu çocuğu götürüp yerine beni koydular. Bu işi ne zaman yaptıklarını merak ediyorum. Ne zaman gerçekleştirdiler ve ben nasıl anlamadım?

Bir perşembe akşamı Verjin dükkâna telefon etti. Soğukkanlılıkla konuşmaya çalışarak "baban biraz hasta çabuk eve gel" diyordu. "Biraz rahatsız" ve "çabuk eve gel" cümleleri arasındaki çelişki durumun ciddi olduğunu gösteriyordu. Hemen dükkânı kapatıp eve koştum. Kendi kendime evde nasıl bir manzarayla karşılaşacağımı soruyordum. Babamın başına bir felaket gelebileceği düşüncesi beni ürkütüyordu. Babama aşırı derecede düşkündüm. Ona karşı olan büyük sevgimden ötürü, bir gün onu kaybedeceğim endişesi hep içimi kemiriyordu. Oysa babam sağlıklıydı. Hiç hastalandığını anımsamam. Yalnızca bir kere bağırsak ameliyatı geçirmişti.

Eve geldiğimde babamı divana yatmış ve bilincini hemen hemen kaybetmiş bir durumda buldum. Alnında

ter damlaları birikmişti, hiç konuşmuyor, boş gözlerle çevresini seyrediyordu. Hemen yanına diz çöktüm ve elini avuçlarımın arasına aldım. Olan biteni tam anlayamamıştım.

—Korkma baba, dedim kekeleyerek; birazdan geçecek.

Bakışlarında bir şey değişti. Gözlerinde beni görmenin sevincini çok belirgin bir şekilde gördüm. Bakışları benim üzerimde sabitleşti ve öylece kaldı. Sanki "ölmeme izin verme daha yaşamak istiyorum" diyordu.

O an doktora baktım, iğnesini yapmış çantasını düzeltiyordu.

—Hafif bir kalp krizi, dedi doktor yumuşak bir sesle. Korkmayın, atlatacağından eminim. Yalnızca iyi bakılması gerekiyor.

Başımı evet anlamında salladım. Ona en iyi bakımı gösterecektim. Her şeyi yapmaya hazırdım. Nitekim dükkânı iki gün kapatıp gece gündüz babamın başında bekledim. Karıma güvenirdim ama dükkânda rahat edemeyeceğimi biliyordum. Verjin'in tüm ısrarlarına rağmen işe gitmedim.

O zaman dört buçuk yaşında olan Satenik'in başını okşarken şöyle dediğimi anımsıyorum:

—Satenik, yavrum, tekrar ayağa kalkabilmesi için büyükbabana iyi bak. O bizim her şeyimiz. Onu çok seviyoruz, değil mi?

—Ben büyükbabayı çok seviyorum, demişti Satenik ve gidip bebeğiyle oynamaya başlamıştı. Bu manzara gözlerimi yaşartmıştı.

Üçüncü gün babam tehlikeyi atlattı. Zaten doktorun tanısı da aynı doğrultudaydı ama yataktan çıkması yasaklanmıştı.

Artık içim rahatladığı için dükkâna gidebilirdim.

Fakat bir hafta sonra tekrarlayan ikinci bir kriz her şeyi altüst etti. Gerçi bu kez birincisine oranla daha ha-

fif, babamın durumu da daha az endişe vericiydi ama acı sonun yaklaştığı açıkça görülüyordu. Krizden sonra babam eski gücünü kaybetmesine karşın umutsuz değildi.

Krizlerin gelip geçici olduğunu, ölüme yol açmayacağını düşünüyordu. Bu nedenle ruhsal açıdan sağlıklıydı. Hatta gizlemekte fazla başarılı olamadığım için gözlerimdeki endişeyi görür ve bana moral vermeye çalışırdı.

—Çok iyiyim, gerçekten çok iyiyim. Sen işine git.

—Bu sabah kendimi çok iyi hissediyorum. Sanırım artık bütünüyle iyileştim.

—Verjin, kızım, kaç gündür dışarı çıkmıyorsun. Bugün birazcık hava al...

Hepimiz başımızı sallar "tamam" derdik ancak onu hiçbir zaman yalnız bırakmazdık. Akşamları yanına oturur ve günlük olayları anlatırdım. Kaç müşteri geldi, kaç liralık mal sattım, ne kadar kâr ettim, ne tür mallar ısmarladım vb... Bu konular onun çok ilgisini çekerdi. Başarılarımı duyunca küçük bir çocuk gibi sevinirdi. Öte yandan başarısızlıklarımı ise ondan gizlerdim.

Üçüncü kriz gecikmedi. Yine baş ucunda oturduğum akşam saatleriydi. Birdenbire gözümün ucuyla başının önüne düştüğünü gördüm. O an dilim tutuldu. Bana bakıyordu ancak beni görmediğinden emindim. "Bitti" diye geçirdim içimden. "Bitti, artık kurtulamayacak." Deli gibi bir telefona, bir babamın yanına koşuyordum. Doktor başka bir hastaya gittiği için geç geldi.

Yarım saat sonra gözlerini açtı, yüzüne renk geldi. Çevresine bakındı, gülümsedi. Yüreğimin derinliklerinde sonsuz bir sevinç duydum. Elini tutup uzun uzun okşayarak Tanrı'ya şükrettim.

—Geçti, dedi babam. Konuşması yavaş ve ağırdı. Zor işitiliyordu. Geçti... çok iyiyim...

Ancak on dakika sonra babam aniden titreyerek boş ve şaşkın bakışlarımız karşısında son nefesini verdi. Ölüm, doktorun gelmesini ve hatta babamın yüz ifade-

sinin değişmesini bile beklememişti. Sanki bakışları hâlâ "geçti, inanın çok iyiyim" diyordu.

Babamın öldüğünü anlayınca odadan çıktım ve bir daha yanına gitmedim. O şekilde davranmış olduğum için bugün bile pişmanlık duyuyorum. Yanında on dakika daha oturup elini tutabilir, azalmaya başlayan beden sıcaklığını biraz daha hissedebilirdim. En azından saçlarını okşayıp içimden birkaç söz söyler, onun huzurlu yüzünün her çizgisini belleğime kaydedebilirdim.

Fakat yapamadım.

Yatak odasına gidip yattım. Hatta papaz ve cenazeciler geldiğinde bile yerimden kalkmadım. "Yuva"sından son kez ayrılırken onu uğurlamadım. Verjin şaşırmıştı.

—Gelmeyecek misin? diye sordu endişeyle.

—Hayır. Sen ilgilen.

—Rahatsız mısın?

—Rahatsız değilim ancak keyfim yok. Gelmeyeceğim. Görmek istemiyorum...

Biraz sonra papazın okuduğunu işittim. Sanki yattığım yerden işitebilmem amacıyla yüksek sesle dua ediyordu. Tam otuz yıl geçmesine karşın çok iyi tanıdığım o tatsız ses hâlâ beynimde çınlar. O gün kulak kesilmiş, bana ulaşan seslerden yararlanarak içeride olan bitenleri gözümde canlandırıyor, şu an hastane odasında tavanın beyazlığında somutlaştırdığım olaylar gibi onları da doğrudan görebiliyordum.

İçerideki telaş sona erip de açılıp kapanan kapı sesleri dinince –tüm bunlar babamın geri dönmemek üzere gittiğinin göstergesiydi– yatağımdan kalkıp banyoya gittim, tıraş oldum. O sırada Verjin de siyah bir elbise giymek için içeri gitti oysa buna gerek yoktu. Çünkü daha hiç kimse olayı bilmiyordu; bu nedenle ziyarete gelen olmazdı. Ölüm zamanı insanlar siyah giyiyorlardı... Salt diğerlerine gösterebilmek için. Pencerenin

önünde oturup sokağı seyrettim. O sırada Verjin'in getirdiği kahveyi büyük bir iştahla içtim.

—Bitti Verjin, dedim.

—Evet, dedi başını sallayarak. Daha fazla konuşmadı.

Verjin "bitti" sözüyle babamı kastettiğimi sanmıştı. Oysa babamın yaşamıyla sona eren başka şeyleri belirtmek istemiştim; gene de açıklamaya çalışmadım; zaten açıklayamazdım. Başımı cama dayayıp saatler boyunca sokağı seyrettim. Sokağın iki yanına sıralanmış büyük binalara, ışıl ışıl dükkânlara, gelip geçen araçlara baktım. Kısacası bu çok sevdiğim kenti seyrettim. Ben gözlerimi burada açtım, bu kentin bireyiydim. Ancak biraz önce gözlerini bu kentte yuman babam buraya ait değildi. Burada doğmamıştı. Çocukluğu bu sokaklarda geçmemiş, babasının elinden tutup sokaklarda dolaşmamıştı. O, köyde dünyaya gelmişti. Ben onun soyunu hiç görmedim ve göremeyeceğim. Ancak annem, babam, amcalarım, onların anne ve babaları, daha da eskilere gidersek, kim bilir kaç kuşak o köyde yaşamıştı. Bizimkiler Anadolu'nun o küçük köyünde kim bilir kaç ev, kaç aile oluşturuyorlardı... Bayramlarda nasıl bir araya gelirler, bu gibi günlerde büyüklü, küçüklü sayıları kaça ulaşırdı?

O gece başımı pencereye dayayıp dışarıda, karanlığın içinde babamın gençlik günlerini, delikanlılığını düşündüm. Annemin gençliğini, düğün eğlencelerini, meyve bahçelerinde yeğenlerimin neşeli seslerini, alınlarında altın dizili yeni gelinleri hayalimde canlandırdım. Tanrım ne kadar hüzün veriyordu bu anılar.. Şimdi artık o yabancı köyde, babamın ve benim devamı olduğumuz insanların bir mezarı vardı ya da yoktu. Çünkü gerçekte ne köy ne de mezarlık kalmıştı. Savaş rüzgârları bir gün içinde yaşamı altüst etmişti. Birdenbire evlerin bütün ışıkları sönmüş, bütün sesler dinmişti. Kırmızı altın-

lar sandıkların dibinde kalmış, gelinler, çocuklarını –o zaman daha doğmamıştım– kucaklamışlardı. Oysa ben gözlerimi bu kentin banliyölerinden birinde açtım. Yeni olduğunu ancak on beş yıl sonra anlayabileceğim baba evinde dünyaya geldim. Şehirdeki yuvamızda, köydeki evlerimizden sonuncusunun lambası hâlâ yanıyordu. İşte o gece, bu lamba sönmüş, babamın ölümüyle köyle aramızdaki bağlantı sonsuza dek kopmuştu.

Margos dün gece kustuğunu unutmuş olmalıydı. Unutmasını gerektirecek iki neden var. Birincisi, utandığı için o olayı anımsamak istemiyordu. İkincisi, bugün iştahı yerindeydi ve hastabakıcının getireceği bütün yemekleri silip süpürecekti. Servisi yapan hastabakıcı dün akşam nöbetçi olmadığı için olayı bilmiyordu.

—Afiyet olsun, dedi Margos'a bakarak.

—Çok açım.

Hüseyin adlı bu hastabakıcının benden hoşlandığı pek söylenemez. Bunun nedenini tam bilmememe karşın yarı felçli ve hastanenin eskilerinden olduğum için sanırım, o da diğerleri gibi beni sevmiyor.

Tepsiyi yatağımın yanına bırakarak tek söz söylemeden uzaklaştı. Görmediğim halde üç kap yemekten ikisinin ne olduğunu biliyorum, çünkü bunlar hiç değişmez. Her gün değişen üçüncüsüdür. Hastanenin yemeklerinden bıktığım için Satenik'in getirdiklerini yeğlerim. Böylece evimizin mutfağından birşeyler tadar, onların yemeklerine katılırım. Bu yemekler Satenik, Hagop ve Rupik'in çevrelediği masaya biraz önce koyuldular ya da az sonra yerleştirilecekler. Evdekilerle beraber ortak bir yemeği paylaşmak, aynı elle ve aynı mutfakta pişirileni yemek insana büyük bir zevk verir.

—Çorba çok güzel, içer misin?

Bunu söyleyen, yemeğini bitirmek üzere olan Margos'tur.

—Evet, içeceğim.
—İç, iç. Kabağı da ye, öyle güzel ki...
—Kabaği yemem.
—Ye kardeş, gerçekten çok güzel.
—Biliyorum.

Kabağı yemeyeceğim. Ancak aynı şeyi tekrarlamaya gerek yok. Konuşma uzasın istemiyorum. Margos'tan pek hoşlanmıyorum. Şimdiye kadar odamı ona benzer insanlarla paylaştım. Margos'un olumsuz yönlerinin diğerlerine oranla daha az olduğunu söyleyemem. Ancak insanı kendisinden uzaklaştıran bir iticiliği var. Birden içimde onu incitme isteği uyanıyor.

—Dikkat et. Tekrar kusmamaya çalış.

Aniden sessizleşiyor. Uyarım bir bıçak gibi yüreğine saplanmış olmalı. Ya da ben öyle sanıyorum çünkü hemen yanıtlayamıyor. O an, Margos'tan önceki Aleko adlı Rum hastayı anımsıyorum. Aleko safrakesesi ameliyatı geçirmişti; kendi halinde iyi bir insandı. Etrafında Rumca bilen olmadığı için kendi kendine konuşmayı âdet edinmişti. Odamda kaldığı 15 gün –2 saatlik ziyaret saatlerini saymazsak– yaşamımın en rahat süresiydi. Ancak ziyaret saatlerinde yakınları odaya doluşur, oda Rumca konuşmalarla çınlardı... Konuşulanları anlamazdım ama hepsinin güldüğünü ve eğlendiğini görürdüm. Aleko'nun gelini olan güzel genç bir kız durmadan Aleko'nun yüzünü öper ve çevresindekilere göz kırparak sanırım şöyle derdi:

—Ben babayı çok seviyorum. Babacığım, bu hastaneden çabuk çık, hemen eve gel.

Aleko gülerek başını sallar, gelinin dudaklarını şakayla karışık bir hareketle iterdi.

—Evet. Evet, yakında geleceğim.
—Evet. Evet, için rahat etsin. Yakında geleceğim.
—Evet. Evet, gelecek hafta sizlerle olacağım.

Yalnızca "evet, evet"leri anlar, diğerlerini kendim

yorumlardım. O sırada bir an için kızımı o genç gelinin yerine koyardım. Hayır. Satenik ne babasına, ne de özellikle kayınpederine böyle aşırı sevgi gösterilerinde bulunabilirdi.

Cilveyle sarılıp öpücüklere boğmak, diğer yandan çevresindekilere göz kırpmak onun yapısına uygun bir davranış değildi. Satenik ciddi bir kızdı. Hayır ciddi sözcüğünü yanlış kullandım, çünkü bu genç Rum kızı da ciddi bir gelin olabilir. Satenik duygularını kontrol eden bir kızdır diyebiliriz, belki biraz da çekingen ve utangaç. Gerçekte bu sıfatlar halkımızın ortak özellikleridir. Satenik de sık sık yüzümü öper, "baba, yakında daha da iyileşeceksin" sözleriyle bana moral verir fakat onun öpüşleri Keti adlı Rum gelininkinden oldukça farklıdır. Hangisini yeğlemek gerekir? Kimseden gizlenmeyen sevgi gösterisini mi, yoksa Satenik'in sessiz, şefkatli, yavaşça hatta sanki gizlice elimi sıkması hatta bana dolma getirmesi mi? Ah, Satenik, güzel kızım, seni öyle çok seviyorum ki... Seni de seviyorum Keti; iyi bir gelin, iyi bir kızsın. Seninle ev neşe doluyor, canlılık kazanıyor. Sen Aleko'nun günlerine renk kattın, onun huzur ve umut kaynağıydın. Acaba şimdi nerelerdesiniz? Ne yapıyorsunuz? Aleko, Keti neler yapıyorlar? Beni bazen anımsıyorlar mı?...

—Bak, dünkü olay basit bir kazaydı. Yediklerimle bir ilgisi yoktu. Ben devamlı böyle yediğim için alışkınım. Midemden şikâyetim yok. Zaten doğrusunu söylemek gerekirse insanın midesini yemek değil yememek bozar.

Biraz önceki uyarım Margos'a dokundu. İnsanlar bir tepsi dolusu yemeği, kızarmış eti, dolmayı bile sindirebilir ancak eleştiriyi sindiremezler. Margos beş dakika benim söylediklerimi düşündü, kendi cümlelerini tasarladı ve şimdi dili çözüldü.

—Aşırıya kaçmamak koşuluyla doktorlar her zaman yememi önermişlerdir. Sen kendi doktorun olacaksın, sana zarar veren şeyleri yemeyeceksin. Bana hep midemi boş bırakmamam söylenmiştir. Fakat üşütmemek gerekir. Dün gece midemi üşütmüştüm. Kötü bir alışkınlığım var. Geceleri hep üstüm açık yatarım. Hastane de geceleyin pek sıcak olmuyor...

Bunları söyledikten sonra durup bir şey dememi bekledi. Oysa ben susmayı yeğliyorum. Zaten biraz önceki sözlerimden ötürü pişmanım. En kısa yoldan geri adım atmayı deniyorum... Margos devam ediyor.

—Öyle değil mi?

—Evet, haklısın.

Margos gülüyor, örtüyü itip yataktan iniyor ve yavaş adımlarla odadan çıkıp tuvalete gittikten sonra odaya dönüyor...

—Kardeş yine kabağı yememişsin. Bilseydim, ben yerdim. Tadı çok güzeldi.

Hademe gelinceye kadar yemek tepsileri yandaki masalarda kalır. Doğal olarak bu durum sinekler için uygun bir ortam oluşturur. Bir gün bu konuya değinerek kirli tabakların bir an önce kaldırılmalarını rica etmiştim. Ancak şikâyetimi salt başhekime ilettiğim için sonuç alamadım.

Haftada bir kez odalara uğrayan başhekimin ziyareti çok kısa sürer. Ondan özel bir isteğiniz olmadıkça hastalarla kaybedecek fazla zamanı yoktur. Dileğinizi belirttiğinizde ise gitmeye hazır durumda yarım yamalak döner ve size tavırlarıyla sanki "çabuk söyle, hemen gitmeliyim" demek ister.

Yapım gereği herkese olduğu gibi başhekime de hak veririm. Başhekimin ziyareti salt bir formalite. Tüm olan biteni görebilmek için en az haftada bir kez dolaşmak yeterli mi? Evet, tüm olan biteni, başka bir deyişle

kan dolaşımımız, tansiyonumuz, nabzımız, ayak refkeslerimiz, sindirim sistemimizden yatak örtülerimize, yerlerin temizliğine, havalandırmaya, sürgülere, çorbadaki tuza, yemeğin kalorisine kadar her şeyi denetlemelidir. Bu kadar çok ayrıntıyla ilgilenmesi gereken bir insan önemsiz şeylerle zaman kayebedebilir mi? Tüm sorumluluk altında ezilen insanlar gibi başhekim de dünyanın en huzursuz kişilerindendir.

Huzursuzluğu, zamanın kısıtlılığından, başka yere yetişmek zorunda olmasından kaynaklanır; bundan dolayı çabuk konuşmalı ayrıca hastalar da isteklerini kısa yoldan anlatmalı.

Bir gün yine bu sıradan ziyaretlerinden birini gerçekleştiren başhekime tam odadan içeri girdiği sırada şikâyetimi söyledim.

—Doktor, sizden bir şey rica edeceğim..

Bu kelimeyi söyleyinceye kadar doktor içeriye girmiş, ikimizi başıyla selamlamış, odaya şöyle bir göz atmış ve kapıya yönelmişti bile. Sözlerimi duyunca eşikte durup bekledi.

—Yemek tabakları odalarda uzun süre bekletiliyor, dedim. Emredin de onları daha çabuk toplasınlar. Sinekler...

Başhekim kendisine eşlik eden başhemşireye baktı. İkisi birden güldüler gibi geldi bana. Belki de sağlığımdan söz edeceğimi, ağrılarımı ya da bir rahatsızlığımı dile getireceğimi sanmışlardı. Belli ki bu konulara değinmemem onları sevindirdi. Başhekim başhemşireye sordu:

—Burada sinek var mı?

—Biraz, dedi öteki.

Odadan çıktılar. İnsanların aptallaştığı dakikalar vardır. Ben aptal değilim fakat bir başhekimden tabakların çabuk toplanmasını rica etmek aptallıktır. Başhekim de aptal değil ancak haftada bir kez odaya gelen

başhemşireden sinekle ilgili bilgi istemek saçmalıktır. Ayrıca düşüncesizce söylenen bir sözün ya da yapılan bir hareketin diğerinin saçmalamasına neden olduğu bir gerçek. O gün hademenin sıktığı böcek ilacı yüzünden oda yarım saat havasız kaldı. Kirli tabaklar hemen toplanacağına sineklerin yok edilmesi uygun görülmüştü. Alışılagelmiş biçimde, yemek artıkları yanı başımızdaki masalarda bir saat kaldı. Sinekler ise ertesi gün tekrar geldiler... Bir sineği tanımak olası mıdır? Belki de bunlar bir önceki günden kalmışlardı. Kısacası ilaca rağmen yaşıyorlardı.

Yattığım yerden odanın diğer ucundaki sinek vızıltısını bile duyabildiğim için olan biteni anladım. Hademe tepsileri götürürken bir elma kabuğunu yere düşürdü. Bizim tepsileri, yandaki odadan aldığı iki tepsinin üzerine yerleştirmiş aceleyle gidiyordu. Tam yatağımın yanından geçerken kabuklardan birisi yere düştü. Galiba hademe durumu fark etmedi ya da önemsemedi. O an dehşet içinde bağırdım:

—Bir kabuk düştü.

—Önemli değil kaldırırım.

Hademe hiç aldırmadan yoluna devam etti. Elinde düzensiz konulmuş dört tepsi taşıyordu.

Artık başka bir konu üzerine düşünmem olanaksızdı. Aklım yerdeki kabuğa takılmıştı. Yattığım yerden onu göremiyor ancak düştüğü yeri kestirebiliyordum. Kabuk karyolanın karşısında, giriş kapısıyla Margos'un yatağının ortalarında, yani odaya giren insanların tam ayağının altındaydı. Yaklaşan ziyaret saati ise Satenik'in tehlikede olduğunu gösteriyordu. Zaten ziyaretçi genelde yere bakmaz doğrudan hastasına yaklaşır. Bundan dolayı, yerde bir çeşit tuzak niteliğindeki elma kabuğunu görmeyebilir.

On dakika geçmesine rağmen hademe ortalıkta gözükmedi.

Biraz önce "önemli değil. Kaldırırım" diyerek gitti ve gelmedi. Zaten sinirlerime dokunan "önemli değil" sözü şimdi beni daha da kızdırıyordu. Böyle "önemli değil" sözüyle uzaklaşıp giden ve umursamazlığın yol açtığı felaketleri düşünmeyen insan sayısı azımsanmayacak kadar çok...

Yaklaşık sekiz ay önce, 4 Ocak salı sabahı öğleye doğru, dükkânımdan birkaç adım ötede yediği muzun kabuğunu yere atan insan benimle beraber bu dünyada yaşıyor. Kimdir bu insan? Küçük bir çocuk mu? Olgun bir adam mı? Kız mı? Kadın mı? Rastgele sokağımızdan geçen birisi mi yoksa semtimizde oturanlardan mı? Belki de bu işi yapan her gün göz göze geldiğimiz komşu dükkân sahiplerinden biri? Kimliğini, şimdi nerede bulunduğunu, mutlu olup olmadığını bilmiyorum. Yalnızca 4 Ocak günü, bu yabancı, sabahleyin saat 11.30'a doğru bir muz yedi ve kabuğunu yere attı. Bir çöp kutusu bulamaz mıydı? Bunu düşünmedi. Kanımca kendi kendine "boşver, çöpçüler kaldırırlar" dedi. Belki bunu bile aklından geçirmeye gerek görmedi. Kabuğu yere attıktan sonra muzun tadını iyice alabilmek için birkaç saniye ağzında eritti. Dört dükkân öteye, berberin ya da kasabın önüne vardığında muz çoktan ağzında erimişti. Oysa kabuğu, turistik eşyalar satan komşum Adnan'ın dükkânı önünde duruyordu. İşte basit bir olaydan duyulan kısa süreli hazdan kaynaklanan felaket uzun zaman hatta belki de sonsuza dek sürecek. Ah, bu kişinin kim olduğunu, nerede bulunduğunu ve neler yaptığını bilmek için neler verirdim! Çünkü bu yabancı, aynı gün on ya da on beş dakika sonra, saat on ikiye çeyrek kala masum bir insanın aceleyle çıkarken o kabuğa bastığını ve on andan itibaren bir daha asla yürümemek üzere yatağa çivilendiğini hiç bilemeyecek.

Titreyen elimle zile dokunuyor tekrar tekrar basıyorum. Yarım dakika sonra yine çalmak için zili elimde tutuyorum. Bir kalp krizinden ya da bir kanamadan kuşkulansam bu derece inatla ve cüretle, o kahrolası, ancak kurtarıcı zile basmayacaktım. Zili acı acı çalmamdan dolayı olsa gerek yarım dakika içinde hemşire görünüyor.

—Ne var? Ne oldu?

Başımla kubuğun yönünü gösteriyorum.

—Oraya bir elma kabuğu düşürdüler ve kaldırmadılar, diyorum hiddetle.

Hemşire afallıyor, ağzı açık kalıyor. Kulaklarına inanamıyor. Bir an ne diyeceğini şaşırıyor. Söylediklerim ciddi mi yoksa şaka mı? Kuşkuyla Margos'a sonra kabuğun bulunması gereken yere bakıyor. Nihayet yaklaşıyor, kızgınlıkla yere eğilip kabuğu alıyor ve köşedeki çöp kutusuna atıyor. Bu sırada sizi yaralayıcı bir söz söylemeyi de unutmuyor.

—Temizliği o kadar seviyorsanız yataklarınıza kusmamaya bakınız...

Hemşire çoktan uzaklaşmış, Margos'un sesiyle bozulan sinir bozucu bir sessizlik odayı kaplamıştır.

—Edepsizin dediğini duydun mu?

—Evet.

—Yediği naneye bak. İyi ki bir kere kustuk...

Yanıtlamıyorum. Ne kadar rahatladığımı Margos anlamaz. Hemşire daha onur kırıcı sözler söyleseydi gene de gücenmezdim çünkü önemli olan kabuğun kaldırılmasıydı. Bir gün nasıl olsa oda temizliğinin benim açımdan fazla önem taşımadığını onlara anlatırım. Kabuğa basıp yere düşmemiş, kafanı kırmamışsan, onu salt pislik, kötü bir görüntü olarak algılarsın. Senin açından kabuk tehlike oluşturmaz.

Hemşire hiç düşmemiştir, çoğu zaman da senin burada yatma nedenini unutur. Unutmuştur çünkü hasta-

nenin temizlik dışında başka işleri de vardır. Ayrıca kaderin acı bir cilvesi olarak hemşirenin görevi insanların düşmesini önlemek değil, düşen insanlara bakmaktır.

Önemsiz bir olay, ufak bir müdahale o 4 Ocak sabahı her şeyi değiştirebilirdi. Kazadan sonra milyonlarca kez bu konu hakkında düşündüm, o olayın filmini kim bilir kaç kez tavanda oynatıp en ince ayrıntılarına kadar seyrettikten sonra kendi kendime hep sordum! O sabah dükkândan yarım saat geç çıksam ya da Noel alışverişini öğleden sonraya bıraksam ne olurdu?

İşte, filmi tekrar oynatıyorum. Binlerce kez seyredilmesine karşın görüntü çok net. Kendimi görüyorum. Dükkân kapısının hemen arkasında asılı paltomu alıp giyiniyorum, şapkamı da taktıktan sonra masama tekrar göz atıp kapıya yöneliyorum.

Ama hayır. Filmi durdurup geriye sarıyorum. Bir saat, bir buçuk saat öncesine. Sonra tekrar ilerliyorum. İşte masanın başında bir gün önceki işlemleri kontrol ediyorum. Bazılarının faturaları henüz hazırlanmamış. Hangileri olduğunu belirliyorum. Toplam tutarı yazılmamış oldukça uzun bir hesap daha var. Hesabı tekrarlayınca 50 TL'lik bir fark buluyorum. Bunun üzerine canım sıkılıyor, saatime bakıyorum. Saat onu beş geçiyor. Öğleyin dışarıya çıkıp Noel hediyesi alacağım... sevgili kızım için... güzel kızımın evi için. Gerçekte daha erken fakat hesap defterleriyle zaman kaybetmek istemiyorum. Aceleyle tekrar hesaplıyorum; bu kez açık 150 TL'ye yükseliyor. Bırakıp vitrine yöneliyorum.

Dışarıda hava oldukça soğuk ama yağmur yağmıyor. İnsanlar aceleyle yürüyorlar. Sokağımızın rüzgâra açık olması bizim açımızdan büyük bir şanssızlık; soğuktan dolayı, gelip geçenler vitrinlere bakmıyorlar bile. Bir an dışarıyı seyrediyorum ancak aklım hediyeye takılıyor. Ne alabilirim? Kızımı sevindirecek bir şey...

Parayı sokağa atmış olmamak için hoşuna gidecek bir şey vermeliyim ona.

Tam o sırada kapının önünde birisi duruyor ve gülerek dışarıdan bana doğru bazı işaretler yapıyor. Turistik eşyalar satan komşum Adnan'dır. Gülüyor ve tekrar bazı işaretler yapıyor. "Ne diyorsun?" dercesine elimi kulağıma götürüyorum. O aynı işaretleri tekrarlıyor ve sesini yükselterek gülüyor. Kapıyı açıp içeri çağırmaya üşeniyorum. Şimdi gelirse beni lafa tutar. Belki başka birgün çağırırım ama bugün uygun değil. "Evet" anlamında başımı sallıyorum. Adnan tekrar gülüyor, "hoşça kal" anlamında elini başına götürüp uzaklaşıyor.

4 Ocak gününe ait bu filmimi yakından görebilmek amacıyla kaç kere bu noktada durdurdum. Çünkü tam bu aşamadaki bazı ayrıntılar kaderimi bütünüyle değiştirebilirdi. Kendi kendime hep şu soruyu sordum; her zamanki gibi Adnan'la 10-15 dakika çene çalsaydım ne olurdu. İşaretleriyle ne anlatmak istedi? Önemli ya da önemsiz bana duyurmaya ya da anımsatmaya çalıştığı o gülünç olay neydi? Bu nokta hep karanlıkta kaldı. Bir gün hastane odasında beni ziyarete geldiğinde kendisine bunu sormuştum fakat hatırlayamamıştı. Bir şeyler söylemişti ancak konuyu tümüyle unutmuştu. 4 Ocak'ta buz tutmuş camın arkasından Adnan'ın söylediklerini anlamış olsaydım yaşamımda birşeyler değişecek miydi?

Filmi bu noktada bir an dondurduktan sonra tekrar ilerletiyorum ve olan biteni yeniden görüyorum. İşte Adnan güldü, elini başına götürerek "hoşça kal" dedi ve uzaklaştı. Başka bir gevezenin de camın arkasında belireceğinden korkarak hemen masamın başına dönüyorum. Açık veren hesabı tekrar kontrol ediyorum. Bu kez hiçbir yanlış yok. Toplam, tam tamına ilk kez elde ettiğim tutara eşit çıkıyor. Emin olmak için işlemi tekrarlıyorum. Her şey tamam. Ama niçin biraz önce 50

TL ve 150 TL'lik farklar buldum? İşte, bu soru gittikçe daha çok aklımı kurcalamaya başlıyor. Bu huyum eskiden beri var; özellikle de hesap yaparken belirginleşir. Yanlıştan kurtulmak yeterli değil. Aynı zamanda yanlışın kökenini, insanı yanıltan noktayı bulup yok etmek ve böylece bundan sonraki işlemlerde aynı tuzağa düşmemektir amacım.

Saatime bakıyorum, onu on altı geçiyor. Zamanım olduğunu düşünerek hatanın kaynağını araştırmaya başlıyorum. Bu kanımca ondalık sayılarda gizlenmiştir; yani, ondalıkların sütununu ele alıp yukarıdan aşağıya doğru hesaplamalıyım. Ancak önce yanlışın "5" etrafında tekrarlandığını unutmamalıyım. Acaba belirgin yazılmadığı için "8" gibi okunan "3" rakamı mıydı beni yanıltan ya da tam tersi mi? Bu nedenle ondalıkların sütunundan başlayıp "8"leri ve "3"leri araştırmalıyım. Başka? Başka, hiçbir şey. Başlayabilirim.

Hesaplarda yanlış arama yöntemimle her zaman gurur duydum. Yanıltıcı noktayı bulabilmek için büyük bir olasılıkla yanlışa yol açan ondalık sayılara rastgele saldırıp zaman kaybedeceğime, önce kökenini araştırıp kıskaca aldıktan sonra harekete geçerim. Böylece yanlışa parmak basmam saniye sürer. Bu oldukça zevkli bir yöntemdir.

Böylece ondalıkların sütununa saldırıp, parmağımı aşağıya doğru kaydırarak 8 ya da 3 rakamlarını arıyorum. Parmağım durmadan iniyor ama şaşılacak şey, ondalıkların arasında ne 8 ne de 3 var. İnanılacak gibi değil, nasıl olur da otuzdan fazla satıra taşan malların fiyatları içinde 8'li ya da 3'lü sayılar bulunmaz? Bu rastlantı tüm hesaplarımı altüst ediyor. Yöntemim başarılı olmuyor. Bu durum, yanlışın başka bir yerden kaynaklandığını gösteriyor. Ancak nereden?.. Tekrar ondalık sayılardan mı?.. Yüzdelik sütunu da burada bir rol oynuyor mu? (Bir kere 150 TL bir fark bulduğumu unut-

mamalıyım.) Canım sıkılıyor, kapıya doğru göz atıyorum. Gelen giden yok; bu sabah hiç müşteri uğramaması iyi oldu; böylece tüm dikkatimi yanlış üzerinde yoğunlaştırabilirim. Bunun ondalık sayılardan kaynaklandığına eminim; yanıltıcı nokta bulunduğu yerden bana bakıp üstüme gülüyor. Parmağımı yeniden kaydırıp sekiz ve üç sayılarının bulunmadığını kesinlikle belirlemek istiyorum. Sonra tek tek tüm sayıları kontrol ediyorum. Yazım genelde –özellikle rakam yazdığım zaman– okunaklıdır. Gene de insan sabırsızlık, acele, bazen de yorgunluk sonucu yanılabilir. Bütün dikkatsizlikler daha sonra büyük ölçüde zaman kaybına yol açabilir. Ancak bu durum kaçınılmaz; yanılgılara karşı insanoğlu sigorta edilmemiştir. Keşke bunlar insanın yaşamını bütünüyle değiştiren, dönüşü olmayan sonuçlar doğurmasalar...

Acaba 4 Ocak sabahı bu tür küçük bir dikkatsizliğin kurbanı mı oldum? Yanıtsız kalan bu soru hep aklımı kurcalamıştır. Filme tekrar tekrar bakıyorum. İşte, masanın üzerine eğilmiş, sayılara karşı sürdürdüğüm on dakikalık bir savaş sonunda yanlışı buldum. Saat onbuçuğa yakın olmalı. Orada on birinci sırada, iyi yazılmadığı için "O" gibi görünen bir "5" var. Evet, tuzağı buldum. Bu sayı hem "5" hem de "0" okunabilir.

Rahat bir nefes alabilirim artık. Sayıyı düzgün bir biçimde yazıp defteri kaldırıyorum. Masadan kalkıp kapıya yaklaşıyorum. İçimde, zafer kazanmış bir insanın sevinci var. Zafer kazanmış bir insanın sevinci.. Oysa şimdi filmi seyrederken durumum ne kadar gülünç gözüküyor. Anlamsız bir yanlışın aranmasıyla geçen şu on dakika, filmdeki bu aptal adamın düşündüğü gibi bana zafer mi sağlamıştı yoksa şu anda filmi hastanenin tavanında seyreden aynı kişiye dönüşü olmayan bir felaketin zeminini mi hazırlamıştı? Kapının önünde duraksıyorum. Ani bir kararla vestiyere yaklaşıp paltomu

almak istiyorum. Gidip şu Noel hediyesi işimi halledeyim. Bugün, dükkânı iki saat kapatabilirim. Ancak birden elim vestiyerin üzerinde kalıyor çünkü tam o sırada arkamdan kapının itildiğini hissediyorum. Dönüp bakıyorum, gelen müşterilerimden birisidir. Tam çıkacağım sırada uğraması canımı sıkıyor. Anadolu'daki müşterilerimdendir bu adam; iki ya da üç haftada bir gelip birkaç parça mal alır. Zor beğenir ya da kendini öyle göstermeye çalışır; malı uzun uzun incelemek, seçtiğini geri verip diğerlerini karıştırmak, malları altüst ettikten sonra "şimdi nerede o eski kaliteli mallar?" demek başlıca huyudur.

"İşte şimdi belaya çattık" diye geçiriyorum aklımdan. "Kim bilir beni ne kadar oyalayacak."

Ancak bu kez müşterim kişilik değiştirmiş sanki.

—Acelem var, diyor selamladıktan sonra. Bir saat içinde otelde olmalıyım; karım beni bekliyor. Hemen birkaç parça seçeyim.

Bu sözleri söylerken işe başlamıştır bile. Yeni çıkan mallara göz attıktan sonra fazla incelemeden bir-iki parça seçiyor ayrıca yandaki çekmecelere bakıp aynı çabukluk ve ilgisiz tavırla oralardan birşeyler alıyor.

Mucize bu, diye düşünüyorum kendi kendime. Bu adamın ilk defa acele ettiğini görüyorum.

Nezaket gereği soruyorum:

—Nasılsın?

—Fena değil, diye yanıtlıyor ve birkaç parça daha seçiyor.

—Bu sefer hanımını da mı getirdin?

Başıyla "evet" diyor ve bir-iki mal daha ayırıyor; biraz önce aldıklarını sayıyor, bir tanesini çıkarıyor, onun yerine başka iki parça seçiyor ve hepsini tekrar sayıyor. Tüm bunları çabuk yapması beni memnun ediyor. İşini bitirdikten sonra masanın önündeki sandalyeye oturarak cebinden bir kâğıt çıkarıyor.

—Bu adamı tanıyor musun?

Kâğıdın üstünde tanımadığım bir doktorun adı yazılıdır.

—Hayır, bu adı işitmedim. Onunla bir işin mi var?

—Olacak, diyor bakışlarını kapının camına yönelterek. Karım hasta.

—Ah, anladım. Umarım ciddi bir şey değildir.

—Umarım.

Bu konuşmayı sessizlik izliyor. Müşterimin acele etmekten vazgeçtiğini anlayınca canım sıkılıyor. Ne oldu, randevusunu, otelde karısının bekleyeceğini unuttu mu acaba? Belli etmeden saatime göz atıyorum; on bire beş var.

Sessizlik sürüyor. Lafı uzatmak, yeni bir konu açmak istemiyorum; kısa yanıtlar verdiği için karısının sağlığıyla ilgili başka sorular da sormaya niyetli değilim. Ayağa kalkıp paketlemek amacıyla mallara el atıyorum.

—Kalsın, diyor kısaca. Oldukça düşünceli gözüküyor.

—Kalsın mı?

—Öğleden sonra gelip birkaç parça daha alacağım. Şimdi vaktim yok.

—Tabiî olur.

Kalkmasını bekliyorum. İşte! Sabırsızlığımı apaçık görüyorum. Bu film gerçek olsaydı çoktan bozulurdu. Defalarca bu manzarayı seyrettim. İki aceleci insan; birisi inatla oturmasını sürdürüyor, diğeri ise misafirden kurtulacağı zamanı düşünüyor.

Ancak misafir gitmemekte ısrar ediyor. Oturduğu yerden gözlerini sokağa dikmiştir. Gerçekte bakışlarını bir yere yöneltmiş değil, yalnızca düşünüyor. Aklını kurcalayan bir şey olduğu belli. Saatin ilerlediğini fark etmeyecek kadar düşünceli. Belki de bir şey söylemek istiyor fakat cesaret edemiyor. Bu derin sessizliğin tam

4 dakika sürdüğünü kesinlikle söyleyebilirim. Nihayet misafirim birden ayağa kalkıp bir dostuna telefon etmek için izin istiyor. Numarayı çeviriyor. O sırada uzaklaşıp sokağı seyrediyormuş gibi davranıyorum; amacım, müşterimin dostuyla rahat konuşabilmesini sağlamak.

O günkü telefon görüşmesinde konuşulanları tek tek anımsıyorum çünkü salt müşterimin sözlerini değil aynı zamanda karşı tarafın sesini de duyabiliyordum. İlginç herhangi bir nokta yoktu konuşmalarında. Belki de yanılıyorum çünkü tek tek işittiğim sözcükleri bir anlam bütünlüğüne dönüştürmüyordum. Benim amacım genelde telefon konuşmalarını bitirirken söylenen o kelimeyi duyabilmekti.

O sözcük de söylenince müşterim telefonu kapatıp teşekkür ediyor ve seçtiği mallara göz atıp çarçabuk kapıya yöneliyor.

—Öğleden sonra uğrayacağım.

Rahat bir nefes alıyorum.

Seçilen malları masanın kenarına yerleştiriyor, hepsini ambalaj kâğıdıyla örttükten sonra vestiyere yaklaşıyorum.

Evet! Gelin bir kez, yüz bin kez bu filmi benimle beraber seyredin ve söyleyin; gördüğünüz gibi, her gün tekrarlanabilecek bu sıradan eylemler içinde beni korkunç bir kadere, yarı ölüme doğru sürükleyen gizli bir işaret, bir iz var mı? Beni uyaracak, dükkânımda her şeyi son kez yaptığıma, bir felaketle karşılaşacağıma dair bir belirti sezinleyebiliyor musunuz?

Hayır. Her şeyi olduğu gibi bırakıp çıkabilirim, mallar masanın üzerinde, hesaplar yandaki çekmecede dursun çünkü en geç üç saat içerisinde döneceğim. Oysa bir daha bu kapıdan içeri giremeyeceğimi bilmiyorum. Evet, vestiyerden son kez paltomu aldığımı, çabucak giyinip, dükkânın iç tarafına göz gezdirdiğimi ve kapının

camına içeriden "iki saat sonra döneceğim" tabelasını son kez astığımı bilmiyorum. Evet ne yazık ki bu işlemleri bir daha tekrarlamayacağımdan haberim yok. Çevremde uyarı niteliğinde herhangi bir işaret gözükmüyor. Hatta tam tersine, o kadar sevinçliyim ki... sonunda serbest kalabildim. Artık gidip sevdiklerim için güzel bir hediye seçebilirim.

İnsan, kötü bir olaydan sonra geriye baktığında felaketten önceki dakikaların yalancılığı karşısında dehşete kapılıyor. Evet, yalancıdır o dakikalar; seni uyarmadan bidenbire uçuruma dönüşen yola benzerler. Düşlerini, sevincini yok eden o dakikalar karşısında nasıl da ürperiyor insan. Kim bu tuzaktan kuşkulanabilir ki? Yakın geleceğin her an bir uçuruma dönüşebileceğinden, iki saat içinde gelmekten söz ederken asla dönemeyeceğinden kim kuşkulanabilir? Ve insan olaydan önceki dakikaların büyüsüne ve çekiciliğine bir göz atıp da daha önce benzer tuzaklardan yüzlerce kez nasıl kurtulduğunu düşününce ürperiyor.

Kapıyı kiletleyip hızlı adımlarla yürümeye başlıyorum. Caddenin karşı tarafındaki komşumu –kapısının önünde durup bana doğru bakıyor– gülümseyerek selamlıyorum. Sonra çarşıya doğru yoluma devam ediyorum. Birkaç adım atıyorum; turistik eşyalar satan Adnan'ın dükkânı önünden tam geçtiğim sırada ayakkabımın altında birdenbire bir yumuşaklık hissediyorum. Ayağım kayıyor, tüm dünya etrafımda dönmeye başlıyor. Artık o dakikadan itibaren –başımın kaldırım taşına çapması dışında– hiçbir şey anımsamayacağımı.

—Baban yine dalmış, buralarda değil.

Margos'un sesi beni derin bir uykudan uyandırıyor. Satenik yanında durmuş gülümseyerek bana bakıyor, en tatlı gülüşüyle beni seyrediyor. Ne zaman geldi? Nasıl ayak sesini işitmedim?

—Nereye gitmiştin babacığım? Neredeydin yine?

Yavaşça elimi uzatıp Satenik'in sıcak parmaklarını avucuma alıp okşuyor ve bu sıcacık parmakları okşarken duyduğum mutluluğu hâlâ sinirlerim beynime taşıyabildiği için şükrediyorum.

—Otur, diyorum, başımla sandalyeyi işaret ederek.

Satenik parmaklarını avucumdan çekiyor; bu kez kendisi elimi okşuyor ve yaklaşıp yanaklarımı öpüyor. Dudaklarındaki sıcaklık yanaklarımdan içeri süzülüp tüm vücuduma yayılıyor.

—Otur. Sessiz sedasız girdin. Geldiğini fark etmedim.

Satenik gülümseyerek Margos'a bakıyor sonra sandalyeyi yaklaştırıp çantasını yandaki sehpaya yerleştiriyor ve oturuyor.

—Seni öpüyorlar. Rupik bugün benimle gelmeyi çok istedi ancak izin vermedim çünkü derslerini çalışması gerekiyor. Ama Pazar sabahı getireceğime söz verdim. Sen nasılsın baba?

Elimi yavaşça uzatıp açıp kapıyorum. Satenik anlıyor ve elini avucumun içine koyuyor. Hasta sinirlerimin izin verdiği ölçüde tüm gücümle bu küçük eli sıkıyorum. Yavaş yavaş bir mutluluk duygusu damarlarımda dolaşmaya başlıyor. Bu mutluluk, iki elin kenetlenmesiyle oluşan köprünün beni evime götürmesinden kaynaklanıyor. Artık bu anda yalnız değilim; hatta hastanenin şu kasvetli odasında olmadığımı bile söyleyebilirim. Satenik'in elini sıkarak dış dünyaya bağlandım; eve doğru yürümeye başladım, evimin kapısını açıp ailemin oturduğu daireden içeri girdim. Rupik'i öptüm, damadım Hagop'a sarıldım, buharı tavana yükselen sıcak bir çorbanın bulunduğu yemek masasına oturdum.

—Baba, iyisin değil mi? Bugün seni çok iyi gördüm.

—Tabiî ki iyiyim. Dün gece çok iyi uyudum, Tanrı'ya şükür. Hiçbir şikâyetim yok. Yalnızca sizden uzakta olduğum için üzülüyorum.

—Biliyorum, biliyorum baba. Sen zaten hiçbir zaman yakınmazsın. Şikâyet edersen canımı sıkacağından korkarsın. Sen çok iyi, çok tatlı bir babasın. Elini çekip sandalyeden kalkıyor ve günlük görevlerini yapmaya koyuluyor; yorganımı açıyor, dikkatlice beni biraz öteye çekip çarşafı iki kenarından düzeltiyor. Yastığı kaldırıp birkaç kez çeviriyor, kabartıyor ve tekrar yerleştiriyor. Daha sonra alkol ve pudrayla ayaklarımı, kollarımı ve özellikle sırtımı ovalıyor. Kızım bunları yaparken hiç konuşmuyor ancak biraz önceki sözlerini içimden yanıtlıyorum. "Sen de çok iyi, çok tatlı bir evlatsın. Sen olmasan, bilmem bu dünyada ne yapardım? Sanırım çıldırır, intihar ederdim."

Satenik günlük "süslenme"mi tamamladıktan sonra tekrar üstümü örtüyor. O an odanın içinde bir tur atmış gibi hissediyorum kendimi; sanki uyuşmuş ayaklarım güçlenmiş, yatağım serinlemiştir. Şimdi vücudum tekrar uyuyabilmek için kuvvet kazanmış gibidir.

—İyi mi?

—Ah! Hem de çok iyi. Yaşa kızım.

Satenik bir an gizemli bir ifadeyle yüzüme bakıyor, bir şey söylemek istiyor ancak vazgeçiyor.

—Ne söyleyecektin?

Tekrar o gizemli gülüşüyle bakıyor.

—Ne diyeceğim, biliyor musun baba?

Biraz düşünüyor ve devam ediyor:

—Ne olur, ara sıra şikâyet et biraz. Rahat etmemi ve güven içinde olmamı istiyorsan bazen şikâyetlerini söyle, rahatsızlıklarından bahset, kızgınlığını, can sıkıntını dile getir. Ne olur, benden bir şey gizleme baba. Her şeyi bilmeliyim, sen benden her şeyi, her şeyi isteyebilirsin. Her zaman iyi olduğunu söylediğinde, yakınmadığında inandığımı mı sanıyorsun? Mucize yaratamam, ancak huzurlu olman için elimden geleni yaparım. Niçin bana karşı samimi değilsin. Beni zahmete so-

kacağından, sık sık gelmeyeceğimden mi korkuyorsun? Buraya nezaket gereği gelmediğimi çok iyi biliyorsun. Gelmemem söz konusu olamaz. Seni görmesem evde rahat edemem, işimi yapa...

—Yeter, diyorum aniden Satenik'in konuşmasını keserek.

Sesimdeki ifadenin kızgınlık mı yoksa şefkat mi olduğunu bilemiyorum. Şefkat Satenik'in sevgi dolu sözcüklerinden, iyi kalpli bir evladın samimi duygularından yansıyan sıcaklıktan kaynaklanıyor, kızgınlık ise sözlerinde gizli, benim bile anlamazlıktan geldiğim doğruluk payından doğuyor. Evet, onu aşırı yormam – bıktırırım demeyeyim– ziyaretlerini seyrekleştirir düşüncesi büyük bir korku yaratıyor içimde. Yakınmıyorsam, fiziksel ağrılarımdan söz etmiyorsam, maddi ve manevi yoksunluklarımdan dolayı sızlanmıyorsam, sessizliğimi korumamda kaygı gerçekten önemli bir rol oynamıyor mu? Evet oynuyor ancak bunun konuşulması hoşuma gitmiyor. Yatağımda oluşturduğum ve çatısı altında, kendi anlayışıma göre mutlu yaşamaya çalıştığım yapıyı bozmak istemiyorum. Gülümsüyorum.

—Gel, yaklaş, yatağımın bu kenarına gel ve başını bana yaklaştır.

Satenik duraksıyor sonra soru soran bakışlarla yatağımın etrafında dolanıp öteki köşeye geçiyor ve bu sefer, belki onu bu yanağından öpeceğimi sanarak başını yaklaştırıyor.

—Yaklaş, diyorum. Başını başıma yaklaştır ve tam bu noktadan pencereye doğru bak.

Satenik dediğimi yapıyor.

—Ne görüyorsun dışarıda?

—Bir ağacın tepesini, karşıdaki evin damını ve mavi bir gök.

—Evet, bu benim dış dünyadaki günlük manzaramdır. Sekiz aydan beri dışarıya bakmak istediğimde salt

bunları görürüm. Ve nedenini biliyor musun? Çok basit, çünkü rastlantı sonucu bu yatak verildi. Başka bir oda, başka bir yatak verilseydi manzara bütünüyle farklı olacaktı. İşte benim kaderim; ağaç parçası, karşı evin damı ve gökyüzünün ufacık bir bölümü... Herkesin bir kaderi vardır; insanlar alınyazılarıyla barışık yaşamalıdırlar. Senin de kaderin bu... her gün babanı düşünmek, her gün hastaneye koşturmak...

Satenik tatlı tatlı gülümseyip başıyla doğruluyor. Sonra uzaklaşıp yerine dönüyor.

—Her gün buraya gelmek kolay değil, biliyorum. Kasvetlidir hastane. Ancak birgün sızlandığını anımsamıyorum. Yakındın mı hiç? Ne dersin? Hiç yakındığını duydum mu?

—Niçin yakınacakmışım?

—Her gün koşa koşa gelir, terini siler, benimle ilgilenirsin ve tüm bunlar zahmet değilmiş gibi davranırsın. En önemlisi de yüzünde hep bir gülümseme, bana hizmet etmeye hazır bir ifade bulunmalı, çünkü baban binbir sıkıntıdan ve yorgunluktan kuşkulanmamalı öyle değil mi?

—Hayır, doğru değil; bu sözler de gereksiz. Tatlı babacığım; hiçbir zaman külfet olmadın, ayrıca seni her gün biraz daha iyi görmek beni mutlu ediyor.

Konuşmayı fazla uzatmadım. Bu tür sözlerin gereksiz olduğu bir gerçek. Çünkü benim kişisel şikâyetlerim, onun da kendi sıkıntıları var. Bu iki konudan da söz açılmamalıydı. İnsan bazen bahsedilmediği sürece varlığını göstermeyen olumsuzlukların çokluğu karşısında şaşırıyor. Bir kez bunlar sözcüklere dökülse bir daha yok olmazlar. Sözcükler ve sözcükler... o sihirli gücünüzle pek çok şey kurabilir aynı zamanda pek çok şeyi yıkıp, yok edebilirsiniz.

Çoğu kez düşündüğüm şeyi Satenik'e söylemedim. Bir gün öleceğim ve büyük bir olasılıkla o yanımda bu-

lunmayacak. Gece geç vakit telefondan duyacak ya da ertesi sabah öğrenecek. Ölümüm ona büyük acı verecek; gözyaşlarına boğulacak. Uzun zaman iki lokma yemek, Rupik'le iki çift laf etmek bile istemeyecek. Ancak... aynı zamanda... hastaneye gitmek zorunluluğunun kalktığını düşündükçe... içi biraz rahatlayacak. "Görevim bitti" diye düşünecek.

—Biliyor musun, bugün canım ne istedi, dedim konuyu değiştirmek için. Güzel bir kabak dolması. Uzun zamandan beri yemedim.

Yemekten söz ettiğim zaman güzel kızım hep güler.

—Getiririm. Yarın sana güzel bir kabak dolması getiririm.

—Burada sık sık kabak veriyorlar ancak haşlanmış, tatsız bir şey. Senin dolmanın tadı başka. Hem sonra...

Yandaki tabağı gösterdim.

—Margos da kabağı çok sever...

Margos bu fırsatı kaçırmadı. Zaten çoktan beri konuşmaya katılmak için can atmaktaydı.

—Kardeş sen de aklını yediklerimle bozdun. Duyan da beni obur birisi sanacak; mideme düşkünüm ama ölçüyü kaçırmam... Yemeğin iyisinden de anlarım.

—Size de getireceğim Margos Bey, dedi Satenik. Bakalım benim pişirdiklerimi beğenecek misiniz? Aşçılığını iyi sayılır.

—Biliyorum, dedi Margos.

Margos değişmiştir. Bu sabahki kabak dolması teklifiyle dostluğunu kazandım. Oysa Satenik'in getirdiklerinden, pişirdiklerinden ona hiç pay çıkarmamıştım. Bundan dolayı Satenik'in aşçılık yeteneğini nereden öğrendiğini de bilmiyorum. Gerçekte bu adamdan pek hoşlanmıyorum. İlk andan beri kanım kaynamadı ve bu nedenle taburcu edileceği günü büyük bir sabırsızlıkla bekliyorum. Önemli bir hastalığı olmadığı için yakında

gider herhalde. Tek isteğim bir an önce gidip yerini bir başkasına bırakması. İşte, kasvetli odamda meydana gelebilecek en büyük değişiklik, bir oda arkadaşımın taburcu olup yerine bir başkasının gelmesi. Bu değişiklik olumsuz da olabilir, ayrıca Margos o kadar itici bir insan değil.

Ancak oburluğu beni sinirlendiriyor; özellikle hastalığının midesinden kaynaklandığı göz önünde bulundurulursa bu oburluk daha da iğrençleşiyor. Yemek düşkünlüğünün dışında oda arkadaşımın herhangi bir kötülüğünü görmedim. Beni sıkmadığı gibi konuşma girişimlerinden hoşlanmadığımı anladığında susmayı yeğler. Tüm bunlar hesaba katılırsa ona karşı haksız yargılara vardığım söylenebilir. Üstelik o, bu dünyada yalnız, yapayalnız bir insan. Şimdiye kadar kimse uğramadı hastaneye; kimse gelip hatırını sormadı. Karısı ölmüş olmalı, çocuğu ya da bir akrabası da mı yok acaba? İşte kötü yönlerimden birisi! Ondan hoşlanmadığım için bu konuyu açmaktan kaçındım. Her şeye rağmen bu dünyada yalnız olduğu bir gerçek. On adım ötede on çocuğu varsa bile hastaneye koşup sırtını kurulayacak, alnını silecek ya da yüzünü öpecek candan bir yakını bulunmadığı sürece terk edilmiş sayılır. İşte, kabak dolmamı paylaşmamın nedeni, bu sabah ona karşı içimde birdenbire doğan sevecenlik duygusu. Satenik'in tatlı sözleri, sevimli kızımın şefkat dolu yaklaşımı karşısında aniden Margos'un yalnızlığı, sevgiden yoksunluğu dev bir heykel gibi yükseldi bilinçsizliğimin üstüne ve bu dürtü, evde pişirilmiş bir yemeği paylaştıracak dostluk köprüsünü oluşturdu. Margos bendeki ani değişimi çok iyi anlamıştı. İşte kanıt ortada. Margos'un kendi anlayışı doğrultusunda dile getirdiği dostluğun kutsal ifadesini bu beklenmeyen yanıtından sezinledim. "Kardeş, sen de aklını yediklerimle bozmuşsun." Evet, o anda hiçbir cümle birden ağızdan çı-

kan bu sözcükler kadar dostluk ve mutluluk duyguları-
nı içeremezdi.

Şimdi ilkbaharı andıran bir ortam oluştu odamızda. Satenik sanki beni unutmuş, Margos'la hararetli bir konuşmaya dalmıştır; yatağında dik bir durumda oturan ve devamlı yorganını göğsüne doğru çeken oda arkadaşım ise dinlemekten çok konuşuyor. Bu manzara doğal karşılanmalı, çünkü konu her ikisinin de duyarlı olduğu mutfakla ilgili.

—Rahmetli karım yemek pişirmeyi sevmezdi, diye devam etti Margos. Hem de hiç sevmezdi. Bir kadının mutfak işlerinden hoşlanmaması akıl alacak gibi değil. Evliliğimizin ilk günlerinde çok sıkıldım. "Bu ne şans be, bu kadın nereden çıktı" dedim. Çünkü yemeğe aşırı düşkünüm. Zaten hayatta başka bir zevkim olmadı. Çok sigara içmem, içkiye de pek yakın değilim, eh, geriye de pek bir şey kalmıyor. Şöyle her akşam masamda iki çeşit iyi yemek de olmasa.. ama sevmezdi işte. Durmadan söylenirdi.

—Ah, ben çok severim dedi Satenik sözünü keserek... (Konuşması yarıda kalan Margos, Satenik'i dinlemesine karşın bıraktığı yerden sürdürmek için sabırsızlanıyordu.) Benim evdeki en büyük zevkim budur. Diğer işleri bir an önce bitirip mutfağa girmek isterim. Mutfağımız fazla büyük değil fakat aydınlıktır, sokağa bakar. Mutfak aydınlık olmalıdır. O zaman insan büyük bir zevkle, sabahtan akşama kadar hiç sıkılmadan çalışabilir. Zaten hayatımın büyük bir kısmı orada geçer... Haftada iki ya da üç kere, mutlaka, pişirilmesi zor ve uzun süren yemekler hazırlarım. Örneğin, zeytinyağlı yaprak dolması, midye dolması, topik gibi şeyler.

—Tabiî, dedi Margos. Oysa bizim rahmetli durmadan söylenirdi. Baktım bu iş yüremeyecek, kendim mutfağa girmeye karar verdim. O kadar da zor bir şey de-

ğil; zaten kişi isterse her şeyi yapabilir. Ancak birisinin öğretmesi gerekir. Sonra zaten kendisi bilmediği için bana öğretemezdi. Tanıdıklara sordum, denedim, bir gün kötü, bir gün iyi pişirdim ve kısa zamanda iyi bir aşçı oldum. Şimdi bu işi çok iyi beceriyorum; hatta bu konuda kadınları bile aştım diyebilirim. "Senin mutfak işlerine yatkınlığın var" derdi karım. Ancak bu mutfak işlerine yatkınlıktan çok deneyimle ilgili. Ne kadar çok pişirirsen, hazırladığın yemekler o kadar iyi olur.

—Salt deneyim yetmez, hem sabır hem de azim gerekir. Özellikle azim. Azmetmesen...

Satenik konuşuyor, Margos doğruluyor. Margos konuşuyor, Satenik doğruluyor. Gözlerimi tavana dikmiş konuşmayı dinliyorum. Başka bir zaman beni son derece sinirlendirebilecek bu konu bugün kulaklarımı okşuyor. Şu an Margos'a karşı kalbim sınırsız bir acıma duygusuyla dolu. Yeryüzündeki tüm yalnız insanları kapsıyor bu duygum. On doktor, on başhekim, on hemşire ya da dostlar, tanıdıklar; kanından, canından olanın yerini tutamaz. Terk edilmişler, yalnızlıktan bunalanlar... yüreğimdeki şefkat hepinizi kucaklıyor.

Birdenbire, beklenmeyen, hatta çirkin ve yersiz de diyebileceğim bir düşünce, bıçak gibi beynime saplandı. Yakınlarım olmasaydı, 4 Ocak sabahı onlar için armağan seçme telaşına kapılmasaydım bugün burada yatmayacaktım... Doğru mu? Doğru. Almaya bile fırsat bulamadığım hediye bir felakete yol açtı. Hediye alma gereksinimi duymasaydım şimdi bu kasvetli odada, yakınlarımın bakımına muhtaç, hareketsiz bir biçimde yatmayacaktım. Beklenmeyen, çirkin bir düşünce... Yıllar önce, kızım sekiz yaşında ağır bir hastalık geçirirken de buna benzer bir fikir beynime saplanmıştı. Satenik devamlı inliyor, nefes alamıyordu. Karımla en kötü olasılıkları düşünerek bakıyorduk. Aslında, doktor birkaç

ilaç yazıp iyileşeceğini söylemişti ancak Satenik'in durumunda düzelme olmamıştı. Gözlerini ara sıra açıp korkuyla bana bakıyordu. Sorularımı yanıtlamıyor, gözlerini tekrar yumuyordu. Bazen boğulacakmış gibi oluyor, acayip sesler çıkarıyordu. Sonra tekrar gözlerini kapatıp hareketsizleşiyordu. Hiç unutmam, o gece sabaha kadar yanında oturduğumuzda şunu düşünmüştüm: "İnsanın çocuğu olmasa böyle dakikalar yaşamaz."

Ah, evet, doğru. Sevdiğin insanlar her zaman endişe, üzüntü ve sıkıntı kaynağı olurlar.

O kötü geceden sonra Satenik iyileşti, hastalığı çabucak unutulduğu gibi o uğursuz düşünce de, insanın çocuğu olmasa, üzüntü ve endişe dolu saatler yaşamaz fikri silindi gitti aklımdan.

Oysa şimdi, Satenik bütünüyle beni unutmuş anlamsız bir coşkuyla topik yapmak için nohut kabuğunun nasıl kolaylıkla soyulacağını Margos'a anlatırken, bu düşünce bin kat daha çirkinleşip, bin kat daha anlamsızlaşıyor. Ah! 4 Ocak sabahı Satenik'e ya da Rupik'e hediye almak amacıyla dışarıya çıkmasaydım bu felaket başıma gelmeyecekti. Bu anımsama neyin göstergesidir? Biraz önce son derece mutlu bir anımda nasıl böyle düşünebildim?

Birdenbire paniğe kapılıyorum. Ya Satenik aklımdan geçenleri anlarsa?.. Sakın sevdiklerim kazadan dolayı onları sorumlu tuttuğumu sanmasınlar. Hayır, iç dünyamın en derin köşelerinde bile böyle bir duygu yok. Ben bu olayı benimsedim ve bunun, şu veya bu şekilde kaderim olduğunu biliyorum. 4 ya da 6 Ocak sabahı, yakınlarıma hediye seçerken ya da bir akşam dükkândan eve dönerken, bir muz kabuğuna basacak veya merdivenlerden düşecektim. Gerçekte ben tam 60 yıldır, yani doğduğum günden beri adım adım bu fela-

kete doğru yürüyordum ve bu buluşmayı kimse önleyemezdi. Daha doğrusu, hiçbir şey, hiç kimse bu buluşmayı engelleyecek güçte değildi. İşte! Henüz birkaç dakika önce odamın tavanında kazaya yaklaştıran dakikaları izliyor, olayları inceliyordum.

4 Ocak sabahı, o dakikaları dolduran olaylar ve ayrıntılar beni bu buluşmaya sürükleme görevini üstlenmişlerdi. Hesaptaki yanlışlık, yanlışlığın kaynağını arama intaçılığım, bu sırada müşterim tarafından esir alınışım, aceleciliğime karşın müşterimin yavaş davranması vb... Tüm bunlar olmayabilirdi, ancak gecikmem ve biraz ötede, bir yabancının yediği muzun kabuğunu benim geçeceğim bir noktaya atabilmesi için bu olaylar gerekliydi.

Tabiî. Bir serseri meyve kabuğunu yere attı ise bundan dolayı yakınlarım suçlanabilir miydi? O sırada, mutfakta Noel aşuresini hazırlayan kızımın bu kazada sorumluluk payı ne olabilirdi?

Şu an yüreğimde fırtınalar yaratan bu düşüncelerin Satenik tarafından bilinmemesi ne büyük şans! Kızım, neşesi doruğa ulaşan Margos'u gülerek dinlemektedir.

—Eve gider gitmez ilk işim bunu denemek olacak, dedi Margos gözünü kırparak.

Deneyeceği şey topiktir. Topiği çok sevmesine karşın hiç pişirmemiştir. Dükkânlarda hazır satılırken hangi kadın evinde topik hazırlamak gibi zorlu bir uğraşı göze alır? Ancak dışarıda satılanların tadı evdekine eşdeğer olabilir mi?

—Yıllardır ev topiğine hasretim. Kardeş, bu tür şeyler evlerimizden eksik olmazdı eskiden. Annelerimiz nasıl zaman buluyor, nasıl yetiştiriyorlardı? Ah, dünya değişti artık. Tanrı da biliyor ya, çok değişti.

—Bir gün de size topik getiririm Margos Bey, merak etmeyin, dedi güzel kızım gülümseyerek. Şimdi mevsimi değil ama...

—Teşekkür ederim ancak biliyorsun ben burada fazla kalmayacağım. Bakarsın birkaç güne çıkarım.

Satenik birden bana baktı. Babasını anımsamıştı. Margos, bilerek ya da bilmeyerek kızımın duyarlı bir noktasına dokunmuştu. Birkaç güne çıkacağını anımsatmıştı oysa kendi babası uzun, çok uzun yıllar boyunca burada kalacaktı. Margos birkaç günde evine kavuşacak dönecek. Eşi, dostu ya da yakını olsun olmasın, insanın yuvası sıcaktır. Margos tekrar sevgili evine kavuşacak ve belki de ilk iş olarak topik pişirecek. Ben ise hep burada, bu odada kalıp, karşıki pencereden hep aynı göğü, aynı damı, aynı ağacın tepesini seyredeceğim.

Satenik'in tatlı konuşmasının aniden gölgelendiğini hemen sezinledim. Kızım, patavatsızlığını fark etmeyen Margos'u kibarca dinleyerek hüzün dolu bir şefkatle bana baktı. Herkes söylediklerini tartamaz, bir sözcüğün, bir cümlenin nelere yol açabileceğini, karşısındakinde ne gibi kötü düşünceler uyandırabileceğini bilemez. Bu nedenle Margos'a kızmıyorum. Bazen insanlar kabalaştıklarında, bu davranışlarından sorumlu tutulamazlar, çünkü böyle yaratılmışlardır. Margos da bu tür bir adam. Oda arkadaşım ölü evinde yaşamın güzelliğinden söz edip ölüm döşeğindeki bir hasta karşısında sağlıklı oluşuyla övünebilir. Şimdi yine, "ben burada fazla kalacak değilim" sözüyle bu yönünü sergilemektedir.

—Hayır, hayır dedi Margos, aynı basit coşkuyla devam ederek; midemin rahatsız olduğunu sanma sakın. Geçici bir şeydi. Mideden hiç yakınmadım. Her şeyi yerim, perhiz yapmam. Doğrusunu istersen, insanın midesi yemekten değil yememekten hastalanır. Doktorlar midenin boş kalmaması gerektiğini söylerler. Doğrudur bu. Mide...

Ah! Kaç kere bu aptalca kandırmacaları duydum Margos'un ağzından! Ancak Satenik ilk kez işittiği için

belki de inanıyor... İnanmasa bile, kibarlığından dolayı karşı çıkmak, hasta bir adamın kurduğu ve çatısı altında kendini güvende duyduğu bir binayı yıkmak istemiyor. Bırak öyle kalsın. Doğrulamak için başını sallar, ara sıra evet der ve böylece karşındakinin inançlarına gölge düşürmezsin.

—Biliyor musunuz, Margos Bey. İştahlı olmak iyi bir şey. Rupik için çok endişeleniyorum. Hiç iştahı yok. En sevdiği yemeği hazırlıyorum, gene de yemiyor. Ancak...

—Güzelim sakın endişelenme. Çocuklar böyledir. Yarın öbür gün yiyecek. Hem de öyle bir yiyecek ki çevresindekiler engel olmak isteyecekler. Çocuklar için üzülmeye değmez. Ben küçükken...

Rupik, güzel çocuk! Bir tanecik torunum. Şu anda yanımda olmanı nasıl isterdim! Altın saçlarını okşayıp, yumuşacık ve ufacık parmaklarını avucuma alabilseydim!

"Bugün benimle gelmeyi çok istedi. Ancak izin vermedim çünkü derslerini çalışması gerekiyor. Pazar günü getireceğime dair söz verdim." Biraz önce Satenik böyle demişti. Tabiî ister. Biz çok iyi anlaşırdık. Boş saatlerimi hep Rupik doldururdu. Masaya oturur, onu ders çalışırken seyrederdim. Gerektiğinde yardım eder, sorularını yanıtlar, zor anlaşılan konuları açıklardım.

—Yücelerde taht kurmuş ne demek, büyükbaba?

—Yüksekte bulunan, yükseklerde olan demek.

—Şen şakrak ne demek büyükbaba?

—Gülen, neşeli.

—Koynunda ne demek büyükbaba?

—Yani kucağında, kollarının arasında demek istiyor.

Gücünü aşan derslerin üstesinden gelebilmek için Rupik soru sorardı. Sonra "Hovannes Tumanyan" okumaya başladı.*

* Ermeni şair 1869-1923 yılları arasında yaşadı. Yapıtlarını Doğu Ermenicesiyle yazdı

"Derler ki, orada benzer kartala
Gülen, mavi göğün koynunda
Oturuyordu o yüce dağlar kralı..."

Binbir zorlukla okurdu. Hiçbir şey anlamadan okuduğu için de zevk almazdı.

Ona yardım eder, bazı sözcükleri söyleyiş biçimini düzeltir, tümcenin bütününü tekrar açıklardım. Öğretmenlerin bu derece zor sorular seçme nedenini anlayamazdım. Basit sözcüklerle pervanenin öyküsünü anlatırdım. Rupik şaşkınlıkla dinlerdi.

—Sen bu kadar çok şeyi nasıl aklında tutabiliyorsun büyükbaba?

Ah! Altın saçlarını okşarken kaç kez onu benim çocukluğumla özdeşleştirdim. Benim büyükbabam olmadı; hiç görmedim. Büyükbaba, büyükanne, amca, dayı, hepsi başka bir dünyada kaldı. Olgunlaşıp ölüm kavramının bilincine varıncaya kadar hiçbir haber alamadığım yabancı bir dünyaydı onlarınki. Küçüklüğümde okula gittiğim zaman ne bir büyükanne ne de bir büyükaba saçlarımı okşadı. Babam ise o kadar meşgul bir insandı ki derslerimi çalışırken bana ayırabilecek bir dakikası bile yoktu. Zaten yardım edemezdi. Doğup büyüdüğü köyde ancak okuma yazma öğrenmişti. Çok iyi yürekli olmasına karşın dış görünüşü sert bir babaydı. Gene de Rupik'in saçlarını okşarken kendimi görürdüm onda. Hayalimde yarattığım resimde Rupik'in yerini alır benim yerime de babamı koyardım. Babamın, yapmacık sert ifadesini değiştirip yüzümü ya da saçlarımı okşadığı nadir dakikaları büyük bir özlemle anardım. Gerçekten de o dakikaların azlığı çocuk kalbimde derin yaralar açardı. Niçin babam daha sık sarılmaz, öpmez, saçlarımı okşamazdı? Ancak büyüdükten sonra bunun babam için ne kadar zor olduğunu anladım. O da pek çok baba gibi rahatça çocuğuna sarılıp öpmek, saçlarını okşayıp küçük ellerini avuçlarında sıkmak için

neler vermezdi ki!... Sevgisini göstermeyi engelleyen, duygularını bastıran unsur neydi? Acayip bir korku mu, şımartılmaktan çekinme mi yoksa babasını erken kaybetmiş olmanın verdiği bir üzüntü müydü buna yol açan? Akşamları dersimi çalışırken babamın bir an için bana yaklaşıp derslerime göz atması, saçlarımı okşayıp "aferin" demesi, bir öpücük vermesi ve en azından şefkatle gülümsemesi için Tanrı'ya yalvarırdım. Ancak bu tür sıcak yaklaşımlar göremezdim; ya da çok ender olduğu için aklımdan silinip giderdi. Buna karşın babamı çok severdim. Ona hayrandım ve saf çocuk kalbim babamın da bana karşı aynı duyguları beslediğine inanır, bunda yanılmazdı da. Sanki gerçek duygularını çevredeki insanlardan gizlemeye çalışan iki sevgiliydik ve birbirimize sarılma, birbirimizi öpme isteği yüreğimizi kavururken duygularımızın tam tersini göstermek zorundaydık.

Kazadan önce Rupik'in saçlarını okşarken ya da onu yakınlardaki lunaparka götürürken sevgili babama içimden ilahiler söylerdim. Ah! Biz beraber lunaparka gitme zevkini hiç tadamadık. Babamın elinden tutup bir büyülü dünyadan diğerine koşmak, atlıkarıncayla, sihirli sandalyelerle coşmak, kuklaları seyretmek... bunlardan hiçbiri gerçekleşemedi. Belki de bundan dolayı Rupik'i bu tür eğlencelerden yoksun bırakmamaya çalıştım.

—Dede, bugün lunaparka gidecek miyiz?

—Tabiî gideceğiz. Derslerini çabuk bitirmeye çalış.

—Ah! Ne güzel, şimdi bitiriyorum.

Bu söz üzerine mutluluktan uçan Rupik, başını eğip çalışır, bitirinceye kadar başka bir şeyle ilgilenmez, hazır olunca yanıma koşardı sonsuz bir mutlulukla. Elinden tutardım, iki arkadaş gibi yolda yürürdük. O sırada hangimizin daha mutlu olduğunu kimse bilemezdi. Çocukları çıldırtan o eğlence bahçesine girdikten sonra kimliklerimizi şaşırırdım. Rupik ve ben değildik artık

biz. Zaman tünelinde yıllar öncesine gider ve o büyülü dünyada dolaşırdım.

Kazadan sonra ölüm uykusundan uyanıp bilincime kavuşunca ilk gördüğüm şey Rupik'in yalvaran bakışlarıydı. Rupik yatağımın yanında diz çökmüş, ısrarla soran gözlerini bana dikmişti. Konuşmuyor, yalnızca bakıyordu. Çevremdekiler benimle konuşurken o susuyordu.

İlk günlerde beni yormamak için soru sormuyor, salt avutucu sözler söylüyorlardı.

—Çok şükür tehlikeyi atlattın, diyordu Satenik.

—Bugün doktor seni çok iyi gördü, baba, diyordu Hagop.

—Dün gece iyi uyumuşsun, bu iyiye işaret.

—Ben dükkânla ilgileniyorum, bu konuyu merak etme.

Rupik ise bakıyor hiç konuşmuyordu. Bakışlarını bana dikmiş, kim bilir kafasında ne tür sorular oluşuyor ancak bunları yüksek sesle sormaya cesaret edemiyordu. Küçük gözlerinde, anlatılamayacak bir acıma duygusunu, sessiz kederini okuyabiliyordum; özellikle, büyükbabasının vücudunu kullanamadığını gördükçe bu ifade daha da belirginleşiyordu. O ilk dakikalardaki en büyük korkum, bu kutsal varlığın daha fazla dayanamayıp yaşlı gözlerle şunu sormasıydı!

—Dede, bir daha lunaparka gitmeyecek miyiz?

Tanrım, ne olur korkunç gerçeği Rupik'ten saklasınlar, dedim kendi kendime. Sokakta rahatça yürüyen, hatta parkta torunun arkasından koşabilen o eski büyükbaba olamayacağımı bilmesin sakın! Evet bilmesin. Benim için üzüleceği düşüncesinden kaynaklanıyordu bu korkum; büyükbabasıyla sokağa çıkma mutluluğundan tamamen yoksun kalacağını geç öğrenmeliydi. O ürkütücü sorunun er geç sorulacağından endişeleniyordum. Ancak korktuğum gerçekleşmedi. Bir gün Rupik

elimden tutup, "Dedeciğim, korkma, bir gün tekrar lunaparka gideceğiz" dedi.

Saf yavrumun dedesine moral veren ümit dolu sözlerini, başka bir deyişle iyimserliğini başımı sallayarak doğruladım. Ancak o an kalbime bir kurşun saplandı sanki. Bu cümle, duymak istediğim sorudan bin kat daha üzücüydü. Demek Rupik gerçeği biliyordu. Ona bundan söz edilmişti ya da torunum, çocuklara özgü içgüdüsüyle durumu sezinlemişti. Bu parmak kadar çocuk olan biteni anlayabiliyor ve kendisinden beklenmeyecek bir olgunlukla bana moral veriyordu; aynı şeyi daha sonra annesi her sabah hastaneye geldiğinde "Bugün seni çok iyi gördüm" tümcesiyle yapacaktı. Kısacası Rupik "tekrar lunaparka gideceğiz" sözünün gerçekte "bir daha lunaparka gitmeyeceğiz" anlamına geldiğini çok iyi biliyordu. Böylece o, belki de "önceden hazırlanmış senaryoya uyarak" dünyadaki tüm hastaların önünde sergilenen klasik oyunda ona verilen rolü yerine getiriyordu.

—Gideceğiz, dedim yarı fısıldayarak. Gideceğiz, göreceksin.

Aynı anda, biraz kendimi toparladıktan sonra Hagop'u yani damadımı, Rupik'i sık sık lunaparka götürmesi için tembihlemeye karar verdim. Böylece torunum benimle geçirdiği o zevkli dakikaları yeniden yaşayacaktı.

Hagop.

Damadım iyi bir insan. Ondan hiç şikâyetçi olmadım. Bana karşı saygı ve ilgisini eksik etmedi. Hatta ilk günlerde, karısının biraz uyuyup dinlenmesi için birkaç gece yanımda sabahladı. Bu açıdan, onu yakınlarım arasında saymayarak çoğu kez haksızlık ediyorum. Biraz önce de bu hatayı yapmadım mı?

Yakınlarım derken salt Satenik'i ve Rupik'i kastediyorum. Oysa bu sözcüğün Hagop'u da kapsaması gerekmez mi?

—Hagop nasıl?

Margos'a laf yetiştirmeye çalışan Satenik birden konuşmasını kesip bana baktı.

—Nasıl?

—Hagop'u sordum. Hagop iyi mi, ondan hiç söz etmedin.

Satenik bir an duraksadıktan sonra yanıtladı:

—İyi iyi, selamı var. Gelecek.

Satenik'in duraksaması gözümden kaçmadı. Niçin yanıtlamadan önce bir an düşündü? Bir şey mi var acaba? Hayır, hiçbir şey. Ne olabilir ki? Hagop'un başına bir şey gelmiş olsa, Satenik Margos'la bu derece rahat gevezelik edemez.

Ancak...

—Nesi var? dedim. Hasta mı? Bir sıkıntısı mı var?

Satenik şaşırmıştı.

—Baba, niçin böyle şeyler düşünüyorsun? İyi, Tanrı'ya şükür. Gelecek, göreceksin.

—Öyleyse?

—Öyleyse ne?

Sözü daha fazla uzatmadım. Gözkapaklarım ağırlaştı birden. Satenik ayağa kalktı.

—Topiğinizi bekleyeceğim, Satenik Hanım, diye seslendi arkasından Margos. Margos'a karşı içimde büyük bir nefret duygusu uyandı birden.

Ancak Margos ne topiği ne de kabak dolmasını bekleyebildi. Sabahleyin gelen hemşire artık gidebileceğini söyledi. Margos şaşırdı; bir gün daha kalabileceğini belirtti fakat izin vermediler. İki saat içinde giyinip hazırladılar ve eve gönderdiler. Giderken oda arkadaşım üzgün bir ifadeyle beni öptüğünde, yüreğimde bir tel koptu sanki.

—İnşallah sen de bir an önce iyileşip çıkarsın kardeş, dedi.

Bu sözleri söylerken gözleri dolmuştu. Gerçekten üzgündü. Benim de gözlerim yaşardı o an. Oburluğuyla ve gevezeliğiyle bıkkınlık veren bir insanın, vedalaşırken beni bu derece üzebileceğini hiç düşünemezdim.

—Güle, güle, dedim boğuk bir sesle, güle güle, kendine iyi bak.

Başını sallayıp gözyaşlarını sildi. Ey Tanrım, bu kaba adam nasıl değişmiş, yüreğinin derinliklerine düşen gizemli bir ateş nasıl da insancıl bir sıcaklık, bir sevecenlik yaratmıştı! Işte, kalbindeki bu kıvılcım beni şaşırtıyor ve üzüyordu. Bu küçük odada tanıdığım Margos neşe içinde soğuk şakalar yaparak, gürültüyle, tüm hastaneyi ayağa kaldırarak ayrılmalıydı. Oysa Margos sanki buraya çakılıp kalmış, gitmek istemiyor ve bana kırk yıllık kardeşini terk ediyormuş gibi sıcak bir ifadeyle bakıyordu.

—Hey Margos, diye bağırdım birden arkasından.

Margos kapının eşiğinde durup bana baktı.

Büyük bir çaba sarfederek kapıya doğru dönüp güldüm.

—Adresini almıştım, sana mutlaka Satenik'in topiğinden göndereceğim, bilmiş ol... Başını salladı.

—İyi olduğunu duymak bana yeter, dedi ve yürüyüp gitti.

Gitti Margos. Ben ise geride kalan altüst olmuş yatağa –kısa zamanda dolacağından eminim– bakarak insanlığın kara komedisini düşündüm.

Tanrım, ne komedi! Margos beni ağlatabildi. Gözyaşlarımı akıtmak için ne yaptı? Öptü, "inşallah bir an önce çıkarsın, kardeşim" dedi bana. Günde on kez, yerli yersiz söylendiği için beni sinirlendiren "kardeş" sözcüğü bu kez yüreğimden vurdu beni. İki insan arasındaki uzun ilişki sürecinde gerçek an hangisidir? Boşa geçerek, akıp giden sıradan saatler ve günlerin neresinde

saklanmıştır o an? Bu soru şu şekilde yanıtlanabilir: gerçek an bu sonuncusuydu. Diğerleri yalancıdırlar, kandırırlar insanı. Bu açıdan son dakika, o yüce an gelmeden kişileri yargılamamak gerekir. Margos'un içinde de kabalığın, patavatsız tavırların arkasında gizlenmiş gerçek bir insan var. Bir öpücük, bir damla gözyaşı her şeyi ortaya çıkarıp kaba davranışları bir yana iter ve gerçek insanı, çıplaklığından utanmayan, en azından bir-iki dakika için sahte giysilere bürünme gereksinimi duymayan benliği olduğu gibi gözler önüne serer. Ah! Babam! Artık toprağa dönüşmüş olan sevgili, tapılacak babam! Sen de zamanında çocuğunun önünde ruhunu sergilemekten, yüzüne bir öpücük kondurup sıcacık alnını bir damla gözyaşıyla ıslatmaktan kaçınmaz mıydın? Yalnızca birkaç değerli dakika için, sana çok yakışıyormuş gibi gözüken o sahte ve rahatsız giysileri çıkarıp doğanın yarattığı şekilde yani duygulu bir insan kimliğiyle görünmedin mi bana?

Margos gitti fakat beni üzen binbir düşünceden henüz kurtulamadım. Tuhaf oda arkadaşımın daha koridorun sonuna varmadan beni unuttuğunu bilmeme karşın üzüntülüyüm. Ama olsun, ne çıkar? Ben saf değilim. İnsanoğlunun yaradılışı değişmez. O şimdi, biraz önceki gözyaşlarımızı anımsamaz bile. Elinde küçük çantası, bir arabanın ya da otobüsün içinde dünyanın en mutlu insanıdır. Arkasında, hastanenin bu hüzünlü odasında, biraz önceki manzaradan hâlâ etkilenmeye devam eden birisinin varlığından haberi yoktur bile.

Hastabakıcı Hüseyin hemen işe koyuldu. Hâlâ Margos'un vücut sıcaklığını taşıyan çarşafı çekti, yatağı döndürdü, şaşırtıcı bir çabuklukla temiz bir çarşaf ve yastık yüzü yerleştirdi. Bu işlem bitmeden hastabakıcılar bir hastayı sedyeyle odaya taşıdılar. İki kadın üzüntü ve endişe içinde sedyenin arkasından girdiler. Hasta-

bakıcılar bu hastanede çok ender rastlanan ve büyük bir olasılıkla kadınların varlığından kaynaklanan özen ve dikkatle hastayı Margos'tan boşalan yatağa yerleştirip üstünü örttüler ve hanımların önünde eğilip "geçmiş olsun" dediler. Kadınlardan biri, ikisinin de ceplerine birşeyler koyarak teşekkür etti.

Ah! Bu kez hasta 11-12 yaşlarında bir çocuk. Bu durum yüreğimde bir eziklik, hatta kargaşa da diyebileceğim bir duygu yaratıyor. Bu ne kötü bir rastlantı, ne büyük mutsuzluk! Odamda, her türlü manzaraya katlanabilir, her türlü acıya soğukkanlılıkla tanık olabilirim ancak bu çocuğu nereden getirdiler şimdi buraya! Bu küçük insanları son derece seven, onların üzerine titreyen, başınıza gelen binbir felakete karşın çocukların bu tür olaylardan uzak olduğunu düşünerek avunan birisi için ne büyük talihsizlik. Tanrım! Çocukların mutluluklarına gölge düşmesini istemeyen bir insana verilecek en büyük ceza bu!...

Margos'un aniden eve gönderilme nedeni açığa kavuştu böylece. Hastane dolu olmalı, doktorların da bu yatağa gereksinimleri var... Odamdaki yeni manzarayı, belli etmeden, göz ucuyla seyretmeye başladım. Gerçekte gözümün ucuyla bakma gayretim boşuna, çünkü yeni gelenlerin benimle ilgilenmeye niyetleri yok. Kadınlar canla başla işe koyulmuşlar; yatağın çarşafını, yastığını düzeltiyorlar, çağırma zilini kontrol ediyorlar, yandaki sehpanın çekmecesini, su bardağını kolonyayla silip temizliyor, küçük lambayı yakıp söndürüyorlar. Daha sonra beraberlerinde getirdikleri iki çantayı açarak gecelik, pabuç, iç çamaşırı, kolonya, pamuk, kâğıt mendil gibi çeşitli eşyaları boşaltıp karşıdaki dolabın raflarına ve yatağın yanındaki sehpaya yerleştiriyorlar. Pek çok kez bu tür manzaraları seyretmeme ve bunları otele gelen turistlerin az çok neşeli davranışlarına benzetmeme karşın bu sefer aynı duygular içinde değilim. Hasta ço-

cuk baygın bir biçimde, uyuyormuş gibi gözleri kapalı yatıyor. Belki de hastaneye getirildiğinin farkında bile değil. Kadınlar ise ne onunla konuşmayı deniyor ne de birbirlerine iki kelime söylüyorlar. Sanki en ince ayrıntılarına kadar önceden belirlenmiş bir programı uyguluyorlar.

On, on beş dakika içinde işlerini bitiren kadınlar birer sandalye çekip yatağın yanına oturdular. Çocuğun annesi olduğunu hemen anladığım kadın bir an elini hastanın alnına koyup yanındaki kadına birşeyler söyledi, sonra çocuğun üzerine eğilip alnından öptü.

İki dakika sonra tanımadığım bir doktor hemşireyle içeriye girip odadakileri selamladı ve hastayı muayene etmeye başladı.

Başımı öte tarafa çevirdim.

Olayları unutmak için uyumak istiyordum. Uyku, insanın kendisini savunmasına yönelik çok etkili bir yöntem. Uyu ve yok et dünyayı dolduran tüm acı ve yorgunlukları; etkisizleştir tehditkâr ve tehlikeli zamanı. Uyu, sünger çek duygularının üstüne. Yaşamın neşterini hissetmemek için ameliyat masasına yatmış bir hasta gibi arın tüm duygularından.

Ancak ne yazık ki, uyumak insanın elinde olan birşey değil. Uyuyamayacağımı ve bu yüzden mikrofondan çıkıyormuşcasına kulaklarımı tırmalayan gürültü ve fısıltıları duymak zorunda kalacağımı biliyorum.

—Merak etmeyin, bayan, dedi doktor yumuşak ve soğukkanlı bir biçimde. Korkmayın, gerekli her tür tedaviyi uygulayacağız. Tehlikeli bir şey yok.Yalnız biraz sabretmeniz gerekiyor.

Oh! Bu sözlerin anneyi olduğu kadar beni de sevindirdiğine Tanrı şahidimdir. Gözlerimde memnuniyet ifadesiyle tekrar onlara doğru dönüp sevinçlerini paylaştığımı göstermeye niyetlendim. Tabiî, benim bu alçakgönüllü sevinci paylaşma arzumun kimse tarafından

anlaşılmadığını belirtmeme gerek yok. Çocuğun annesi yüzündeki üzüntülü ifadeyi değiştirmeden başıyla "evet" dedi. Hiç bir şey sormadı, hiçbir açıklama istemedi, salt başıyla "evet" dedi. Davranışlarıyla sanki çocuğun durumu hakkında çok şey bildiğini, doktorun sözlerinin ise bu bilgileri doğrulamaktan öteye gitmediğini ima etmek istiyordu. Doktor hastaya son bir kez göz attıktan sonra hemşireye işaret edip kapıya yöneldi. İşte, kadın tam o sırada konuştu:

—Bu gece yanında kalabilir miyim? Uyumayacağım, yanında oturup sabahlayacağım.

—Yalnızca bu gece. Salt bu gece için size izin verildiği söylendi bana.

—Teşekkür ederim.

Doktor gittikten sonra odada birşeyler değişti. Sanki misafirler gitmiş, ev sahipleri baş başa kalmışlardı. Çocuğun annesi –geceyi burada geçirecek olan– ayakkabılarını çıkarıp terlik giydi, diğeri ise beni fark edip başıyla selamladı. Büyük bir çaba harcayarak onlara doğru döndüm:

—Geçmiş olsun. Tanrı bir an önce sağlığına kavuştursun yavrunuzu.

—Teşekkür ederim. Size de geçmiş olsun.

Kadının yanıtının, benim dileğim kadar içten ve samimi olduğuna inanmadım. Onun sözleri günde bin kez bu hastanede yankılanan sıradan bir görgü kuralıdır. Fakat bu durumu doğal karşılamak gerekir. Ayrıca lafı uzatmak istemeyip, "size de geçmiş olsun" dedikten sonra çantasını açarak birşeyler araması da şaşırtıcı değil. Aradığı ise bir tarak.

Aniden saçını tarama isteği bana biraz tuhaf geldi; yeni komşum hızlı bir hareketle saçlarını düzelttikten sonra tarağı çantasına koydu.

—Alis, uyumak istemeyeceğinden emin misin? diye sordu öteki kadın.

—Uyumak mı? Gözümü bile kırpmam. Zaten uykum yok. Şu sandalye bana yeter. İnşallah hemen sabah olur.

Margos'u anımsıyorum birden. Neredesin? Evine ulaştın mı? Mutfağa girip yeniden günlük yaşamına döndün mü?

Keşke burada olsan ve manzarayı görseydin. Yatağın daha soğumadan bir başkasına verildi. Zaten yatak sahibinin değişmesine ilk kez tanık olmuyorum. Ancak bana yeni bir komşu getirmek için hiç bu kadar acele etmemişlerdi. Evet, keşke burada olup seyretseydin. Hanımlara biraz önce söz yöneltmeme karşın onların bana "yüz vermemesi"ni görebilseydin. Evet, yaptıkları düpedüz yüz vermemekti. Tıpkı bazı geceler ortaya laf atman ve benim buna karşılık vermemem gibi. Bu hanımlar da aynı şekilde davrandılar. Kupkuru bir "geçmiş olsun" dedikten sonra kendileriyle konuşmamı engellemek için başka şeylerle uğraşmaya başladılar. Oysa amacım onları lafa tutmak değildi. Benimki salt bir birlik ifadesi, acılarını paylaşma arzusuydu. Tanrı da bilir ya, geveze bir insan değilim. Özellikle yabancılarla hemen kaynaşmam. Ancak başkasının acısı karşısında da ilgisiz kalamam. O sırada bir-iki sıcak söz söylemek görevdir. O sözlerle moral vereceksin. Felaketler karşısında insanların yalnız ve terk edilmiş olmadıklarını hissettireceksin. İşte benim amacım buydu. Ancak olanları gördün mü, hey Margos "kardeş"? Gene de haksızlık etmemem gerekir. Bu kadınlar şu an üzüntülerinden dolayı ne konuşacak ne de karşısındakiyle ilgilenecek durumdalar. Yarın her şey değişecek. Eminim bundan. Hatta bazen gevezeliklerini dinlememek için başımı çevirip uyuyormuşum gibi davranacağım, tıpkı sana yaptı... Oh, hayır, ne olur gücenme Margos, bu sözlere kanarak seni aramadığımı, seni kaybettiğim için üzülmediğimi sanma sakın. Bazen kalp yerine mide taşıdığını dü-

şünerek yanıldım. Senin şanssızlığın ikimizin farklı yaradılışta olmasıydı. Sen de belki benim kalp yerine beyin taşıdığımı düşündün. İkimiz de yanıldık canım. Gerçekte insanın bir kalbi vardır, ancak, bazıları bunu belli eder bazıları ise gizler... Ve ben düşünüyordum da...

Bu sırada iki hemşirenin içeriye girip hasta çocuğa ilk müdahalede bulunduklarını fark etmedim. Bu "ilk günkü gösteri" şeklinde adlandırılabilir; sekiz aylık deneyimim sonucu hemşirelerin başlangıçta şefkatle ve güleryüzlü davrandıklarını, ziyaretlerin düzenli olduğunu belirledim. Yarın, öbür gün hemşireler ve hastabakıcılar belki yine aynı şekilde davranacaklar fakat hareketleri daha otomatikleşecek, şefkat ya da özen azalacak çünkü bu ziyaretler her hastaya tekrarlanan sıradan bir işe dönüşecek. Oysa bu çocuğa yapılan uygulamalar henüz başlangıç aşamasında ve yeni imzalanmış doktor emrinin tazeliğini taşıyor. Çocuğun ateşi ölçülüyor, serum takma hazırlıklarına girişiliyor. Yatağında rahat rahat uyuyan küçük hasta ise ara sıra gözünü açıp annesinin tatlı gülücüğüne bakarak tekrar uykuya dalıyor.

Birden bu iki kadının kardeş olduklarını ayrımsadım. Gittikçe belirginlik kazanan aralarındaki ilginç benzerliği nasıl fark etmedim şimdiye kadar. Evet kardeşler; gerçekte biri kısa, diğeri uzun, biri zayıf, diğeri şişman, biri çirkin, diğeri oldukça güzel ancak tüm bu farklılıklara karşın ikisi de şaşırtıcı derecede birbirlerini andırıyorlar. Daha yaşlı olan hangisi? Bunu belirlemek –en azından şimdilik– olanaksız. İkisi de sözcükleri uzatıp adeta melodi katarak konuşuyorlar. Belki de bu sıkıntılı günler geçtiğinde bu ifade daha da belirginleşecek. İkisinin de ses tonları son derece benziyor; hatta sırtım dönükken konuşanın hangisi olduğunu anlamakta zorluk çekebilirim. Ayrıca giyim biçimleri de aynı; renkleri farklı olmasına karşın kıyafetleri ipek bir bluz

ve ekose bir etekten oluşuyor. Saç biçimleri de –renk az çok farklı olsa da– aynı berberden çıkmış gibi duruyor. Yattığım yerden her şeyi görüyor, her şeyi duyup sezinliyor ancak dikkatimi onlara yönelttiğimi belli etmemeye çalışıyorum. Sırtüstü yatmış, tavanı seyrediyor gibi davranmama karşın hiçbir hareket gözümden kaçmıyor; zaten komşularım hastayla fazlasıyla ilgilendikleri için onları gözlediğimi anlamıyorlar. Gerçekte tavana bakarken bile, bazen fısıltıya dönüşen konuşmaları, tavırları, hasta çocuğa gösterdikleri şefkat görüş alanımın içindedir. Bu ilgim nereden kaynaklanıyor? Giysilerinden saç bıçimine kadar, beni etkileyen nedir? Margos'tan önce Aleko burada yattığı zaman gelini Keti cilveleriyle bizi neşelendirdiğinde bile kıyafetine dikkat etmezdim. Şu an güzel Keti'nin yüzünü gözümde canlandırırken bu ayrıntı bir boşluk yaratıyor belleğimde. Ah! İnsanın dikkati, daha doğrusu gözleri, her şeyi sonsuza kadar kaydeden fotoğraf makinesinin yanında ne kadar da zayıf kalıyor!

Şimdi Alis Hanım ve kardeşi fısıltıyla konuşuyorlar. Bu davranışları iki nedenden kaynaklanıyor; biri, hastanın rahatsız olmaması, diğeri ise benim duymamam. Ancak bu ikinci noktada yanılıyorlar çünkü her şey kulağımın içine fısıldanıyormuş gibi net duyabiliyorum:

—Artık sen git Siruk. Geç oldu.

—Gideceğim evet. Ancak içim hiç de rahat değil.

—Yok, yok için rahat etsin. Aramik yarın daha iyi olacak.

—Tabiî bundan kuşkum yok. Fakat senin için endişeleniyorum. Gece...

—Ben rahat ederim, merak etme. Yalnız biraz para getir.

—Getiririm.

—Biliyorsun, gardırobun en alt çekmecesinde.

—Biliyorum, biliyorum.

—Yanımda var, ancak, ne olur ne olmaz.

—Getiririm.

Alis Hanım hastanın baş ucundaki gece lambasını yaktı, kız kardeşi ise –adının Siruk olduğunu öğrendim– yavaş yavaş paltosunu giydi; hareketlerinden gitmek için acele etmediği anlaşılıyordu.

Ben yüzlerce kez isteksizce giden ziyaretçiler gördüm fakat onların daha hastanenin kapısına yaklaşmadan rahat bir nefes aldıklarına eminim. Sahtekârlık değil bu. Ne bu rahatlama duygusunu ne de hastanın odasında sergilenen davranışları eleştirmek gerekir. Her iki tutum da çelişki yaratmasına karşın insan yaradılışının bir parçası olduğu için doğal karşılanmalıdır. Geçmişte, sevdiğim bir hastanın yanından ayrılırken ben de aynı çelişkiyi yaşardım. Hastanedeyken üzülürsün fakat dışarıya çıkınca içini bir sevinç kaplar. Bu dürtü hastadan uzaklaşıp normal yaşama dönmenden ve de en önemlisi hasta kişinin yerinde olmamandan kaynaklanır.

Şu an kardeşini öpen Aramik'e sevecen bir bakış fırlatan Siruk da biraz sonra dışarıya çıkıp ciğerlerini temiz havayla doldurduğunda rahat bir nefes alacak. Aynı duyguyu kızımın da yaşadığını sanıyorum. Benim için her türlü zorluğa katlanan, durumunun biraz daha dayanılır olması için ruhsal ve fiziksel açıdan aşırı derecede yorulan kızımın, hayatımdaki en kutsal varlığın da alnımı öpüp ayrılırken mutluluğa benzer bir şey hissettiğinden eminim.

—Öf! Bugün de görevimi yerine getirdim, diye düşünür herhalde eve dönerken.

Bu cümle görevi eksiksiz tamamlamanın verdiği huzuru ifade eder. Yattığım yerden salt gözle değil aynı zamanda beyinle de görme alışkanlığı kazandığım için hem kulağımla hem de imgeler aracılığıyla duyabilirim. Bana anlatmalarına gerek yok, çünkü evde yakınları-

mın benimle, özellikle hastalığımla ilgili sözlerini, hastane koridorlarında doktorların ve hemşirelerin konuşmalarını işitebilirim. Duyduklarım rahatsız etmez beni. Hatta Satenik'in "öf"ünü, "bugün de görevimi yaptım" cümlesini duyarken ya da duyduğumu sanırken son derece sevindiğimi bile söyleyebilirim. Tabiî, eve dönerken Rupik'e ve kocasına kavuşacağını düşünerek mutlu olmalıdır; bu duygu ertesi gün aynı şevkle bana gelebilmesi, beni terk etmemesi –hayattaki en büyük korkum– için gereklidir.

—İyi geceler, Allah rahatlık versin.

"İyi geceler" derken Siruk bana da baktı. Kardeşi gittikten sonra Alis Hanım derin bir nefes alıp oğlunun yanına oturdu. Şimdi üzgün ve düşünceli bakışlarla Aramik'i seyretmektedir; bir türlü geçmeyecek, sessiz ve dayanılmaz saatlerle dolu uzun bir gecenin başladığını hissediyorum. Sessiz bir gece, neredeyse damlayan serumun duyulabileceği kadar sessiz... Yaşı on bir civarında olan bu yavrunun nesi var? Hangi hastalık bu genç yaşında onu yatağa düşürdü? Fakat bu acı geçecek. Ben doktorların dilinden anlarım. Gerçek "geçecek" ile avutmak, kandırmak amacıyla söylenen "geçecek" arasındaki farkı algılayabilirim. Aramik'in hastalığı geçecek ve başlarında bir erkek bulunmayan iki kız kardeş neşe içinde küçüğü alıp buradan gidecekler. Ancak beklemek ve sabretmek, bu ilk geceye dayanmak gerekiyor. İlk gecenin her dakikası, her anı keskin bir içki, mide yakan ve sindirilemeyen bir içki gibi içilecek...

—İyi geceler, bayan, dedim Alis Hanım'a yumuşak bir tonla. Uykum hafiftir. Bu yüzden bir şeye gereksinim duyduğunuzda beni... beni çekinmeden uyandırabilirsiniz.

—Teşekkür ederim, diye yanıtladı Alis Hanım. Gece hemşireyi çağırabilirim, gelirler değil mi?

—Tabiî gelirler. Ancak gene de beni uyandırmaktan çekinmeyin. Ben uyumayı pek sevmem. Ayrıca bazen geceleri insan burada... konuşacak birisini arar. Bunları söylerken kendi kendime şaşırıyorum. Bu sözleri söyleyen ben miyim gerçekten? Özellikle geceleri konuşmaktan kaçınmama karşın bu kez "çene çalınacak" adam düşüncesini uyandıran ben miyim? Evet, benim. Galiba on iki yaşındaki bir çocuğun hastalığı beni aşırı derecede üzdü ve bu durum değişmeme neden oldu.

Alis Hanım teşekkür ettikten sonra "gerek yok, uyuyabilirsiniz" anlamında bir işaret yaptı. Belli ki o da benim gibi gevezelikten hoşlanmıyor. En çok üzüldüğüm nokta ise beni geveze birisi sanmış olması. Ağzını açmak için uygun zamanı kollayıp bir daha kapatmayan bir geveze...

Yüzümü çevirip gözkapaklarımı ağırlaştırmaya başlayan derin bir uykuya yeniliyorum.

Birdenbire gözlerimi açtım. Beni uyandıran neydi acaba? Hiçbir şey. Bir fısıltı bile yok. Galiba derin sessizlikti beni sarsıp ansızın uyandıran. Saat üç, dört civarı olmalı. Saati nasıl anladığımı bilmiyorum ancak zamana yönelik öngörülerimde çok az yanılırım. Bu açıdan duvarda saat olmadığı için memnunum. Saatin yokluğu hasta için iki yönden yararlıdır. Birincisi, saat tahminleriyle beyninin işlemesini sağlar. İkincisi ve de en önemlisi, geçmek bilmeyen bir zaman karşısındaki ümitsizlikten kurtulur hasta.

Evet, saat dört olmalı. Beni seyreden biri varsa fark etmemesi için yavaşça başımı sağa doğru çeviriyorum. Gerçekte sağa doğru çevirdiğim gözlerimdir; başım yastığın üzerinde hareketsiz kalıyor... Diğer yatağa bakıyorum... Aramik'in yatış şekli bozulmamış. Annesi yanında koltuğa oturmuş, başı hafifçe sağa doğru eğilmiş. Ayaklarını yatağa, Aramik'in ayakları yönünde uzatıp

dinlendirmekte. Çoraplarını çıkarmamış. Bir eli ise çocuğunun elinin tam yanında. Başı, koltuğa yerleştirilen yastık üzerine düşmüş. Zor duyulan, derin nefes alışlarıyla uyuyor. Yüz ifadesi hiç değişmemiş; uyumasına karşın üzgün ifade kaybolmamış yüzünden. Oda karanlık olduğu için her zamankinden daha çok yüzünün bir bölümü karanlıkta kalıyor. Işığı azaltmak amacıyla gece lambasının etrafını gazete kağıdıyla sarmış. Bu yarı karanlık içinde anne ve çocuğun görüntüsü hem güzel hem de hüzünlü bir anlam taşıyor. Doyasıya, fark edilmekten korkmadan bakıyorum; sanki ben de bu resmin bir parçası, bu ailenin bir üyesiyim.

Odanın hülyalı ışığında birden kahramanların yüzü değişiyor. Yatakta yatan sekiz yaşındaki Satenik'im ara sıra uyanarak inliyor. Bu gece güzelliğinden ve tazeliğinden çok şey kaybetmiş olan sevgili güzel karım Verjin yanı başındadır. Sekiz saat boyunca direndiği uykuya sonunda yenilmiş, başı birkaç dakika için yana düşmüştür. Ben yatağın öteki köşesinde, sandalyede oturmuş, uykusuz gözlerle, ikisinin oluşturduğu resme bakıyorum. İçimde bir sıkıntı var, sanki bir fare yüreğimi yiyip bitirmeye çalışıyor. Yavrumun nesi var, niçin böyle inliyor? Doktor hastalığını anlamadı mı acaba? Acaba biraz önce tehlike olmadığını, ateşin düşeceğini söylerken yanıldı mı? Bütün çabalarıma karşın binbir endişe ve sıkıntının beynimi kurcalamasını önleyemiyorum. Bunlar bazen acayip bir kargaşa, daha önce yaşamadığım tuhaf bir korku duygusu yaratıyorlar. Bazen de onları bir yana itiyor, geceyle beraber bu kâbusun da sona ereceğini düşünüyorum. Ancak gece, sabaha doğru bir nokta üzerinde donmuş, ilerlemiyor. Sanki saatin akrep ile yelkovanı taşlaşmış. Oturduğum yerden hastayı rahatsız etmemek ve uykuyu çoktan hak etmiş olan Verjin'i uyandırmamak için elimi bile kımıldatmıyorum.

Korkunç düşüncelerden kurtulabilmek amacıyla karımın güzel yüzünü seyrediyorum. Makyajsız yüzü, dağınık saçları ve endişeli görünüşüne karşın ilk tanıdığım günkü kadar güzel buluyorum onu. Ah! Şimdi gözlerini açtığında beni fark etmeyeceğinden eminim, çünkü kızının hastalığıyla ilgili binbir düşünce aklını kurcalıyor. Her şeye rağmen o bana güç veren en iyi hayat arkadaşım. Benden daha küçük, daha deneyimsiz ama yaşamın fırtınaları karşısında benden daha güçlü; ona duyduğum sonsuz güvenden dolayı yüzüne bakıp "Verjin uyuduğuna göre tehlikeli bir şey yok" diyebiliyorum. O benden daha iyi bilir, daha iyi sezinler. Verjin gibi tatlı bir karım olduğu için Tanrı'ya şükrediyorum. Bakışlarımı Satenik'e doğru kaydırıp hayali bir öpücük konduruyorum ateşler içindeki alnına. Sanki kızım öpücüğümün sıcaklığını duyumsayarak birden uyanıyor. Yüzünü ekşitip korkunç bir bakış fırlatıyor bana, korku içinde bağırıyorum.

—Verjin!

İçimden gelen bu sessiz çığlık beni sarsıyor. Birdenbire kahramanlar gerçek yüzlerine kavuşuyorlar. Yataktaki Satenik değil. Yanında oturan kadın ise Alis Hanım. Hastane odası gözümün önünde beliriyor. Ah! Otuz yıl önceki sevdiklerim yok artık. Her şey anılarda kalmış, rüya ve imgelere dönüşmüştür. Biraz önceki resmin canlanıp gerçek boyutlarını kazanmasını o kadar isterdim ki... Satenik, güzel kızım küçülsün, tekrar altı yaşında olsun, hastalansın –önemli değil, nasıl olsa iyileşecek– ve korkunç bakışlar yöneltsin bana. Karım otuz yaşındaki tazeliğine ve güzelliğine kavuşsun. Hastalığın o ilk gecesi tüm endişeleriyle geri gelsin; varsın yaşam tekrar eski izlerinden yürüsün aynı şekilde tekrarlansın... Ben zaten değişiklik istemem. Hayatımdan memnunum, yazgımdan şikâyetçi değilim. Ne hareket-

sizliğim ne de tutuklu hücresini andıran bu hastane odası ümitsizliğe sürükler beni. Hem farklı bir alınyazısının daha acı, daha korkunç olmayacağını nasıl bilebilirim? Çok şükür, yaşamdan şikâyet etmemem için daha nedenlerim var. Tek yakındığım nokta yaşamımın sona doğru yaklaşması. İşte bu nedenle her şeyin baştan başlayıp tekrarlanmasını istiyorum. Otuz-kırk yaşlarındaki mutluluğu damla damla tadayım, sevdiklerimle beraber geçirdiğim o güzel günleri tekrar yaşayayım ve sonra 4 Ocak sabahı muz kabuğuna basarak yere serileyim, hiç önemli değil. Bu gece beni olanaksız bir rüyanın peşinden koşturan nedir acaba? Uzun zamandır Verjin'in anısının beni ziyaret etmesine, hasta bir adamın yaşamını doldurmasına izin vermiyordum. Bunun nedeni onu sevmemem değil yokluğunun bende yarattığı üzüntüden kaynaklanıyordu. Bu gece değişen nedir? Biraz ötede ipek çoraplı bacaklarını uzatmış olan kadına bakıyorum; yeni oda komşum onu seyrettiğimden habersiz uyuyor. Başı yana düşmüş. Bu kadın hakkında –adının Alis ve hasta çocuğun annesi olması dışında– hiçbir şey bilmiyorum. Bana Verjin'i çağrıştıracak bir yönü de yok. Belki de gecenin bu saatinde tek başına –hasta çocuğunu saymazsak– karşımda uyuması karımı anımsatıyor. Çirkin sayılmayacak dolgun vücuduna karşın yüzü küçük ve yuvarlak. Bu kadın, salt uzaktan seyredilebilecek bir güzelliğe sahip. Küçük, çok küçük bir ağız ve buna uygun, doğal olarak boyanmamış, ince, narin dudaklar. Yattığım yerden gördüğüm kadarıyla, elleri de oldukça ince, tırnakları ise boyasız ve kısa. Elleri, ilk doğduğu günden beri özel bir bakım görmüş gibi taze ve güzel. Bu eller ev işleriyle uğraşmadı mı acaba? Bu belli değil ancak Aramik'in eli kadar diri olduğu bir gerçek; küçüğün eli, belki de serum iğnesinin verdiği acıdan dolayı kapalı duruyor. Serum ise...

Birdenbire serum şişesinde birkaç damla kaldığını ve hemşirenin çağrılması gerektiğini fark ettim. Doğru mu? Odanın belli belirsiz ışığında yanlış görmüyor muyum acaba? Hayır yanılmamışım. Cam kabın içindeki sıvı düzeyi sıfırlanmak üzere.

Ne yaptığımı bilmeden, hemşireyi çağırmak için zile sarılıp arka arkaya düğmeye bastım. Gecenin sessizliğinde koridorda kısa kısa öten acı bir zil sesi çınladı. Mucize bu. Yaklaşık yarım dakika sonra hemşire koşarak geldi.

—Ne var yine?

Sıçrayarak uyanan Alis Hanım ayaklarını yataktan indirdi ve olan biteni anlamak için şaşkınlıkla etrafına bakındı; hemen parmağımla serumu işaret ettim. Durumu anlayan hemşire serumu inceledi; hortumun madeni kilidini sıkıştırıp iğneyi çekti ve alkole batırılmış pamuğu iğne yerine bastırdı.

—Bu kadar, dedi Alis Hanım'a bakarak; başka serum verilmeyecek hastanıza. Geçmiş olsun... İyi gece...

—Yarın, diye sordu Alis Hanım yarı şiş gözlerini açmaya çalışarak.

—Yarın bilemem. Yarın nöbetçi değilim... İyi gece...

—Ancak sizden... neyse tamam. İyi geceler, teşekkür ederim.

—Bir şey mi isteyecektiniz?

—Hayır, hayır, iyi geceler.

—İyi geceler.

Hemşire uzaklaştı. Özellikle bu tür durumlarda beklenmeyen oldukça kibar "bir şey mi isteyecektiniz?" cümlesi dikkatimden kaçmadı. Normal koşullarda istediğini söylemen için hemşire ısrar etmez; yardım etmekten, dileğini yerine getirmekten kaçınır hep. Bu nedenle biraz önce gelen hemşirenin de ilk "iyi geceler"den sonra hemen odadan çıkması, ricayı beklemeden hemen

gitmesi gerekirdi. Tüm bu davranışlar hastanenin değişmez kurallarındandır. Bu kurallar salt ilk gün işlemezler. İlk gün her şey farklıdır. İlk gün her hasta ve refakatçisi başhekimden odacısına kadar tüm hastane personelinden saygı ve özenli bakım bekler; ikinci gün ise zaten hastaneyi evi gibi benimsemiştir. Senden esirgenen ilgi yeni gelene yöneltilmiştir.

—Nasıl da uyumuşum, Tanrım, haber verdiğiniz için teşekkür ederim.

Alis Hanım'ın tatlı sesi düşüncemi böldü.

—Siz uyumamıştınız herhalde.

—Ah! Benim uykum çok hafiftir. Geceleri bir-iki kez uyanırım. Bazen hemen uyurum... bazen de düşüncelere dalarım. Çocuğunuz, değil mi? Aramik'e sevgiyle baktı.

—Evet.

—Geçmiş olsun. Hayrını görürsünüz inşallah. Geçecek merak etmeyin.

Alis Hanım başıyla "evet" dedi ve dudaklarını Aramik'in alnına dokundurdu.

—Geçecek, evet.

Sustu. Ayrıntılara girmek istemedi. Daha iyi diye düşündüm. Ben de ayrıntıları bilmemeyi yeğliyorum. Niçin? Evet niçin? Niçin hastalığıyla ilgili daha fazla açıklama istemiyorum? Çünkü bu çocuğa birdenbire kanım kaynadı, ayrıca doktorun da tehlikeli bir durum görmemesi bana yetiyor. Aramik'in yüzünü doğru dürüst görmememe, sesini duymamama karşın bu yavrucağı sevdim; bu nedenle onun için endişelenmek, geleceğinden korkmak istemiyorum. Doktorun iyileşeceğini söylemesi yeterli benim için.

Ancak Alis Hanım'ın suskunluğu doğal değil. Onun yerinde başka bir kadın olsaydı içini boşaltacak, hastalığın belirtilerini ve gelişimini açıklayacak, fikrimi soracak ve daha kim bilir neler anlatacaktı? Oysa Alis Ha-

nım, kaderine razı bir biçimde "geçecek, evet" demekle yetindi; bu kısa konuşma bitince tekrar yerine oturup yandaki masadan el çantasını aldı ve içinde birşeyler aramaya başladı. Aradığını buldu fakat çıkarmadı. Çantasını kapatıp yatağın üzerine koydu; Aramik'e de bir bakış fırlattıktan sonra bana bakmaya başladı.

Oda komşum şimdi bana anlamını çözemediğim tuhaf bakışlar yöneltiyor. Önce kuşkulanıyorum, fakat hemen şüphelerim dağılıyor. Evet, eminim. Alis Hanım doğrudan bana bakıyor. Hatta bakışlarını doğrudan gözlerimin içine diktiğini bile söyleyebilirim. "Ah, diyorum kendi kendime; işte şimdi benimle biraz ilgilenecek, ilk gün sorması gerektiği halde sormadığı soruları yöneltecek. Yani neyim olduğu, niçin burada bulunduğum, kimim, yakınlarım yok mu? vb." Bu tür sorular aynı hastane odasını paylaşan iki yabancı için olağandır. Ancak Alis Hanım saatlerdir burada oturmasına karşın görgü kurallarının gerektirdiği kadar bile ilgilenmedi benimle. Ama bunu doğal karşılamalıyım çünkü bu hanım büyük bir telaş içinde hasta bir çocukla buraya gelmişti. Kendi derdi kendine yeterdi, bu nedenle zorunlu görgü kurallarıyla ilgilenecek durumda değildi. Oysa şu an, sabaha yakın şu saatlerde ikimizin de uykusu kaçmışken Alis Hanım –serumun bittiğini de tam zamanından fark ettiğim için– bu odada hastasına dikkat eden iyi kalpli bir insan bulunduğunu görerek benimle biraz ilgilenecek.

Ancak Alis Hanım ısrarla susmayı yeğliyor; öte yandan inatçı bakışları beni sıkmaya başlıyor. Bunların gerçek bakışlar değil, kafasına takılan bir konunun yarattığı göz hareketsizliği olduğundan kuşkulanıyorum. Alis Hanım bana bakmasına karşın başka şeyler düşünüyor. Gözlerimi kaçırıp başımı biraz daha çeviriyor, başka bir şey düşünmeye, ya da daha da iyisi, uyumaya çalışıyorum.

—Biraz çıkabilir miyim? Siz buradasınız değil mi? Alis Hanım'ın sesi bu. Ayağa kalkmış, elinde çantası, kadınlara özgü en tatlı, rica dolu bakışlarını bana yöneltmiştir.

—Biraz çıkabilirim değil mi?

Başıyla Aramik'i gösteriyor... Biraz Aramik'e göz kulak olursunuz değil mi, demek istiyor. Gerçekte bir şey olmaz ama gene de size güvenebilirim herhalde.

—Ah, tabiî, diye yanıtlıyorum.

Alis Hanım odadan çıkıyor, tuvalete gittiğini sanıyorum. Bu ayrımsama kafamda bir panik yaratıyor. Şimdiye dek odamı bir kadınla paylaşmadım. Kadın ziyaretçiler gelmiş, gitmişlerdir. Hiçbir hanım burada gecelememiş, sürgü istemek ya da vermek gibi hoş olmayan gereksinimlerimi karşıladığım kahvaltı öncesinde burada bulunmamıştır. Doktorun bir gün için izin verdiği bir gerçek, ancak hastanın küçük bir çocuk olduğu göz önünde bulundurulursa, annesinin akşamları çok geç gideceği, sabahları ise çok erken geleceği kesin. Bu durum ise... oldukça rahatsız edici...

Hafif bir sigara dumanı kokusu burnuma ulaşıyor. Demek komşum tuvalete gitmek amacıyla dışarıya çıkmadı. Odadan çıkar çıkmaz bir sigara yaktı ve ayakta, tek başına içmeye başladı. Alis Hanım, hastane kokan o tenha koridorda bir aşağı, bir yukarı gidip gelerek sigarasını içiyor. O sırada, her yalnız insan gibi düşüncelere dalıp kim bilir düşünceleri nerelere yöneliyor, neler neler anımsıyor... İşte böyle bir saatte tüm bunlar sigaranın ucundan çıkıp havaya kavuşan duman gibi insanın beyninden fışkırıyorlar. Yattığım yerden hiçbir şey görmememe karşın en ufak hareketini, görünen ve görünmeyen her türlü hareketini, yani hem düşüncelerinin hem de sigara dumanının devinimini izliyorum. Ayrıca Alis Hanım'ın düşüncelerinin, bir süre dönüp durduktan sonra aynı noktada birleşip yok olan sigara dumanı

gibi şu yatakta hasta yatan Aramik üzerinde yoğunlaştığını da sezinliyorum. Alis Hanım hasta çocuğu hakkında düşünüyor; hastaneden kaç günde çıkacaklarını, sonra ne yapacaklarını, çocuğunu nasıl yönlendireceğini tasarlıyor... Kim bilir daha neler neler düşünüyor. Sigarasını bitirip izmaritini söndürene kadar da düşünecek ve içini çekerek odaya girecektir.

Birenbire aklıma takılan bir söz beni acı acı güldürdü. Biraz önce Alis Hanım tarafından sorulan sorunun ikinci kısmı havaya karışıp kaybolmuş görünmesine karşın aynen belleğime gelip yerleşti.

—Siz buradasınız değil mi?

Böyle dememiş miydi?

—Biraz çıkabilir miyim? Siz buradasınız değil mi?

Tanrım ben bir yere gidebilir miyim? Yeni komşum durumumu biliyor. Evet, evet mutlaka biliyor. Hastalığımla ilgili hiçbir soru sormaması, durumumu bildiğini gösteriyor. Herhalde aşağıda, hastane yönetimi odasından "size verebileceğimiz tek bir oda var, orada da felçli bir hasta yatıyor" demişlerdir ona. Bir an önce çocuğunu kurtarmak isteyen Alis Hanım da bunun önemli olmadığını, nerede olsa kalabileceklerini belirtmiştir. Felçli bir adam olsa ne çıkar, önemli olan bir an önce çocuğunun sağlığına kavuşması, ona bir yatak verilmesi. Diğerini görmeyecek, diğeriyle ilgilenmeyecek bile.

Varsayımlara dayanan ancak gerçekleştiğinden emin olduğum bu konuşma beni öfkelendirmiyor. Aslında diğer hastalara kıyasla felçli bir hastanın insanlara daha itici gelmesi beni kızdırmalıydı, çünkü benim kimseye zararım dokunmadı, çevremdekileri sıkmaktan hep kaçındım. Acılar içinde kıvranırken bile gene de sabrederim. Geveze, kıskanç değilim, başkalarının konuşmalarına kulak kabartmam, yediklerinde içtiklerinde gözüm

yoktur. İylikseverim, her zaman dostlarımın iyiliğini isterim. Kimsenin işine karışmam.

—Kardeş, sen de aklını yediklerimle bozmuşsun.

Margos'un bu sözü yeni söylenmiş gibi birden kulaklarımda çınlıyor. Evet, Margos'un sesini duyar gibi oluyorum; fikirlerime karşı çıkan eski oda arkadaşım, "sen yediğime içtiğime karışıyorsun sonra da iyi bir komşu olduğunu sanıyorsun" diyor sanki. Ama, hayır doğru değil bu. Ben hep iyilik düşündüm.

—Margos da kabağı çok sever... demiştim Satenik'e.

Margos büyük bir neşeyle yanıtlamıştı beni.

—Kardeş, sen de aklını yediklerimle bozdun.

Margos gönül borcunu bundan daha güzel belirtemezdi, çünkü ben nefis bir kabak dolmasını onunla paylaşmak istemiştim. Ayrıca Margos, ona karşı hep soğuk davranmama rağmen beni severdi. Sevgisini de ayrılık dakikasında bana sıcak bir öpücük vererek göstermişti. Evet, ben kötü birisi değilim. O zaman niçin istenmeyeyim? Alis Hanım'ın da bunu kısa zamanda fark edip benden şikâyet etmeyeceğinden eminim.

Alis Hanım bir kelime bile söylemeden yerine geçti.

Sessizliği sevmeme, gevezelikten hoşlanmamama karşın, bu kadının aşırı soğukluğu beni sinirlendiriyor. Başımı yana çevirip uyumaya çalışıyorum. Uyumadan önce hoş bir fikir beni gevşetiyor, sinirlerimi yatıştırıyor. Satenik'in yarın sabah geleceği düşüncesidir bu. Mutlaka gelecektir.

Ah! Tanrı'ya şükür. Tatlı, sadık, hayran olunacak bir kızım, sevimli, sağlıklı, gürbüz bir torunum var. Ben mutlu bir insanım...

Daha kapıdan girmeden Satenik'in yüzündeki gülücük birden doğdu. Bunu belirgin bir şekilde görebildim. Her zaman olduğu gibi neşe dolu gözlerle bana baktı ancak Margos'u selamlamak üzereyken birdenbire dur-

du. Margos'un yerinde bir çocuk yatıyordu, yanında da bir kadın vardı. Satenik'in donan gülüşü şaşkınlığa dönüştü fakat gene de bir şey sormadan bana yaklaştı:

—Baba, nasılsın?

—Merhaba kızım. Hoş geldin.

Satenik alnıma bir öpücük kondurdu. Sonra elindeki paketi masaya bıraktı. Bunu yaparken soran bakışlarla yandaki yatağa göz attı. Nihayet yanıma oturdu.

—Rupik ve Hagop da seni öpüyorlar.

—Sağolsunlar.

—Biliyor musun dün kim aradı baba? Arsen amca.

—Ah! Ne hoş sürpriz.

—Evet, aradı ve seni sordu. Bir gün ziyaretine gelecekmiş.

—Buyursun. İyi miymiş?

—Çok iyi. Yolculuğa çıkacakmış. Gitmeden seni görmeye gelecek.

—Buyursun, buyursun.

—Bankadan da mektup geldi. Kalın bir mektup.

—Önemli değil. Üç aylık hesabım olmalı. Hagop'a verseydin.

—Sen bir bak sonra veririm.

Kısa bir sessizlik oldu.

—Biliyor musun? Margos'un selamı var sana.

Gerçekte selam söylemedi fakat sevgiyle bana yaklaşırken aklında Satenik'in de bulunduğunu biliyordum. Bu nedenle yalan konuşmuş sayılmam.

—Ah, Margos Bey gitti mi?

—Gitti, evet. Dün senden sonra gidebileceğini söylediler. Zaten iyileşmişti, kalması gerekmezdi. Gitti. Keşke vedalaşırken görseydin onu.

—Demek gitti. Ben de kabak dolması getirdim onun için. Kim bilir ne kadar sevinçliydi giderken.

—Topiğinden mutlaka göndereceğimi söyledim. O da dedi ki...

Satenik'in gözlerinden akan iki damla yaş beni durdurdu.

—Satenik, neyin var kızım?

—Bir şey yok baba.

—Margos eve gitti. Niye üzüldün?

—Üzülmedim, dedi Satenik gözlerini silerek ve gülümsemeye çalışarak.

—Üzüldün, gördüm. Üzülecek ne var? Onu gönderecekleri belliydi. Kendisi de giderken çok mutluydu. Beni öptü, "senin de bir an önce çıkmanı dilerim" dedi ve...

Birden sustum. Ne kadar aptalca davrandığımı fark ettim. İnsan bazen gerçeğe yaklaşmaya çalışırken ya da yaklaştığını sanırken çok uzaklara gidiyor. Satenik'in gözyaşları, Satenik'in üzüntüsü, Margos'un gidişinden kaynaklanmıyor. Onun kalbinde fırtınalar yaratan başka bir şey. Margos'un gidişi ya da diğer taburcu olan hastalar babasının alınyazısını daha da belirgin kılıyor. Satenik üzgündü, çünkü Margos'un boşalan yatağı ümitsiz durumumu anımsatmıştı ona. Babasının eve dönemeyeceği için bir kez daha üzüldüğünü düşünmüştü. Evet, Satenik'i ağlatan Margos'un varlığı değil yokluğuydu. Durumu şimdi anladım fakat bunu belli etmemeye çalışarak, konuşmama devam ettim... Ben de topik göndereceğime söz verdim.

—Yerinde bir düşünce, dedi Satenik başını hafif çevirerek.

—Biliyor musun, o da buna karşılık, iyi haberlerin bana yeter, dedi.

Satenik tekrar bana bakıp yarı üzgün yarı mutlu gülümsedi.

—Margos iyi adamdı, baba.

—Evet kızım, içi dışı birdi.

Satenik henüz üzüntüsünü atmamıştı; bu yüzden konuyu değiştirerek gözümle yanımızdakileri işaret ettim.

—Yeni komşularımızla tanış, Satenik.

Konuştuklarımızı duyup bize doğru bakan Alis Hanım isteksizce selamladı.

—Alis Hanım'ın oğlu Aramik hasta. Fakat bugün daha iyi. Bu sabah gözlerini açtı, ateşi de düştü.

—Geçmiş olsun, dedi Satenik.

—Teşekkür ederim.

Satenik'in gözyaşları.

Satenik'in üzüntüsü.

Oysa Tanrı bile biliyor kaderime razı olduğumu.

Sağlığına kavuşan insanların hastaneden ayrıldıklarını gördükçe içim sonsuz bir huzura kavuşur.

Beni hastanede bıraktıkları için başta kızım olmak üzere kimseye kırgın değilim. Yukarıda iç dünyamızı aynadan seyreder gibi gören bir güç varsa, o da hastane köşesinde terk edilmediğimi bilir. Acaba kaç hasta dünya üzerinde benim kadar özenle bakılır? Dünya üzerinde kaç hasta benim gibi her gün kızını yanı başında bulabilir? Sonra kaç hasta benim gibi ümitsiz bir durumda olmasına karşın bu derece kolay memnun kalabilir her şeyden?

Bu konular yüzlerce kez aramızda konuşulmuştur. Eve dönmüyorsam, ısrarla hastanede kalmayı sürdürüyorsam bunu isteyen benim. Satenik kaç kez beni kandırmaya, evin içinde kendisini ve Hagop'u rahatsız etmeyeceğime inandırmaya çalıştı. Ancak hep reddettim. Reddettim çünkü onların kendilerine yük olmayacağımı söylemelerine karşın, ben bu güvenceye inanmıyordum. Hayır böyle bir iddiaya hiçbir zaman inanamam. Özellikle benim gibi bir hasta evin içinde fazlalıktır, rahatsızlık yaratır, evdeki düzeni bozar. İnsanın kalbi sevgi ve şefkatle doluysa tüm ağırlıkların hafifleyeceği görüşü bir gerçektir fakat insan kalbi 24 saat sevemez. Kişinin kalbindeki sevgi ve şefkat aniden patlayan duygulardır ya da daha doğrusu kişinin iç dünyasındaki aydınlanmadır;

bunumla mutsuzluğu birdenbire delip karanlığı yok ederler. Karanlığa renk ve ışık katarlar, bir an için mutsuzluğu umut ve ışığa dönüştürürler. Fakat kısa sürelidirler, havaya fırlatılan topun yere düşmesi gibi doruğa erişip inerler. Bunların mucizevi ve olumlu etkileri günlerce, bazen aylarca sürebilir, ancak kendileri görünüp yok olurlar, insanın içini ısıtıp kaybolur, ölüp giderler; kısacası kalıcı değildirler. Işte, bu nedenle insan günde 24 saat sevemez ya da aynı şekilde 24 saat nefret edemez. Hastanede kaldığım sürece kısa süreli şefkat ve sevgi patlamalarına tanık olabilirim. Sevgili kızım binbir renk ve ışıkla iç dünyamı renklendirir. Bu neşe eve dönüp günlük işlerine koyulduktan sonra da sürer. Zaten hastanedeki bakım masraflarını ödeyebildiğime göre kızıma ve damadıma yük olmam gerekmezdi. Elimdeki para yaşamımı sürdürmeye yeter de artardı bile. Öyleyse?

Kazadan sonra aşağı yukarı yetmiş saat gözümü açmadım. Bazıları her şeyin bittiğini düşünmüşlerdi. Doktorlar ölüm uykusundan uyanamayacağımdan korkuyorlardı. Satenik bu yetmiş saati bana verilen kötü bir yatağın yanında geçirdi. Doktorlara inanmadı, hep iyileşeceğimi söyledi. Yanımda oturdu, sürekli elimi tutup dua etti. Bir evlat babasına bu derece bağlı olabilir mi? Bir evlat babası için bu derece içten dua edebilir mi? Satenik'in dua ettiğinden eminim. Dua edip sabırsızlıkla ve de inançla, gözümü açıp onu tanıyacağım, yaşama tekrar dönebileceğim dakikayı bekledi. Bu yetmiş saati yaşamadım ben. Neredeydim, vücudumdaki hangi değişim dünyanın bir anda bilincimden silinmesine yol açmıştı? Tanımlayamadığım bu büyük güç, çocuğumu ve torumunu bile unutturmuştu bana. Daha sonra bu yetmiş saatlik yokluğumu korkuyla, bir saniye içinde meydana gelen değişimi öfkeyle anımsayacaktım.

Ancak yetmiş saatlik süreç bir boşluk olarak kalacaktı benim için. Hiçbir şey duymamıştım. Satenik eli-

mi sıkmıştı hissetmemiştim. Satenik kulağımın dibinde bağırmıştı, işitmemiştim. Vücudumun her yanına serum iğneleri takmalarına karşın ağrı duymamıştım. O sırada bir hiçtim. Ancak doğa, bir an içinde kabuğun sildiği her şeyi yavaş yavaş canlandırmaya başlamıştı. Bu değişimi Satenik dışında kimse fark etmemişti. Bu nedenle gözümü açtığımda kızım şaşırmadı. Yüzündeki mutlu ve tatlı gülücük, şaşkınlık dışında her türlü duyguyu yansıtıyordu.

—Baba, buradayım, yanında, dedi fısıltıyla; gözlerinde iki damla yaş vardı. Ben nerede olduğumu anlamamıştım. Neredeydim? Ne olmuştu? Evimde bir sabah uykudan mı uyanıyordum? Konuşmak istedim, başaramadım. Sanki sözcükler karın bölgesinden yükselip ağzımda ya da beynimde tıkanıp kaldılar. Gördüğüm tek şey Satenik'in gülücüğüydü. Bu da yetti zaten. Onun gülümsemesi bana güven vermiş, bir tür rahatlık, hatta işin garip yanı, mutluluk diyebileceğim bir duygu yaratmıştı. Gözlerimi tekrar kapadım; sanki bir noktada toplanmış olan ve vücuduma basınç uygulayan ağırlığı unutmak amacıyla uyumak istiyordum. Evet ilk duyduğum şey bu ağırlıktı. O an vücudum başka bir vücuda dönüşüp tüm gücüyle beni eziyor sandım. Ancak ağrı duymuyordum, yalnızca uyumak istiyordum. Gözlerimi kapadım; Satenik yüzümü ve alnımı okşadı. Bu okşamaktan çok hafif bir tokattı; tekrar gözlerimi açtım.

—Baba, beni duyuyor musun? Ben buradayım, yanındayım.

Karnımdan, akciğerlerimden "evet" sözcüğü doğup sindirim sistemimden, boğazımdan yükseldi fakat dışarı çıkmadı; oysa içimde yankılanan bu güçlü sesi çok iyi işitebiliyordum. Bu "evet"i dışarı atabilmek için gözlerimi açıp kapadım. Yeniden çabaladım ve bu kez başarabildim.

—Neredeyim?

Satenik alnımı öptü.

—Konuşma, yorulma baba, zayıf düştün, şimdi hastanedesin fakat iyileşeceksin.

O sırada hemşire gözüktü. Gülerek birşeyler söyledi, yüzümü okşadı, ben ise gözlerimi yumdum. Hem çok şey anlamış hem de hiçbir şey anlamamıştım. Evet, düşmüştüm. Ayağımın altındaki yumuşak şeyi anımsayabiliyordum. Düşmüş ve başımı yere çapmıştım. Hepsi bu kadar... ancak bu bilgiler yeterliydi benim için. Başım aşırı derecede ağırlaşmıştı. Bu nedenle salt bir düşünce seli taşınamayacak bir yük oluşturuyordu.

Yeniden yaşama döndüğüm o ilk dakikanın ayrıntısını net bir biçimde anımsayabiliyordum. Gerçi birkaç gün için her şey tekrar bulanıklaşmış, güç ve renk kaybetmişti. Bu kez dış dünyayla olan bağlantılarım bütünüyle kopmamasına karşın bir düşler âlemindeydim sanki. Çevremdeki her şey, ağır çekimdeki film kareleri gibi normal devinimini kaybetmişti.

Bazen de film kareleri bütünüyle durur, görüntü donardı. Beynimin şimdiki zamanı kabul etmeyip geçmişe sığınmak istediği andı bu. Gerçeği kabullenmek kolay olmadı. Ne? Bir daha hareket edemeyecek miydim? Vücudumun yarısından çoğu benim değildi, emirlerime uymuyordu. Hareket edebilmem için bana ait olmayan başka bir vücuda gereksinim duyacaktım. İnsan, başkasına bu derece bağımlı bir yaşam sürebilir miydi? Gölgeler bulanık ışıklar içinde gizemli fısıltılara uyarak çevremde dolaştıklarında alnımda soğuk terler biriktiğini anımsıyorum. Yüreğimin derinliklerine kadar büyük bir korku dolduruyordu içimi. Ölüm korkusu değildi bu, tam tersine yaşama korkusuydu. “Tanrım ne yapacağım, nasıl dayanabileceğim” diye düşünüyordum. Düşündükçe korkum öfkeye dönüşüyordu. Başta çevremde dolaşan hemşireler, doktorlar, ziyaretçiler ve yakın-

larım olmak üzere her şeye karşı içimde büyük bir öfke birikiyordu. Beni rahatlatmak, bana cesaret vermek amacıyla söylenen her türlü söze sinirleniyordum. "Bugün sizi daha iyi gördüm" diyordu doktorlardan biri. "Şu iğneyi yaptığımda bak nasıl rahatlayacaksın" diyordu hemşire. "Baba, biraz sabret, bir gün iyileşip tekrar eve döneceksin" sözleriyle avutuyordu Satenik. Bu konuşmalar beni aşırı derecede sinirlendiriyordu; bunları duymak istemiyordum çünkü inanmıyordum. İşitmemek ve görmemek amacıyla kulaklarımı tıkamak, gözlerimi yummak geliyordu içimden. Ancak bu öfke fazla uzun sürmüyor, korkuya dönüşüyordu. Beni bu durumda terk etmelerinden korkuyordum. Yalnız kalsam ne yapabilirdim, nasıl yaşardım?

Bu kâbus dolu günler ne kadar sürdü bilmiyorum. Bulutlar hemen dağıldı gökyüzünden. Gökyüzü dediğim hastanedeki odamın tavanıydı. Bir gün güneş tüm parlaklığıyla göründü, bulutlar uzaklaşmıştı. Tavan masmavi gözüküyordu. Yirmi yaşında kırlarda gezerken ya da deniz kıyısında mavi göğü seyrederken duyumsadığım yaşama mutluluğunu tekrar yakalamıştım. Bundan daha güzel bir şey olabilir miydi? Yaşıyordum ve bana sunulacak sayısız nimeti yatağımdan seyrediyordum. Yaşıyor ve düşünüyordum. Sanki bir ressam beynimde beyaz bir tuval bulmuş ve bunu var olan en güzel renklerle boyamaya başlamıştı. Ressamın renkleri doğadakilerden çok daha güzeldi. Eski günlerden kalan, ancak hastaneye yatmadan önceki günlük koşuşturma içinde unutulmuş binbir görüntü, yeniden hayalimi dolduruyordu. Neler neler buluyor, geçmişten kopup gelen binlerce tatlı anıyla kucaklaşıyordum. Yıllar önce terk edilmiş eski bir eve giren insanın taşıdığı duygular içindeydim. Önümde kapılar açılıyor, iyi bildiğim görüntüler tekrar kafamda canlanıyordu. Dağınık resimler arasından beliren yüzler "nihayet geldin" diye-

rek gülümsüyor, kollarını açıyorlardı. Şımarık bir çocuk gibi birinden diğerine koşuyordum. Demek onlar kaybolmuş, yok olmuş değillerdi, unutulmamışlardı. Ama niçin yıllarca onlardan uzak kalmıştım? Niçin onların dostluğuna sığınmamıştım? Bu insanları anımsamak için bir hastane köşesinde hareketsiz yatmayı mı beklemiştim? Şimdi bu resimler birbirlerini iterek geliyorlardı. Gözlerimi kapadığımda alnıma konan öpücükleri duyabiliyordum. Geçmişte kalan dakikalar yeniden canlanıyordu. Bunları tekrar yaşama sabırsızlığı bütün benliğimi dolduruyordu. Bu değerli zaman parçalarının yok olup gitmesi beni üzmüyordu, tam tersine bunları yeniden bulabilmenin şaşkınlığıyla büyük bir sevinç duyuyordum. O yaşanmış günlerin coşkunluğu ve kutsal etkisiydi beni şaşırtan. Evet, bir çeşit kutsallık buluyordum o günlerde ve yaşanmış kırk-elli yılı anımsamak için insanın yeni bir kırk-elli yılık süreç yaşaması gerektiğini anlarken, içimde taptaze bir mutluluk duygusu filizleniyordu.

Doktorlar durumumdan ümitlerini kestikleri an ruhsal dengeme yeniden kavuştum. Artık çevremde umut dolu, cesaretlendirici konuşmalar kesilmişti. Ne iyiye yönelik bir söz, ne yürüyeceğime dair bir konuşma duyabiliyordum. Kaydedilen başarı buydu işte. Doktorlar için önemli değildim artık. Hemşireler tarafından, sıradan günlük bir tedavi uygulanıyordu. Hiçbir şey sormuyor, hiçbir açıklama istemiyordum; zaten kimse birşey açıklamıyordu, fakat çevremde olan biten her şeyi algılayabiliyordum.

Kimse iç dünyamın huzur içinde olduğunu bilmiyordu. Ancak ben kendimden emindim, herhangi bir şikâyetim yoktu. Satenik'in yanımda bulunması yetiyordu bana.Günde bir-iki saat yanımda kalarak bütün bir günümü doldurabiliyordu. Satenik beni yaşama bağlı-

yor, sevdiğim şeylerle aramda bir köprü oluşturuyordu. Bu durum yeterliydi benim için.

—Doktorlar izin verdiler, artık eve gideceğiz, dedi Satenik bir sabah, elimi uzun uzun sıkarak.

Şaşırmıştım.

—Eve mi?

—Evet, tabiî ki eve.

Yanıtlamadım.

—Artık ben bakacağım sana. Birbirimizden ayrılmayacağız. Her gün beraber olacağız.

Yine yanıtlamadım. Satenik şaşırmıştı.

—Baba, sevinmedin mi?

Güzel kızımın gülümseyen gözlerinden kurak toprağa düşen yağmur damlaları gibi üzerime yağan sevgi parıltılarına baktım. Gözlerinde dünyanın en saf, en içten sevgisini görebiliyordum. O an mutlu olduğumu anladım. İnsan mutsuzlukla aynı anda mutluluğu yaşayamaz mı? Düşmüştüm, yaşamım altüst olmuş, olanaklarım sınırlanmış, vücudum bütünlüğünü kaybetmişti. Fakat gene de bu olaylar beni tüketmemiş, hiçliğe dönüştürmemişti. Tanrı ve insanlar tarafından terk edilmemiştim. Her gece güneşin doğuşunu bekleyebilir, yaşayabilir, aydınlığı ve yeni bir günü karşılayabilirdim.

—Satenik, eve dönmek istemiyorum kızım, dedim bir süre düşündükten sonra.

Satenik bir an ses çıkaramadı. Kulaklarına inanamamış, yanlış duyduğunu sanmıştı. Bir şey anlamadan uzun uzun baktıktan sonra sordu.

—İstemiyorum mu dedin baba?

—Evet.

—Fakat niçin?

—Burada kalmak istiyorum?

—Nerede? Hastanede mi?

—Evet.

—Ama niye? Ev daha iyi değil mi?

Ev. Ah! Bir insan için yuvasından daha sıcak ve daha güzel bir yer olabilir mi? İlaç, hastalık ve ölüm saçan hüzünlü bir hastane odası evle karşılaştırılabilir mi?

—Tabiî ki ev daha iyi ama burada kalmak istiyorum. Sevgili kızım, sakın beni yanlış anlama. Teşekkür ederim, sen olmazsan ne yapardım, bilmiyorum. Sen çok iyi bir evlatsın; evde de bana çok iyi bakacağından eminim. Ancak ben burada kalmak istiyorum. Böyle kararlaştırdım.

—Niye? Niye baba?

—Benim için daha iyi.

Daha fazla açıklamak istemiyordum. "Benim için daha iyi" sözü birçok görüş içeriyordu. Burada insan her an bilim adamlarının yanında kontrol altında. Verilen bakım günden güne azalıyormuş duygusuna kapılabilir hasta. Ancak gerektiğinde ilgi birdenbire artıp, gereken düzeye ulaşabilir. Burada benim için çalışan birçok görevli var. Her gün en az dört kişi –hemşire, hastabakıcı, temizlikçi, aşçı– doğrudan ya da dolaylı olarak benimle ilgileniyorlar. Ayrıca en önemlisi, artık bu yatağa çakılı olduğum için dükkânımı, işimi kapatıp elde ettiğim parayla ölümüme kadar hastane masraflarını rahatça karşılayabilirim. "Benim için daha iyi" cümlesinin kapsadığı fikirler bunlardı. Ancak Satenik başka şeyler demek istediğimi şüphesiz anlayacaktı. Anlayacak diyorum, ama gerçekten anlayacak mıydı? Gerçekte, bu kararımın "yakınlarım için, onlar için" daha iyi olduğunu kavrayabilecek miydi? Bugün Satenik büyük bir mutlulukla beni eve götürecek, o andan itibaren tüm dikkatini benim üzerimde yoğunlaştıracaktı. Ancak bu ilgi ne zamana kadar devam edebilirdi. Kızımın evde sorumlulukları vardı. Bazen benimle ilgilenme zorunluluğu canını sıkacak, hatta sinirlendirecekti. İnsan belki günde 24 saat sevemez, diyordum kendi kendime. Sonra Hagop bu konuda ne düşünecekti? Yüksek sesle

şikâyet etmese bile evinde hasta bir insanın varlığı huzurunu bozacaktı. Hatta bu rahatsızlığı karısıyla olan ilişkilerini de etkileyecekti. Evet, doğru bir karar vermiştim. Benim yerim hastaneydi. Hastane köşesinde terk edilen bir hasta olmadığım için bu durum mutluluğumu azaltan bir etken değildi.

—Sen delisin, dedi Satenik. Ben seni nasıl devamlı hastanede bırakırım? Bizim evimiz var, değil mi?

—Böylesi daha iyi, diye yanıtladım gülerek. İnan, daha iyi.

Satenik biraz sinirlenmişti.

—İnanmıyorum. Söylediklerinin doğru olmadığını sen de biliyorsun. Seni eve götürüp istediğim gibi ilgileneceğim günü büyük bir sabırsızlıkla bekledim. Artık hastanede yalnız olmadığın için rahatlayacaktım. Hagop ve Rupik de benim kadar sevineceklerdir. Hayır, seni mutlaka eve götüreceğim.

—İyi, iyi, yarın tekrar konuşuruz, diyerek kestirip attım.

Ertesi gün Satenik o kadar kararlı değildi. Bu hafif gerilemeyi açık bir biçimde sezinlemiştim. Herhalde güzel kızım bütün gece düşünmüş, hatta kocasına danışmış ve eve dönmeme kararımın belki de o kadar yersiz olmadığı sonucuna varmıştı. Gene de konuyu açtı vebeni eve götürmek istediğini söyledi. Reddettiğimde ise şaşkınlık ve kırgınlık göstermedi. "Ama niye?", "sen delisin" türünden çıkışlar da yapmadı. Sıradan itirazlardan sonra kararımı kabul etti ve sanki bu konuda üstelemek için biraz daha bekleyeceğini ima etti. Gerçekte, o günden sonra pek çok kez eve dönmemi önerdi, beni kandırmaya çalıştı ancak kesinlikle kararımdan dönmeyeceğimi o da biliyordu.

Tanrım, kadınlar ne kadar çabuk kaynaşıyorlar. Onların bu yeteneğine her zaman imrenirim. Ne kadar

çabuk birbirlerine yaklaşırlar, iç dünyalarını açarlar ve ne kadar çabuk birbirlerini anlarlar. Dostluğun ilk dakikasından itibaren bu kadar çok anlatacak konuyu nereden bulurlar? Kadınlara yakıştırılan gevezelikten öte birşeyler var bunun altında. Birbirleriyle hemen kaynaşırlar çünkü kadınlara özgü gizemli bir içgüdüyle hemcinslerinin iç dünyasına kolayca sızarlar, orada neyi bulacaklarını ya da ne bulunması gerektiğini bilirler. Başka bir kadının karşısında soyunmaktan, kişiliklerinin ve yüreklerinin perdesini kaldırmaktan çekinmezler. Hatta bu dışavurum bir gereksinmeye dönüşür birdenbire. Kendisini anlatma, karşısındakini tanıma bahanesi altında gizlenen bir gereksinim... Kadınlara özgü neşeli ve sonu gelmeyen konuşma süreci havada devamlı gidip gelen bir top gibidir. Bu top insanın "ben"idir. Bu "ben" her cümlenin başına oturur ve bir lokomatif gibi tüm konuşmayı sürükler götürür.

—Ben maviyi çok severim fakat kahverengiyi yeğlerim. Koyu kahverengi en sevdiğim renktir. Çocukluğumdan beri severim bu rengi. Galiba annem hep kahverengi giyinirdi; ben küçükken...

—Ben çocukluğumu hiç anımsamam. Her şeyi unuttum; bazen eskilere dönmeye, geçmişimi canlandırmaya çalışırım, ama yararsız, hiç...

—Yok, ben anımsarım. Hem de çok iyi.

Şu anda Satenik, Siruk ve Alis Hanım hararetli bir konuşmaya dalmışlardır. Alis Hanım Aramik'i bile unutmuştur sanki. Satenik'in birkaç sözünden sonra Siruk'un da gelmesiyle bir üçlü oluşmuş ve bu yeni ziyaretçinin varlığı diğerlerinin davranışlarını değiştirmiştir birdenbire. Alis Hanım, dünkü az konuşan ve soğuk kadın değildir artık; başka bir kimliğe büründüğünü sanabilir insan. Bir konudan diğerine atlayarak devamlı konuşmakta, peşinden kız kardeşini ve bu sa-

bah gevezeliği tutan kızımı da sürüklemektedir. Hasta çocukla ilgili birkaç cümledir onları yaklaştıran ve uzaklara götüren. Şu an bu üç kadının bambaşka bir dünyada olduklarını düşünüyorum. Önce hastane, doktorlar ve hemşireler hakkında konuştular. Sonra konu hastane dışına taştı; her biri evini, omzunda kaç kişinin sorumluluğunu taşıdığını, kaç oda temizlediğini, kaç kişiye yemek pişirdiğini anlatmaya başladı. Temizlik için yardımcı ve mutfak gibi iki klasik konu buradan açıldı.

—Çok iyi bir yardımcım vardı fakat evlendi ve bir daha gelmedi. Şimdi yaşlı bir kadın geliyor ama memnun değilim.

—Ben artık aramaktan vazgeçtim. Kimse kalmadı. Güvenilecek birisini bulmak çok zor. Temizlik işini de ben üstlendim şimdi. Başka çare var mı?..

—Kapıcınız yok mu? Ben haftada iki kere kapıcıyı çağırıyorum. Çok iyi adam, eli biraz yavaş ama olsun.

—Ah, yok. Ben eve erkek temizlikçi istemem.

Ya da,

—Ben aşureye biraz portakal koyarım. Portakal güzel bir tat veriyor.

—Ben sevmem. Zaten portakal..

Bu konuşma beni biraz kızdırıyor; özellikle de – itiraf etmekten hiç utanmam– benim hakkımda hiç konuşulmaması canımı sıkıyor. Hasta çocuktan ve hastaneden başlayan bu sonsuz konuşmanın bir an için benim üzerimde yoğunlaşması gerekmez miydi? Ama hayır, Siruk ve Alis Hanım benimle hiç ilgilenmediler, Satenik de bu konuya hiç değinmedi. Ancak bu çirkin ilgisizlik örneği yüzünden kızımı suçlamıyorum; burada kınanması gereken diğerleri. Hasta bir insan, bir-iki sıcak söz, yapmacık ilgi, sanki içten söylenmiş "geçmiş olsun"dan başka ne bekleyebilir ki? Aynı gün aynı hastaya bu dileğinizi on kere söyleyebilir ve her defasında

onun memnun olmasını sağlayabilirsiniz. Ancak benden çok uzak noktalarda dolaşan Siruk, Alis Hanım ve Satenik artık birbirlerini dinlemekten çok devamlı anlatma sürecine girmişlerdir. Her biri, karşısındakinin sözünü bitirmesini büyük bir sabırsızlıkla beklediği için sırayı kapabilme yarışı başlamıştır.

—Ben bunu...

—Ben şunu...

Bu gevezelik beklenmedik bir olayla kesilinceye kadar sürdü. Başhekim, başhemşireyle beraber hızla ve gürültüyle içeriye girdi. Başhekim odaları bu saatte hiç gezmediği için ziyaret şaşırtıcıydı.

Üç kadın konuşmayı birdenbire kesip ayağa kalktı. Başhekim Satenik'e dönüp sordu:

—Bugün sevgili küçüğümüz nasıl?

Satenik "sevgili küçüğün" annesinin Alis Hanım olduğunu belirtmek amacıyla ona doğru baktı.

Alis Hanım yarı uykulu, yarı açık gözlerle çevresine bakan Aramik'in elini tutarak yanıtladı:

—Galiba biraz daha iyi doktor.

—Evet daha iyi. Ateşi düşmüş, kalp atışları normal. Bugün daha az serum vereceğiz, ilaçlara ise aynı şekilde devam edeceğiz. Her şey yolunda.

—Teşekkürler, doktor...

Başhekim konuşurken bir taraftan da Aramik'in nabzını tutuyor, alnını okşuyor, göz kenarlarına bakıyor. Tüm bunların göstermelik olduğunu yattığım yerden anlıyorum. Nabzını tutuyor fakat saymıyor. Göz kenarlarını inceliyor ama fazla dikkat göstermiyor çünkü daha odaya girmeden hastanın durumuyla ilgili gerekli bilgileri almış ve yeterli bulmuştur. Salt bir nezaket ziyaretidir bu.

—Geçmiş olsun. Artık endişelenmeyiniz. Küçük, bir hafta sonra top oynayacak.

—Teşekkür ederim doktor.

Alis Hanım'ın gözleri tatlı, yumuşak bir ifadeyle parladı. Anneye özgü bu mutluluk duygusu yüzünü o kadar güzelleştirdi ki kırgınlığımı yine unutup ona karşı hayranlık duydum. Ah! Bir annenin dünyadaki tek varlığı çocuğudur. Bu gerçeği kimse unutturamaz ona.

Başhekim ve başhemşire bir kez daha gülümseyip odadan çıktılar. Kısa bir sessizlik oldu. Sonra Alis Hanım Aramik'in üzerine eğilip fısıldadı:

—Doktoru duydun, değil mi canım? Bir hafta sonra top oynayacaksın. Aramik başını sallamakla yetinip yana çevirdi...

Evet, yattığım yerden açıkça gördüm. Aramik konuşmadı ve başını yana çevirdi. Bu davranışı, sabaha karşı gördüğüm fakat sonra unuttuğum bir rüyayı anımsattı bana. Şimdi bu rüya son derece net renkleriyle yeniden belirdi... Ah! Korkunç bir düştü bu. Galiba sabaha karşı gördüm. Alis Hanım sigarasını bitirip odaya dönmüş, ben de nihayet gözlerimi biraz yumabilmiştim.

Kalabalık bir caddede yürüyordum. Bilinen bir cadde olmasına karşın tanıyamadım. Hava güneşliydi. Buna karşın başımda şapka vardı. Elimde de bir çanta taşıyordum. Birdenbire şapkam havalandı. Şaşırtıcıydı bu durum. Hiç rüzgâr yoktu. Hava kurşun gibi ağır ve durgundu. Şapka nasıl kafamdan uçtu, anlayamadım. Koşup, iki adım öteye düşen şapkayı almak istedim. Tam tutacakken tekrar uçtu ve yine iki adım ileriye gitti. Şaşırıp çevreme baktım. Olağanüstü hiçbir şey yoktu. Kimse benimle ilgilenmiyor, durumumda herhangi bir başkalık sezinlemiyordu. Şapka yine uçup uzağa gitti. Yoldan geçen iki kişi durup gülmeye başladı. O sırada bir çocuk koşarak şapkayı alıp bana getirdi. Ah, Rupik'ti bu, sevgili torunum. Rupik nazik ve çekingen bir tavırla şapkayı bana uzattı. Mutlu bir ifadeyle sordum:

—Rupik, canım, burada ne arıyorsun?

Ancak Rupik beni tanımadı. Sorumu yanıtlamadı ve başını çevirerek uzaklaştı.

Aramik de aynı şekilde davrandı; başını öte tarafa çevirdi. Başını çevirmek, dünyayı reddetmek, dünyayı yok etmek isteminden kaynaklanıyor. "Doktoru duydun değil mi canım? Bir hafta sonra top oynayacaksın." Başını yana çevirirken "ne doktor, ne top, ne de başka birşey istiyorum. Beni rahat bırakın yeter" demek istedi. Belki de şu an Aramik'in dileği budur. Sabaha karşı gördüğüm fakat sonra unuttuğum rüya da ansızın belleğimden fışkırdı. Alnımda boncuk boncuk ter biriktiğini hissediyorum. Bu düş nasıl yorumlanabilir? Burada bir anlam, bir uyarı gizli. Düşümde ürkütücü olan şapkamın uçması değil, Rupik'in başını çevirmesi, beni tanımamasıdır. Niçin Rupik beni tanımadı? İşte alnımda terler biriktiren soru budur:

—Satenik.

—Evet, baba.

Satenik hemen Alis Hanım'ın yanından uzaklaşarak bana yaklaştı:

—Rupik nasıl?

—Çok iyi baba. Biraz önce söyledim değil mi? Sana öpücüklerini yolladı.

—Evde her şey yolunda mı?

—Tabiî, niye sordun?

—Hagop da iyi mi?

Satenik bir an duraksadıktan sonra yanıtladı:

—Hagop da iyi. Bir şey mi var?

—Hayır.

Geçen gün Hagop'u sorduğumda Satenik yine duraksamıştı. Acaba kızım bir şey mi saklıyor? Hagop'un bir sıkıntısı mı var? Hasta mı? Fakat geçen gün de aynı soruyu aynı şekilde yanıtlamamış mıydım kendi kendi-

me? Hagop hasta olamaz, aksi takdirde Satenik burada rahat rahat oturup neşeyle havadan sudan konuşmazdı. Bu durum ciddi bir şey olmadığını gösteriyor. Ancak gene de anlamadığım birşeyler döndüğünü sezinliyorum.

Ah! Evden uzakta yaşamanın bedeli budur işte. Evle ilgili bilgilerim salt bu hastane odasında anlatılanlarla sınırlı. Geri kalan kısmı hayal gücüme bağlıdır. Satenik dün gece çok güzel bir dolma pişirdiğini, Hagop'un da çok "beğendiğini" anlatırken hayalimde güzel yuvamızın oturma odası yuvarlak ve kahverengi masasıyla gözümün önünde canlanıyor. Masa hep mevsim çiçekleriyle süslenmiştir. Satenik'in belli bir olgunluğa erişip ev işlerini üstlenmesinden beri çiçeksiz bir masada yemek yediğimizi anımsamıyorum. Sevgili kızım, büyük bir sevgi ve özenle yerleştirir bu çiçekleri. Yeni öğrendiği bir yemek tarifini mutfağında özenle uyguladıktan sonra büyük bir hevesle sunar bize. Oturma odasının sol tarafında yer alan yemek odası bütün ayrıntılarıyla beliriyor hayalimde. Etrafına dört sandalye dizilmiş masada duran dolmayı görebiliyorum; Hagop her zamanki gibi "bugünkü dolma şahane olmuş, eline sağlık Satenik" diyecek. Fakat Rupik bu yemekten pek hoşlanmayacak. Torunum her şeyden önce kıtır patates tabağını görmek isteyecek. Ama iki dolma yedikten sonra fikrini değiştirecek, üçüncüyü de alacak. Hagop yemeğin ortasında bir sigara yakacak, Satenik hemen koşup kül tablasını getirecek. Meyve servisini beklemeyi sevmeyen Rupik mızmızlanacak. Onun niyeti meyvesini bir an önce bitirip odasına gitmek. Ancak bu tür bir davranış ben ve Hagop tarafından yasaklanmıştır. Meyve, yemek servisi başlamadan masaya konulmasına karşın hep beraber yenilecek. Ailenin tüm bireyleri bu karara titizlikle uyar. Meyvesini bitirdikten sonra Rupik odasına gidebilir; o sırada büyükler de kahvelerini içmek üzere oturma odasına geçerler. Satenik kahve içerken

bir sigara yakar. Kızım çekindiği için uzun süre benim önümde sigara içmemişti, ancak bu saygı kuralının gereksiz olduğunu ve keyfini bozmaması gerektiğini söylemiştim ona. Satenik'in cümleleri tek tek görüntüye dönüşüp tavanın beyaz perdesine yansır. Bu koşullarda, görme duyusunu yitirdikten sonra dünyayı ve sevdiklerini bellek gücüyle görmeye çalışan bir insana benzetirim kendimi. İlk günlerde karanlıktan beliren resimler gerçeklere uygundur. Ancak yıllar geçtikçe renkler bulanıklaşır. Dünya değişir, nesneler başka renklere bürünür, yüzler yaşlanır fakat gözlerini yitirmiş olan insan aynı resimleri görmeye devam eder; oysa bu görüntüler gerçekle benzerliklerini kaybetmişlerdir. Ev, dokuz-on ay önce bıraktığım gibi duruyor mu? Örneğin, yemek masasının çevresindeki dördüncü sandalye kaldırılmış olamaz mı? Rupik yine yemekte ve yemekten sonra uslu ve disiplinli davranır mı? Satenik sevgili torunumun öpücükler gönderdiğini söyler ama Rupik hâlâ aynı özlem ve sevgiyle beni anımsar mı acaba?

Düşlerle yaşayalım fakat bunların bizi kandırmasına izin vermeyelim. Geçmişi anımsayalım fakat gelecekle karıştırmayalım. Hastane yatağında buna büyük önem vermeliyim. Rupik'ten ve Hagop'tan bana ulaşan selamlar ve öpücükler günden güne özlem ve sıcaklığından birşeyler kaybedecektir. Akıp giden zaman yakınlarımı biraz daha uzaklaştıracak, özellikle Rupik beni ortadan kaldırıp bir köşeye atılmış eski bir nesne olarak değerlendirebilecektir. Belki de sabahleyin düşümde gerçekleşen olay –Rupik bana bakmış ve bir yabancı gizi uzaklaşmıştı – bu şekilde yorumlanmalıydı.

O sırada odaya giren hemşire yanıma yaklaştı. Aynı anda Siruk ve Alis Hanım önceden anlaşmışçasına "biz bir sigara içelim" diye dışarıya çıktılar. "Siz birkaç dakika Aramik'le ilgilenirsiniz değil mi?"

—Tabiî, tabiî, diye yanıtladı Satenik.

Sonra beni kastederek göz kırptı.

—Biz de babamızın süsüyle ilgilenelim.

Fiziksel ağrılarıma karşın –bunlardan kendime bile söz etmem– bu süslenme büyük bir mutluluktur. Beni canlandırır. Uzun bir yorgunluktan sonra vücudum dinlenir sanki. Tatlı kızım hemşirenin yardımıyla vücudumu ovuşturup kolonya ve alkolle temizlediğinde, kalçama, sırtıma ve belime pudra sürdüğünde ya da başımın altında temiz ve ütülü bir yastık yüzünün soğukluğunu ve yumuşaklığını duyumsadığımda yataktan çıkıp koridorda yürümüş gibi olurum. O an, insanlarla iki çift laf ettikten sonra tekrar yatağıma dönmüşüm sanısına kapılırım.

İşte şimdi bu duyguları taşıyorum. İç dünyamda tanımlanamayacak birşeyler kıpırdanıyor ansızın. Hem tatlı bir yorgunluk –zevkli bir uğraşıdan sonra insanın içini dolduran mutlulukla karışık bir duygu– hem de dinlenmenin, taze bir güç kazanmanın kişide yarattığı huzur... Ah! Tüm bunları sevgili kızıma borçluyum. Kendisi tek başına hemşireye bedel. Hangi hemşire benimle bu derece sevgi ve şefkatle ilgilenebilir; hızlı ve yumuşak hareketlerini havadan sudan, özellikle evden ve ailemden konuşmalarla birleştirebilir?

—Dün çarşıya gittim. Rupik için bir gömlek aldım. Kırmızı ve mavi, çok güzel bir ekose. Daha giymedi, bu Pazar giydireceğim ama eminim çok yakışacak. Ah, unuttum sana söylemeye. Bu Pazar Surenlere gideceğiz. Uzun zamandır birbirimizi görmüyorduk. Bizi yemeğe davet ettiler. Hagop'un gitmek istemeyeceğini sandım fakat yanılmışım, memnuniyetle daveti kabul etti. Hediye de götürmek gerekir. Bir kutu çikolata almayı önerdim ancak Hagop azımsadı. Çikolata yerine ev için birşeyler istedi. Eh, bakacağız artık. Bu durumda Pazar günü gelemeyeceğim. Ama Pazartesi, erkenden buradayım. Zaten daha önce de...

Hızlı hızlı konuşan, bir sözden diğerine atlayan Satenik'in monoloğunu izlemekte zorlanıyorum. Başka zaman olsa bunu önemsemezdim çünkü genelde önemsiz şeylerden konuşur; bu yüzden söylediklerinin bazılarını atlayabilirim. Ancak bugün, bazı değişikliklerden bahsettiği ve bu yenilikler beni sevindirdiği için sözlerini dikkatle dinliyorum. Suren, Hagop'un kardeşidir. Çok az görüşürler. Aralarında ciddi bir anlaşmazlık yok, ancak Hagop ilk günden beri Sona'dan yani Suren'in karısından hoşlanmamıştır. Bu yemek daveti Hagop ve Suren'in yakınlaşmaya çalıştıklarına işarettir; demek nihayet Hagop ve Suren öz kardeş olduklarını anımsadılar. İşte bu iyi. Ama başka bir nokta daha var; Satenik farkında olmadan içimi rahatlattı, Hagop'la ilgili endişelerimi giderdi. En azından hasta değil, ayrıca –ah, bu duygusal inceliklerini çok iyi bilirim– bir kutu çikolata yerine güzel bir armağan yeğlemesi de moralinin iyi olduğunu gösteriyor. Tüm bunları olumlu ve...

—... ve evet, şimdi de biraz uyu ve rahat et, tamam mı baba?

Satenik hemşirenin cebine kâğıt bir para kaydırdı, aynı anda Siruk ve Alis Hanım odaya girdiler. Alis Hanım Aramik'in yanına oturdu, öte yandan Siruk çantasını kaldırıp birşeyler aradı, küçük bir paket aldı; ayakta Satenik'i beklemeye başladı. Gitmeden önce, Satenik'in pek çok ayrıntıyla ilgilenmesi gerekir. Yatağımdan sarkan zili inceler, kirli çamaşırları toplar, dolaptaki eşyaları düzenler, yeterli miktarda pamuk ve kolonya olup olmadığına bakar. Bu işlemleri tamamladıktan sonra vedalaşma anına ait cümlesini yineler.

—Artık ben gideyim baba, sen de biraz uyu.

Satenik ve Siruk çok eski iki dost gibi neşe içinde gittiler. Satenik'in bu huyunu çok beğenirim; cana ya-

kındır, insanlarla çok çabuk kaynaşır, yabancılara çabuk ısınır, onlarla iletişim kurmakta zorlanmaz.

İkisi gittikten sonra Alis Hanım Aramik'in yanına oturup kitap okumaya başladı. Galiba bu geceyi de Aramik'in yanında geçirecek. İzni ne zaman yenilediği, gerekli işlemleri ne zaman hallettiği önemli değil benim için. Onunla ilgili bu tür düşünceler hoşuma gidiyor.. Bu kadının beni önemsemediği bir gerçek, fakat onu varlığı beni rahatsız etmiyor; tersine...

—Oh, burada sivrisinek de mi var?

Alis Hanım havada uçan haşereyi fark edince haykırarak ayağa fırladı.

—Sivrisinek mi?

Alis Hanım'ın haykırışı soru olmasına karşın ilk anda sandığım gibi bana yöneltilmemişti. Soruyu kendi kendine sormuş ve yanıtını beklemeden telaşla ayağa fırlamıştı. Oda komşum ikiye katladığı gazeteyi hızlı hızlı havada sallamaya başladı. Havada sivrisinek yakalamak zor olduğu için Alis Hanım onu duvara yapıştırıncaya kadar savaş sürdü.

Nihayet haşereyi yakalamayı başarınca zafer kazanmış kumandan edasıyla bana baktı; sanki beni ilk kez görüyordu.

—Biliyor musunuz, dedim yumuşak bir sesle, burada çok sinek var, ancak sivrisineğe pek rastlanmıyor. Bu nereden çıktı şimdi?

—Geberttim ama korkarım başka da var. Karşılık vermeyince sözünü sürdürdü.

—Sizi de rahatsız ederlerse bana söyleyin..

—Söylerim, teşekkür ederim..

Alis Hanım, bu son cümlesinin bende yarattığı memnuniyeti hiç bilemedi. Zaten hemen oturup kitabını tekrar eline aldı. Oysa ben onun sözlerini birkaç kez kafamda tekrarladım.

—Sizi de rahatsız ederlerse bana söyleyin, sizi de rahatsız ederlerse bana söyleyin, sizi de rahatsız ederlerse...

Ah! İnsanların iç dünyaları ne kadar da gülünç yönler içeriyor. Tanrı şahidimdir, o an istediğim tek şey bir sivrisinekti. Bir sivrisinek gelip baş ucumda vızıldasa, kulağıma ya da alnıma konup ısırsa ve sonra tekrar kaçsa... "Ah, evet, haklıymışsınız; işte bana da sivrisinek geldi" diye bağırsam, bunun üzerine Alis Hanım yerinden sıçrayıp bana yaklaşsa, üzerime eğilip bu pis haşereyi yakalamaya çalışsa... ne iyi olurdu.

Şu an Alis Hanım, hayalimde oluşturduğu tatlı görüntüden habersiz kitabını okuyor. Bir tek cümlesinin kalbimde yarattığı sıcaklığı bilseydi memnun olur muydu acaba? İnsanın karşısındakinin iç dünyasını sezinleyememesi, aklından geçenleri okuyamaması mutluluk mu yoksa mutsuzluk olarak mı yorumlanmalıdır? Kendi kendime birçok kez bu soruyu sordum ve mutsuzluğun belirginleştiği sonucuna vardım. İnsanlar yüreklerini kitap gibi açsalar sevgi duygusu daha çabuk filizlenmez miydi? İnsanoğlu sevgi ve şefkatini asık bir yüzle maskelemese ya da ardında gizlenen güzel duyguları algılayabilse aralarındaki bağlar daha güçlenmez miydi?

Ama dur bir dakika! Şimdi böyle düşünüyorum, çünkü yüreğim ve aklım olumlu duyguların etkisi altında. Oysa nefreti, düşmanlığı, en azından ilgisizliği de hesaba katmam gerekmez mi? İnsanlar yüreklerindeki ve fikirlerindeki tüm çirkinliği cam bir vitrin içinde herkese sergileseler ne olurdu acaba?

Alis Hanım ansızın gözlerini kaldırıp bana baktı. Şans eseri o sırada, benim bakışlarım da ona yönelmişti. Komşum gülümsedikten sonra tekrar okumaya devam etti. Tam bu sırada uyanan Aramik ağlamaya başladı. Alis Hanım yerinden sıçradı.

—Ne istiyorsun yavrum?

—Su.

—Vereyim canım.

Dünyadaki en kutsal ve en heyecan verici gerçek, anne ile çocuğu arasındaki bağdır. Tüm diğer düşünceler ve düşler bu resim karşısında aniden yıkılıp dağılır. Bir annenin koşarak bardağı alması, bezle sildikten sonra suyla doldurup sevinçle çocuğuna uzatması...

—İç canım.

Bu manzara karşısında insan kaçınılmaz olarak annesini anımsıyor. Ancak bugün annemi düşünmek istemiyorum. Bağışla beni anneciğim. Bugün seni düşünebilecek durumda değilim. Ayrıca Alis Hanım'ın ve Aramik'in resmini de hayalimden silmeliyim, çünkü bu görüntü ister istemez beni sana götürüyor. Başımı yana çevirip hastanedeki odamı terk ediyorum; amacım birkaç dakikalığına eve gidip sevdiklerimin ne yaptığını görmek. İşte hepsi yemek masasının etrafında toplanmış. Hagop sigarasını yakmıştır; Satenik ise Rupik'e elma yedirmeye çalışıyor.

—Ye canım, bu en yararlı meyvedir.

Rupik doyduğu için mızmızlanıyor.

—İstemiyorum anne, istemiyorum dedim, değil mi.

Hagop'un aklı başka yerlerdedir.

—Biliyor musun, ne düşündüm Satenik? Altı tane kahve fincanı alalım. Kenarları yaldızlı olsun.

—Kim bilir ne kadar çok kahve fincanı vardır, diyor Satenik omuzlarını silkerek.

—Olsun, ne çıkar? Gene de memnun kalırlar.

Dikkatle Hagop'un yüzüne bakıyorum. Gözlerinde olağanüstü bir parlaklık var. Acaba yanılıyor muyum? Gerçekten Hagop kardeşine ya da Sona'ya bu derece önem veriyor mu? Bu yemek daveti sayesinde onları gerçekten sevindirmek istiyor mu? Aralarında ne değişti? Onları hangi etken yakınlaştırdı? Birdenbire beynimi bir düşünce kurcalamaya başladı. Kızım biraz önce ye-

mek davetini söylerken belki de birşeyler anlatmak istiyordu.

—Ah, sana söylemeyi unuttum değil mi? Bu Pazar Surenlere yemeğe gideceğiz. Uzun zamandır onları görmüyorduk. Pazar günü yemeğe davet ettiler. Hagop'un gitmek istemeyeceğini sandım, fakat yanılmışım, daveti memnuniyetle kabul etti.

Satenik'in kullandığı sözcükleri bir bir anımsıyorum. Önemsiz bir konudan bahsediyormuş gibi söylenen kelimelerin altında başka bir niyet gizli olmalı. İşte bunu bulmalıyım. Satenik'i tanırım. Söyledikleri gevezelikten kaynaklanan rastgele sözler değildi. Bunlar önceden tasarlanmıştı, ne eksik ne de fazla bir nokta içeriyorlardı. Aksi takdirde Satenik bu haberi başka şekilde verecekti.

—Baba, diyecekti; sana iyi bir haberim var. Hagop ve Suren arasındaki buzlar çözülmeye başladı. Hatta bu Pazar Surenlere yemeğe gideceğiz. Ne kadar sevinçliyim, bilemezsin..

Evet, Satenik iki kardeşin yakınlaşmasından memnun olsaydı sevincini bu sözlerle dile getirirdi. Oysa bu önemli haberi diğer önemsiz sözlerle birleştirmeyi yeğledi; böylece üzerinde düşünmem için zaman bırakmadı, kendi yorumunu bile eklemedi. Bu durumun Satenik'i mutlu etmediğini, endişe verici bir yön taşıdığını düşünme cesaretini gösterebilir miyim? Satenik'in belirtmek istediği –ya da istemediği– bu muydu?

Ah! Biraz önce olan biteni fark etmem, Satenik'ten daha fazla açıklama beklemem gerekiyordu. Şimdi canım sıkıldı işte. Belki de boşuna endişeleniyorum. Pazar günkü yemek yalnızca mutlu bir barışma olayının göstergesidir.

Tekrar evimizin yemek odasına dönüyorum. Görüntü değişmemiştir. Hagop sigarasını içiyor; Satenik ise Rupik'e elma yedirmeye çalışıyor. Rupik doymuş olduğu için ağzını uzaklaştırıyor.

—İstemiyorum anne, istemiyorum dedim, değil mi.

Hagop'un aklı başka yerdedir.

—Ne düşündüm, biliyor musun Satenik? Altılı fincan takımı alalım. Kenarı yaldızlı. Sona çok sever.

Satenik sinirleniyor. Elindeki elmayı tabağa fırlatarak bağırıyor.

—Artık bıktım bu armağan hikâyesinden. Ne istiyorsan al ve konuyu kapat. Bana sorarsan bir kutu çikolata yeter. Ama mutlaka bir armağan götürmeye niyetliysen artık karar ver ve al. Daha geçen gün kardeşinin evine ayak basmak istemiyordun. Şimdi ise gece gündüz hediye arıyorsun. Yeter artık.

Buna karşılık Hagop da sesini yükseltiyor.

—Niye kızıyorsun Satenik?

Sözlerinin devamını duyamıyorum. Bundan sonra hayal gücüm yolunu şaşırıyor. Acaba Satenik niçin kızdı? Yanılmadığımdan eminim. İki kardeşin barışmasında Satenik'in canını sıkan bir şey var, oysa memnun olması gerekirdi. Bu pürüzün nedeni Sona mı acaba? Konu Sona'nın ve damadımın çevresinde mi dönüyor? Ama hayır, bunu düşünmem bile yanlış. Hagop ağırbaşlıdır. O zaman... Hagop ve Suren'le ilgili hangi etken kızımın canını sıkabilir?

Damadım ve kardeşinin yapıları her açıdan farklıdır. Hagop harika bir insan, iyi bir iş adamıdır. Bildiğim kadarıyla Suren de kötü sayılmaz.Başarılı bir kuyumcudur. Evlendikten sonra karısıyla beraber birkaç kez bizi ziyarete geldi.

—Bu kadın çok kendini beğenmiş, dedi Hagop bir gün Sona'nın arkasından.

Haklıydı. Sona'nın insanlara tepeden bakan tavırları vardı. Sanki kaynının ve kocasının ailesini küçümsüyordu. Durmadan paradan konuşuyor, satın aldıklarıyla, evinin eşyasıyla böbürleniyordu; bundan dolayı kötü bir izlenim yaratmıştı.

Bir gün Hagop, bu kadının, kardeşini iflasa sürükleyebileceğini söyledi. Onlarla görüşmek istemediği belliydi. Bu olayları çok iyi anımsıyorum, çünkü ben de Hagop'la hemfikirdim, fakat iki kardeşin dargın olmasını hiç onaylamadım. Eskiden beri bu tür kadınları sevmem. Ama şu son günlerde birşeylerin değiştiği belli.

Tekrar yemek odasına girdim; Hagop Satenik'i rahatlatmış. Satenik masayı toplamaya hazırlanıyordu. O sırada damadım yumuşak bir sesle sordu:

—Babana söyledin mi?

Satenik isteksizce yanıtladı.

—Evet, söyledim.

—Ne dedin?

—Ne diyebilirim ki? Bu pazar Surenlere gideceğiz dedim, o kadar.

—Şaşırmadı mı?

—Şaşırması için zaman bırakmadım. Hemen söyleyip başka konulara geçtim. Zavallı adam sevindi tabiî.

"Zavallı adam sevindi tabiî".

Tüm sorun, söylendiği varsayılan bu cümleden kaynaklanıyor. Ama belki de yanılıyorum, belki de hayal âlemindeki yolculuğum gereğinden uzun sürdü. Tüm bu konuşmalar ve şüpheler yersiz olabilir.

Ama bazı şeylerin değiştiği ve bunun Hagop'tan kaynaklandığı kesin. Yarın mutlaka Satenik'e sormalıyım. Sezgilerim ender olarak beni yanıltırlar; her şeyi açıkça görebilirim. Koridordaki hareketlerden tavana yansıyan şekiller kadar nettir duygularım.

Bu yansımalar hareket eden insan vücutlarına –örneğin ziyaretçilere– aittir. Bunların gölgeleri yere vurduktan sonra güneşin son ışınlarıyla beraber tavanıma yansıyıp belirsiz bir ışık oyunu başlatırlar. Başkası için hiçbir anlam taşımayan bu ışık oyunu bana göre oda sınırlarını aşan sonsuz bir görsellik kazanır. Böyle-

ce yattığım yerden duvarın arkasında kalan dünyayı görebilirim; bu görüntüler gitmeye hazırlanan ya da gitmeden önce hastabakıcıyla konuşan hatta sigarasını içtikten sonra yere atıp söndüren ziyaretçileri kapsar. Bu konuda hiç yanılmam. Tavana bir ışık yansır; "şimdi kapının önünden birisi geçecek" derim. Tahminim doğru çıkar.

Tavanıma başka bir gölge yansır, sezgilerimle hemen bir hastabakıcı ya da el arabasını iten bir temizlik işçisine ait olduğunu anlarım. Bazen kapı eşiği koridorun çok büyük bir bölümünü yansıtır, insanlar da şimşek hızıyla bir görünüp bir kaybolurlar. Fakat bu yeter bana. Bu insanlar ancak başımda birkaç dakika duruyor olsalardı bu derece net görüntüler sunabilirlerdi. Bu yetiyi, yani çabuk görebilmeyi hastanede edindim.

Genellikle dışarıda hemen görebilmek için acele etmeyiz. Bu yavaşlığın başlıca nedeni fazla zamanımızın olmasıdır. Ayrıca hiç kimse bize bakışlarımızı, bir fotoğraf makinesi gibi nesnelerin hareket ivmesine göre ayarlayabileceğimizi öğretmemiştir. Tabiî ki insanın gözü o olağanüstü makineyle kıyaslanamaz. İnsanoğlunun geniş bir zaman diliminde göremeyeceği ayrıntıların fotoğraf makinesi tarafından belirlenmesi için dakikanın binde biri yeterlidir. Fakat görme duyumuzu geliştirip gözlerle belleğimiz arasında sıkı bir bağlantı kurabilsek, hızla kayıp giden pek çok resmi yakalayabiliriz.

Işıklar gittikçe karardı. Tavanımdaki yansımalar bir kez daha kayboldu. Hastane derin bir uykuya dalmaya hazırlanıyor.

Gözlerimi tam kapatmışken, Alis Hanım'ın uzun ve tuhaf bir iç çekişiyle birdenbire açtım. Önce bu iniltinin Aramik'ten geldiğini sandım. Hayır. Aramik derin bir uykuda. Başımı çevirmeden, gözümün yan ucuyla görebiliyorum. Yarım saatten beri loş ışığın altında ki-

tabını okuyan Alis Hanım içini çekerek elindekini bırakıp esnedi.

Şu anda oda komşum sanki bana doğru bakıyor. Acaba iki çift laf etmek mi amacı? Birkaç dakika kendisiyle konuşmanın beni ne kadar memnun edeceğini bir bilse. Ancak emin değilim. Belki de uyuduğumu sanıyor, oysa gözlerim açık tavanı seyrediyorum. Alis Hanım tavana bakmama karşın onu görebildiğimi bilmiyor.

O sırada kendisi birdenbire ayağa kalkıp Aramik'in üzerine eğildi. Dikkatle yüzünü, yorganı inceledi.

Odada sivrisinek olup olmadığını kontrol ettikten sonra, biraz ötede sandalyenin üzerinde duran çantasından birşeyler çıkardı.

Önce ne çıkardığını anlamadım. Bunların peçete ve bir örtü olduğunu düşündüm. Elindekiler örtü ve peçeteden daha narindi.

Ansızın yüreğimin derinliklerinde bir fırtına koptu. Alis Hanım'ın elindeki gecelikti. Tanrım, acaba yanılıyor muyum? Niyeti soyunup geceliğini giymek mi? Yani burada, bu odada öyle mi? Benim uyuduğumu mu sanıyor yoksa? Bakışlarımı tavana dikmiş gibi davranmama karşın yanılmadığımdan eminim. Alis Hanım ipek gömleğinin düğmelerini çözmeye başlıyor. Bu durumda ne yapmam gerekiyor? Gözlerimi yumup başımı yana mı çevirmeliyim? Doğru davranışın bu olduğunu hissetmeme karşın bakışlarımı ayırmıyorum. Zaten Alis Hanım'ın da bu tür bir kaygı taşıdığını sanmıyorum, çünkü soyunmadan önce uyuyup uyumadığımı görmek için bana doğru dönüp bakmadı bile. Varlığım onu rahatsız etmemişti. Şimdi de davranışlarında oldukça rahat. Gömleğinin düğmelerini aceleyle çözdükten sonra, üzerinden çıkarıp yatağa attı, aynı hızla dantelden uzun geceliğini başından geçirdi; gecelik sürünerek aşağıya doğru kaydı. Sonra ellerini geceliğinin arka kısmına so-

kup ekose eteğinin düğmelerini çözdü; etek de aynı şekilde kayıp yere düştü. Alis Hanım eteği yerden alıp katladı ve yatağın üzerine koydu.

Bu görüntü saniyelerle ölçülecek kadar kısa sürmesine karşın yüreğim hızla çarpmaya devam ediyor. Sanki kan beynime hücum etti; biraz önce var olmayan korkunç bir ateş alnımı kavuruyor. Ah! Alis Hanım yüreğimde kopan fırtınayı anlamasın sakın; kendisiyle ilgilenmediğimi sandığı bir anda terbiyesizce onu seyrettiğini bilmesin...

Gözlerimi sıkıca yumuyorum. Amacım uyuyormuş gibi davranmak değil, biraz önceki görüntüyü hayalimde canlandırmak. Çocuklaşıyor muyum? Tanrım, yirmi yaş gençleşiyor muyum yoksa? Gözlerimi kapıyorum, işte Alis Hanım düğmelerini tekrar çözmeye başlıyor. Bu kez hareketleri oldukça yavaş, böylece onu doyasıya seyretme olanağını elde ediyorum. Düğmelerini tek tek çözdükten sonra gömleğini çıkarıp yatağa atıyor ve dolgun göğüslerini kavrayan o güzel dantel sütyeniyle kalıyor. Bir an sütyenini de çıkaracağını sanıyorum fakat yanılıyorum. Alis Hanım'ın pürüzsüz omuzları, sütyeninin altından ekose eteğinin beline kadar uzanan mermer beyazlığındaki çıplak karnı tüm güzelliğiyle sergileniyor gözümün önünde. Bir tür şehvet içimi kaplıyor onu seyrederken; Alis Hanım geceliğini giymek üzereyken resmi donduruyorum. Aramik'in annesi sütyeniyle yarı çıplak kalakalıyor. Bir erkeğin en büyük zevki soyunan bir kadını özellikle gizlice seyretmektir. Uzun yılar, kendimi cinsel zevklerden uzak tutmaya çalıştım. Verjin öldükten sonra onun anısına bağlı kalmaya, bayağı ve geçici zevkler de dahil olmak üzere her tür ilişkiden kaçınarak ona ihanet etmemeye söz verdim. Bu tür bir bağlılık yemini çoğu insana gülünç gelebilir. Hatta bazen ben bile bu yeminin saçma olduğunu düşündüm. Kadın düşkünü değilim, ancak cinselliği hep

sevdim; sevişmenin verdiği zevki küçümsemedim. Verjin'le benim anlaşamadığımız tek nokta da buydu zaten. O hep nefsine hakimdi; bu tür bir istek duymazdı. Sevişmekten pek hoşlanmazdı; bu konuyu hiç düşünmeden haftalarca yanımda uyuyabilirdi. Bu soğuk ve rahat tutumu genelde beni sinirlendirirdi; çünkü cinsel tahrikler konusunda oldukça duyarlıydım ve çoğu kez onu arzulamama karşın aynı karşılığı göremezdim. Reddetmese bile sıkıldığını belli eder; bu ilgisizliği keyfimi kaçırır, geri çekilmeme yol açardı. Karım bu tutumundan dolayı pişmanlık duymaz, gönlümü hoş tutmaya çalışmazdı. Sonuçta daha da kızar; cinsel zevkleri yuvam dışında aramam gerektiğini düşünürdüm. Ancak ertesi gün bu fikrimin doğruluğundan kuşkulanırdım. Hayır, hiçbir zaman, derdim kendi kendime. Bir kere başlarsan aile düzenin bozulur, geçici ilişkiler yaşamının bir parçasına dönüşür. Ayrıca ben karımı çok severdim.

Verjin! Erkenden beni terk edip giden bir tanecik hayat arkadaşım benim.. Şu an, hastanedeki karanlık köşemde sen varsın aklımda. Aylardan beri seninle iigili anıların benden uzak durması için çaba harcadım, çünkü bu ziyaret beni üzebilirdi. Gerçekte korktuğum nokta üzülmem değil. Seni anımsamadığım sürece hep yanında kalacağıma dair saf bir inanç var içimde... Her an benimle beraber olmayan Satenik, Hagop, Rupik ve hatta annem, babam hakkında düşünebilirim fakat sen devamlı yanımdasın, hayallerim seninle doludur; bu nedenle usumun dışında kalmalısın.

Tanrım, bu görüntü de ne! Şu an beynimin içinde sana ait olmayan yarı çıplak bir bedenin resmini sayıklararak seni düşünüyorum. Evet, sütyen ve ekose eteğiyle karşımda duran bu kadını büyük bir dikkatle inceliyorum. Geceliğini üzerinden kaydırmak üzere kollarını kaldırmış; tertemiz ve tahrik edici koltuk altları görünüyor. Dikkatle bakmama karşın bu yüzün sen olmadı-

ğını anlıyorum. Yüzünü bu vücuda yerleştirmek istemiyorum, çünkü hayalimin çekiciliği, yüz ve vücudun başka bir kadına ait olmasından kaynaklanıyor...

Demek her şey bitmemiş..

Demek zevk konusunda hâlâ konuşabilirim.

Kazadan sonra vücudumu büyük ölçüde uyuşmuş, işe yaramaz bir et yığını olarak görüyordum. Biraz sindirim, biraz bağırsak faaliyeti, az bir şey kalp çarpıntısı ya da kan dolaşımı ve etkili bir ussal işlev. Evet, tüm bunlar devam ediyordu. Fakat vücudum cinsel tahrikleri bütünüyle unutmuş, bu konuya yabancılaşmıştı. Aylardan beri bu hastaneye girenler arasında kadın göremiyordum; karşımda bir hemşire, anne ya da bir gelin vardı, fakat kadın asla. Hemşire yanıma gelip vücudumu ovalarken hiçbir şey duymuyordum. Artık düşüncelerimde de cinselliğin yeri yoktu. Bu konu tamamen unutulmuş, hatta unutulduğu bile anımsanmaz olmuştu.

Peki, biraz önceki görüntü nasıl oldu da beni heyecanlandırdı? Bu durumda, özellikle cinsel zevkin vücuttan önce beyinde doğduğu sonucuna varılabilir mi? Başka bir deyişle, vücudun diğer kısımları ayak uyduramasa bile cinsel yaşam beyinde devam edebiliyor. Demek, her şey bitmiş değil.

Alis Hanım'ın yarı çıplak resmini silmek için gözlerimi açıyorum.

... Alis Hanım eteğini yerden kaldırıp katladı ve yatağın üstüne koydu. Sonra çantasından biraz önce çıkardığı sabahlığı giyerek Aramik'in yanına oturdu. Uzun uzun oğlunun yüzünü seyretti. Hasta çocuğunu seyrederken kim bilir neler düşündü.

Bu gece hastanede alışılmadık bir sessizlik hüküm sürüyor. Ürkütücü bir sessizlik bu. Ben bile hafif bir kımıltıdan, gürültü yapmaktan kaçınıyorum. Ancak ba-

zen sessizlik de gürültü işlevini üstleniyor. Aramik yavaşça kımıldadı.

—Ne istiyorsun canım?

Çocuk yanıtlamadı.

—Ben buradayım canım. Söyle, bir şey mi istiyorsun?

—Su.

—Su mu?

—Su istiyorum, anne. Susadım.

Alis Hanım bir an duraksadı.

—Vereyim yavrum.

Yanındaki sürahiden bir bardak su doldurup Aramik'in ağzına yaklaştırdı. Çocuk ancak yarısını içip dudaklarını uzaklaştırdı.

—Güzel yavrum benim.

Alis Hanım bardağı yerine koyduktan sonra oğluna yaklaşarak dudaklarını alnına koyup bir süre öylece durdu.

—Ateşin yok, yarın daha iyi olacaksın; iki gün içinde de ayağa kalkıp okula gideceksin..

Aramik'in annesi konuşurken bir yandan da oğlunun saçlarını okşuyor. Yatağımda hafifçe kımıldayıp başımı onlara doğru çevirdim; niyetim şimdiye dek uyuduğum ve konuşmalarını duyarak uyandığım izlenimini vermek. Fakat bu endişem yersiz. Alis Hanım varlığımı unutmuş görünüyor; sanki tüm oda kendilerine ait. Oğlunun saçlarını okşayıp gözleriyle gülümsüyor. Güzel yüzü çocuğuna gülümserken daha da güzelleşiyor.

Aramik başını çevirip fısıldadı.

—Yanımda yat...

—Zeten yanındayım canım.

—Burada yat, yanımda.

Alis Hanım örtüyü kaldırıp altına girerek başını oğlununkinin yanına koydu.

—Oldu mu?

—Evet.

—Artık uyu yavrum, iyi geceler.

Çocuk yanıtlamadı, fakat annesinin sözlerini dinlediğini belli ederek gözlerini yumdu. Alis Hanım da uyumaya hazırlandı. Bu dakikadan itibaren, tamamen yalnız ve gözlerden uzak olduğumu hissediyorum. Hüzünlü düşünceler ve hayallerle dolu uzun bir gece başlıyor böylece.

Hayalimde ya da tavanda canlanan ilk görüntü Verjin'e aittir. Ayrılırken üzerinde bulunan uzun ve dantel pembe geceliğiyle girmiştir belleğime, oysa anılarımda ender olarak bu haliyle belirmiştir. Başka bir gece olsa bu resmi usumdan silerdim fakat o an onu yanı başıma, yatağıma çağırıyorum çünkü bulunduğum yatak hastanenin o çirkin demir karyolası değildir artık. Bu, ceviz ağacından yapılmış ve üzerine pembe güller, yeşil yapraklar oyulmuş büyük yatağımıza dönüşmüştür. Düğünümüze yakın, yatak odamızı düzeltirken nasıl da çılgın düşlere dalar, nasıl da saf ve basit bir sevinçle coşardık. Vejin'in tuvalet masasına süs eşyalarını yerleştirmesi ya da yastıklara adlarımızın başharfleri işlenmiş yüzleri geçirmesi kutsal bir töreni andırırdı. Sanki hiç bitmeyecek bir yaşam sunulmuştu bize. Verjin'in büyük bir mutlulukla dolaba astığı çeyiz giysileri sanki hiç eskimeyecek, binbir özenle çekmeceye yerleştirdiği ipek iç çamaşırları, sütyenleri, mendiller, çoraplar hiç aşınmayacaktı. Kokularıyla iç çamaşırları kutsayan o sabunlar, lavanta çiçeği tozuyla dolu o küçük torbalar hiç tükenmeyecek gibiydi. Ah! Gelin ey düşler, gelin ve beraberinizde ikimizin tazeliğini ve gençlik ateşini getirin! Her şey yeniden başlasın! Verjin, genç kızlığının verdiği nazlı ve aynı zamanda kendinden emin tavırlarıyla neşe içinde evimize girsin. Anadolu kökenli annem ve babam onu bağırlarına bassınlar ve ben, hayat arkadaşı olarak seçti-

ğim kızın güzelliğiyle gurur duyayım. Yemek odasından geçerken ilk kez dudaklarından gizlice öpeyim. Verjin kızarsın, fakat kaçmasın; o ilk olağan sevgi günahlarına mutlulukla karşılık versin. Tanrım! Biz miydik, daha doğrusu karşı evin penceresinde gördüğü güzel kıza sevdalanıp aylarca onu seyreden, sonunda bir gün sokakta bekleyip sevgisini dile getiren genç ben miyim? Şimdi bu yatakta hareketsiz ve çaresiz yatan adam o genç miy dim? Evet, oydu. O günlerde dönüp baktıkça yaşlılığım ve çaresizliğim beni nasıl da şaşırtıyor! Ya otuz yıl önceki düşlerimin yarattığı şaşkınlık... Otuz yıl önce babamın yaşlanmış yüzüne, saçlarına bakarken onun da eskiden genç olduğunu niçin düşünmemiştim acaba? Herhalde o da annemle el ele düşler arkasından koşmuş, henüz benim var olmadığım bir toprak parçasında büyük bir mutluluk yaşamışlardı. Yaşamın bizlerle başladığını, büyüklerimizin zaten yaşlı olarak dünyaya geldiklerini düşünmek ne büyük aptallık, ne saçmalık! İşte, sıra bende şimdi; hasta ve tükenmiş bir durumda yatıyorum; tıpkı yıllar önce şiddetli bir kalp krizini atlatan babam gibi. O yattığı yerden gözlerini dikmiş bana bakıyor ve ölmesine izin vermemem için rica ediyordu sanki. Acaba babam da o sırada gençlik düşlerini ve anılarını geri çağırmış mıydı? Yok olan geçmişini, bu dünyadan göç eden hayat arkadaşını anmamış mıydı? Ah! Son on dakikayı hiç unutmayacağım. Kalp krizinden yarım saat sonra gözlerini açmış, bakışlarını etrafında dolaştırıp gülümsemişti. Yüzünün rengi yerine gelmişti.

—Geçti, demişti o sırada, geçti inan ki çok iyiyim..

Ancak ecel bu sözlerine kulak asmamış ve 10 dakika içinde alıp götürmüştü onu. Bu kısacık sürede babamın neler duyduğunu, yüreğini ne gibi fırtınalar ve özlemler doldurduğunu kimse bilemedi.

Şimdi aynı olayları ben yaşıyorum. Satenik yarın gelip yanıma oturacak. Nasıl olduğumu soracak. "Çok

iyiyim, çok iyiyim" diye yanıtlayacağım. Kızım kemikleşmiş tırnaklarımı keserken ya da hareketsizlikten dolayı uyuşmuş bacaklarıma masaj yaparken babasının eski sevgileri, tükenmiş arzuları geri çağırdığını bilemeyecek..

Verjin esneyerek odaya girdi ve bana doğru bir bakış fırlattı. Ben sırtüstü yatmış, düşünüyormuş gibi davranıyorum. Gerçekte, onu bir an önce kollarıma alabilmek için sabırsızlıkla bekliyorum. Komşu bahçelerden odamıza ulaşan ıhlamur kokusu ve fısıltılarla dolu bir ilkbahar akşamı... Biraz önce yatak odasının penceresini indirip perdeleri kapattım ve ışığı yaktım. Satenik de okul kitaplarını toplayıp çantasına koyduktan sonra odasına çekildi. Verjin esneyip bana bakmadan sordu:

—Ne düşünüyorsun?

—Hiçbir şey.

Elindeki günlük gazeteyi yatağa bırakarak tuvalet masasına yaklaştı. Bir süre kendini aynada seyretti. Bir an içini çekip aynanın yanından uzaklaştı ve soyunmaya başladı. Önce jartiyerlerini çözdü, sonra özenle indirdiği çoraplarını parmak uçlarıyla çıkarıp yanındaki iskemleye bıraktı; çorap sanki uçarak sandalyeye tünedi. Bu işlem bitince tekrar aynaya baktı. Aynada ya da yüzünde neyi incelediğini anlamadım. Kendisi makyajsız, saçları da taranmamıştı. Bütün gün işi çok olduğu için kendisine zaman ayırmamıştı. Ancak gene de güzel gözlü, olgun ve ciddi, yalnız biraz solgun ve biraz da yorgundu. Uzun saçları ensesinden aşağı dökülüyordu; arkasından seyrederken hâlâ yirmi beş yaşında olduğunu düşünüyordum.

Verjin aynanın karşısından uzaklaştıktan sonra ellerini geriye götürüp elbisesinin düğmelerimi çözmeye başladı. Birden vücudumdan bir titreme geçti. Yaklaşık yirmi yıldan beri her gece karşımda soyunduğu için ha-

reketlerini ezbere bilirdim. Bazı günler başımı çevirip bakmazdım bile. Ancak bazen de bu manzara büyük bir zevk verirdi.

Verjin tek bir hareketle giysisini çıkarıp yatağın üzerine bıraktı. Ellerini arkasına götürüp sütyenini çözdü. Bir eliyle sütyenini atarken, diğeriyle de serbest kalan göğüslerini övdu. Tam geceliğini giymek üzereyken yumuşacık bir sesle itiraz ettim.

—Giyinme.

Bu ani sözüm karımı şaşırttı sanki.

—Niçin?

—Giyinme.

Verjin gülümseyerek isteğime uydu. Sözümü dinlemeyerek geceliğini giyeceğini sandım fakat yanıldım. Karım yapmacık bir isteksizlikle geceliğini bırakıp yatağa girdi.

Davranışlarında bu durumun son kez tekrarlandığına dair herhangi bir belirti yok. Ertesi gün, hastalanıp bir daha asla iyileşmeyeceğini, büyük bir felakete yürüdüğümüzü gösteren en ufak bir işaret yok. Hiçbir şey, hiçbir uyarı... Aynı şekilde, yıllar sonra bir 4 Ocak sabahı dükkânımdan eve doğru yürürken bir belanın yaklaştığını gösterecek hiçbir uyarı olmayacağı gibi. Felaket, sağanaktan önce bulutların varlığıyla kendini belli eden ya da birkaç damlayla bizi ıslatarak uyaran yağmur değildir. O gece biz ilkbahar mevsimini yaşıyorduk ve ıhlamur kokusu henüz odamızı terk etmemişti. Verjin kollarımda güzeldi ve yirmi yıllık bir evlilikten sonra ona sahip olmak hâlâ bana zevk verebiliyordu. Gerçi göğüsleri yirmi yıl önceki diriliğini kaybetmişti, karnı da biraz çıkmıştı, üzerinde de Satenik'in doğumundan kalan bir yara izi vardı. Ama gene de o hayalimde uzun yıllar benim olarak kalacaktı. Sevginin yaşı unutturduğu, insanın içini geleceğe yönelik umutlarla doldurduğu bir gerçek. Ayrıca her yaş kendine özgü bir sevme mev-

simi ve sevgi taşır. O gece, Verjin'i kollarıma alırken kırklı yaş döneminde olduğunu aklıma bile getirmedim. Karım vücudunun çeşitli yerlerinde ağrı duyuyordu. O an bile onu sıkarken ensesindeki ya da belindeki ağrı nedeniyle ara sıra inliyordu. Tüm bunlara karşın vücudunun güzelliğini koruduğunu ve yalnızca bende değil herhangi bir erkekte arzular uyandırabileceğini düşünüyordum.

Her şey bittikten sonra karım yataktan kalkarak pembe ve dantelli geceliğini giyip banyoya gitti. Hiç konuşmadı. Şimdi biraz daha solgun ve biraz daha üzgündü. Çünkü hastalığı içinde taşıyordu ve biz bu durumdan habersizdik, hiçbir şey bilmiyorduk. O gece Verjin banyodan döndükten sonra yatağa girip sırtını bana çevirdiğinde, kader ikimiz arasında görünmeyen bir duvar örmeye başlamıştı bile. Bu duvar ayrılıktı. Ertesi gün sarılık tüm vücuda yayılacak ve karım bir gün içinde sapsarı kesilecekti.

Ama hayır! Bu üzücü düşünceleri ve görüntüleri kovmalıyım. Bu gece Verjin bin kere yanıma gelsin, bin kere soyunup yatağıma girsin ve resmi bu noktada donsun. Zaman ilerlemesin. Görüntünün zamanını dondurabilmek... Tanrım, ne müthiş bir güç! Akıp giden zaman vücudumuzu aşındırırken belleğimiz geçmişi çağırıp canlandırabilir. Bırakın, olaylar aynı şekilde değiştirilmeyecek özelliklerini korusunlar. Buna karşı koyamayız fakat olayların görüntülerini belleğimize çağırıp terzi gibi şekillendirir ya da ressam gibi renklendirir bir plaktan yayılan seslerde zenginleştirebiliriz; ayrıca istediğimiz yerde dondurarak tekrar başa sarabiliriz..

Evet, resimlerin zamanını dondurup en güzel ve en zevkli anlarını yeniden yaşayarak bu geceki yalnızlığımdan kurtulabilirim; üstelik bu kez, o mutlu dakikalar göz açıp kapayıncaya kadar kaybolmayacak, dilediğim

kadar sürecek. Geçip giden mutlu anlarını unutkanlık torbasına atan insanlar ne kadar da ahmak. Onlar zevkli dakikaların kaynağı kuruduktan sonra çok üzülecek, yalnızlıktan bunalacaklar.

Gel Verjin, yanıma gel. Biz beraber mutlu olduk, beraber zevk dolu anlar yaşadık. Bu mutluluk hâlâ sürüyor çünkü ben onu tüm görkemiyle yaşatabiliyorum. Hatta yeni parıltılar katıyor, yeni ufuklara yerleştiriyor, yeni ayrıntılarla zenginleştiriyorum. Böylece bu mutluluk anları günden güne solup bulanıklaşacağına güç kazanıp güzelleşiyorlar. Gel yanıma, yatağıma gir, bir an içinde yirmi yıl geriye gidip eğlence yerlerinde dans edebilir, parklarda çiçeklerin arkasına gizlenip uzun uzun öpüşebilir, sonra 10 yıl sonrasına dönüp el ele Montparnasse'ın kaldırımlarında yürür ya da Zürih kıyılarındaki kuğuları seyreder, Amsterdam'daki yeldeğirmenlerinden geçtikten sonra otele koşup birbirimize sarılır, birbirimize sahip olabiliriz.. Yalnızlığımı hissetmemem için yanıma gel. Yanıma gel, sana Satenik, Rupik ve Hagop'tan bahsedeyim. Gel Verjin'im..

—Artık uyu yavrum, iyi geceler.

Uykudan iyice ağırlaşan gözkapaklarımı açmak istemiyorum. Alis Hanım'ın sesi yumuşak bir tonla kulaklarımda çınlıyor.. "Artık uyu yavrum" cümlesinin birkaç kez tekrarlanıp tekrarlanmadığını bilmiyorum. Biraz önce, Alis Hanım'ın örtüyü kaldırıp Aramik'in yanına yattığı anı mı yaşıyorum yoksa saatler geçti de küçük yeniden uyanıp bir bardak su içti ve annesi, saçlarını okşadıktan sonra tekrar fısıldadı mı?

—Artık uyu yavrum, iyi geceler.

Gözkapaklarım ağırlaşmış, belleğim ise kurtulamadığım düşlerle dolmuştur. Tam bu sırada başımın üzerinde bir sinek vızıltısı istiyorum. Gözlerimi açmadan başımı sağa sola çeviriyorum. Sivrisinek uzaklaşıyor.

Ama o da ne? Yüzümde sıcak bir nefesin varlığını duyumsuyorum. Yabancı bakışlar kapalı gözlerimi delerek bilincime sızıyor. Dayanamayıp gözlerimi açıyorum. Yüzünde tatlı bir gülücükle yanımda oturup beni seyreden Alis Hanım'ı görmek için açıyorum gözlerimi; oda komşum sivrisineği kovduğunu, endişelenecek birşey olmadığını söylemek istiyor sanki. Ah! İlk kez yüzünde, çocuğu dışında birisine –ve de özellikle bana– yöneltilmiş tatlı bir gülümseme görüyorum. Ancak işin ilginç yönü bu durum beni şaşırtmıyor. Bu gülücüğü doğal buluyor ve aynı şekilde karşılık veriyorum.

Alis Hanım fısıldıyor.

—Sivrisinek.

—Evet, biliyorum.

Gözlerimi kırpıştırarak teşekkür ediyorum. Alis Hanım, hafif yere sarkan yorganımı kaldırdıktan sonra üzerime eğilip yatağımı düzeltiyor. Bir an büyük göğüslerinin başıma değeceğini sanıyorum, fakat yanılıyorum. Biraz önce bu göğüsleri sütyenin altında gördüğümü düşünüyorum. Bu düşünce içimde Alis Hanım'a karşı bir sempati, bir samimiyet uyandırıyor. Onu sevimli ve cana yakın buluyorum. Yastığımı düzeltip yerine oturduktan sonra tekrar gözlerimi kırpıştırarak teşekkür ediyorum. Bu hareketim teşekkürden çok yakınlık olarak adlandırılabilir. Alis Hanım bunu anlıyor, belki de ilgim hoşuna gidiyor, gülümseyerek karşılık veriyor. Birşeyler söylemek istiyorum. O, parmağını dudak-larına götürerek, "konuşma, uyumalısın" diyor.

Birdenbire sarsılıp uyanıyorum. Bir düştü bu... Alis Hanım yanımda değil. Aramik'in yanına oturmuş kahvaltısını hazırlıyor. Tanrım, ne zaman sabah oldu? Ne zaman uyanıp kalktı da, ipek bluzuyla ekose eteğini giydi...

Alis Hanım hep o sessiz, soğuk ve ilgisiz kadındır. Bu karakterini tekrar tekrar hatırlatması özellikle biraz önceki rüyamdan sonra beni üzmeliyken, hiçbir şekilde etkilemiyor, çünkü bunu gurur sorunu yapacak kadar apal değilim. Alis Hanım için varlığımın önem taşımaması beni şaşırtmıyor. Aynı şekilde diğer odalardaki hastalar ve onların yakınları da benim bu dünyadaki varlığımdan habersizdirler. Bundan dolayı üzülmem mi gerekiyor? Alis Hanım'ın beni görmemesi yaşamımı değiştirmez. Dün rastlantı sonucu ağzından çıkan "Sivrisinekler sizi de rahatsız ederse bana söyleyin" cümlesiyle bir an için aptalca sevinmeme karşın, bu hiçbir anlam taşımaz. İşte, kanıtı da ortada. Bu kadın varlığımı önemseseydi dün gece o kadar rahat soyunmazdı. Önümde soyunması, beni bir sandalye, masa ya da bir yatak olarak değerlendirdiğini gösteriyor. Ah! Onun ahmaklığına gülerek, altmış yaşlarındaki felçli bir adamın yüreğinin bile tüm duygulardan arınmadığını anlatabilirdim. En ateşli sahnelerle onu nasıl gördüğümü, nasıl kalbinden ve hatta elbiselerinden içeri sızdığımı söyleyebilirdim. Ama varsın beni önemsemesin; bu ilgisizliğinden dolayı hiç de şikâyetçi değilim.

—Çayını niye içmemişsin?

Hastabakıcı Hüseyin elimi dokundurmadığım çay bardağını gösterdi.

—Uyuyup kalmışım. Soğumuş artık, içmem.

—Başka getireyim mi?

—Getir.

Hüseyin çay bardağını kaldırıp Alis Hanım'a döndü.

—Başka çay ister misin, abla?

—Hayır, teşekkür ederim. Bu yeter ama daha bitirmedik.

Tanrım, bu sabah başım ne kadar da ağır. Uyumak istiyorum.. Ama hayır. Önce çayımı içip ilaçlarımı al-

malıyım sonra da Satenik'le konuşmak üzere düşüncelerimi tasarlamalıyım. Gerçekte sözlerimi önceden belirlemem gerekiyor. Bugün mutlaka kendisiyle konuşacak ve olan bitenlerle ilgili açıklama isteyeceğim; birşeyler döndüğünden kesinlikle eminim. Satenik'in yanıtlamaktan kaçınmasını engellemek için hemen konuya gireceğim.

—Satenik bana her şeyi anlat, diyeceğim hemen.

—Ne anlatayım baba?

—Her şeyi her şeyi. Hagop'la ilgili her şeyi.

Satenik birden kıpkırmızı kesilecek. Ben sözlerimi sürdüreceğim.

—Benden saklayamazsın. Her şeyi bilmeliyim.

Ses tonum biraz kızgın ve biraz da azarlayıcı olacak. Satenik büsbütün şaşırıp bocaladıktan sonra daha fazla kaçamayacağını anlayarak her şeyi anlatacak. Olan biten ne acaba? Aklımı bu kadar kurcalayan nedir? Ne derece ciddi ve endişe vericidir? Yoksa yanılıyor muyum? Boş bir kuruntu mu bunlar? Kuşkularım yersiz mi? Sert ve azarlayıcı bir biçimde konuşmalıyım belki de. Satenik darılır mı?

—Baba, senin için canımı veririm. Her gün senin için yürek tüketiyorum, sen ise benden kuşkulanıyorsun.

Bir tanecik kızım hıçkırmaya başlarsa ben ne yaparım? Belki de acele etmemem daha doğru olur. Sorumu daha yumuşak bir tonla ve daha az kırıcı bir ifadeyle yöneltmeliyim.

—Satenik, kızım, derim örneğin; sanki bir sıkıntın varmış gibi geldi bana. Endişelisin vb.

—Bunu da nereden çıkardın, baba. Hiçbir sıkıntım yok.

Bu sözler üzerine ustaca bir taktik uygulayarak inadını kırarım. Kızım sonunda her şeyi anlatmak zorunda kalır. Evet, en iyisi bu şekilde davranmak. Satenik ben-

den hiçbir şey saklayamaz. Saklamaya çalışsa ya da yalan konuşsa hemen anlarım. Ama gerçekten yersiz kuşkulara kapılmışsam kızım hemen beni avundurarak rahatlatır zaten.

Satenik'le konuşmaya kendimi hazır hissettiğim sırada Hüseyin çayımı getirdi. Bu bir mucize, çünkü şimdiye kadar buharı üstünde tüten bir bardak çay içmek nasip olmamıştı hiç. Mutfak oldukça uzak, çayı dağıtan hastabakıcı ise bana gelene dek birçok odayı dolaşmak zorunda. Bu nedenle kimseyi suçlamıyorum. Zaten hiçbir zaman isteklerimde diretmedim. Ancak bu kez Hüseyin çayı doğrudan mutfaktan getirdiği için durum farklı. Gülümseyerek teşekkür ettim. Hüseyin yaklaşarak "seni biraz yukarı doğru çekeyim, çayını rahat iç" dedi. Başımı evet anlamında salladım. Hastabakıcı yanıma gelerek kollarını koltuklarımın altından geçirip beni hafifçe yukarıya doğru çekti. Sonra yastığı düzeltip, bir an gözlerimin içine baktı, ve "afiyet olsun" diyerek uzaklaştı. Şimdi yatağımdan göz ucuyla Alis Hanım'ı görebiliyorum. Oda komşum Aramik'in kahvaltısını yedirip ilaçlarını verdikten sonra ağzını ıslak bir bezle sildi. Bu sabah Aramik daha iyi görünüyor, annesinin morali de gittikçe düzeliyor.

—Biraz daha sabret güzel yavrum. Bakalım bugün doktorlar ne diyecek. Artık bu yavrucak iyileşmiş, birşeyciği kalmamış, iki günde çıkabilir diyecekler. Biz de..
Aramik annesinin sözünü keserek sordu:

—Siruk teyze gelecek mi bugün?

—Tabiî gelecek.

—Bana çikolata getirsin.

—Henüz çikolata yiyemezsin yavrum. Birkaç gün sabretmelisin.

Onları dinlemiyomuş gibi davranıyorum. Gözüm dumanı hâlâ tüten çaya takılmıştır gerçekte, bu samimi

konuşma garip bir zevk veriyor bana. Onlarla aynı ailedenmişim, beraber bu odada uzun günler ve geceler geçirmişiz gibi bir duyguya kapılıyorum. Sanki ben onlar için bir yabancı değilim. Bu nedenle söze karışmak, Aramik'e "seni yaramaz seni, hasta insan çikolata yer mi?" demek istiyorum. Ama, hayır. En iyisi onlarla ilgilenmemek. Özellikle şu son iki gündür bu kadın ve oğlu gereğinden fazla beni meşgul ediyorlar. Hatta tüm dikkatimi sabahtan akşama kadar kendi üzerlerinde topluyorlar. Çaresizlik ve hareketsizliğin bana kazandırdığı günlük düşünce akışını engelliyorlar, diyebilirim. Şimdiye kadar, odamı paylaştığım insanlardan hiç kimse düş dünyamın zenginliğini bozamamıştı. Hayallerimdeki uçuşlar fiziksel yetersizliğimi aşmıştı. Yatağımda kımıldayamamama karşın geçmişteki ve şimdiki dünyamı irdeleyerek oluşturduğum görüntüleri tavanımda hareketlendirebiliyordum. Burada yatanlardan hiç kimse uçuşlarımı engelleyemedi; bu küçük odada geçirdiğim her an düşlerimle anlam kazandı. Ancak şu son zamanlarda bakışlarımın ve düşüncelerimin devamlı Alis Hanım ve Aramik üzerinde yoğunlaşmasını nasıl açıklayacağımı bilemiyorum. Bu çocuğu çok mu sevdim? Odamı hasta ve masum bir yavruyla paylaşmak beni çok mu sarstı? Ah, evet anımsıyorum. Bu 11 yaşındaki çocuğu sedyeyle getirdiklerinde yüreğimde bir fırtına kopmuş, içim ezilmişti.

Tanrım, demiştim kendi kendime; her şeye katlanabilir, üzücü manzaraları soğukkanlılıkla seyredebilirim, ama bir çocuğun acı çekmesine asla dayanamam. Benim gibi çocukları delicesine seven, türlü felaket karşısında çocukların belalardan uzak olduğunu düşünerek avunan bir insan, küçüklerin gözlerinde yaşlar görmeye katlanamaz. Bir çocuk ağlasa ya da başı ağrısa, Rupik'in de ağladığını, ya da ağlayabileceğini, başının ağrıdığını sanırım. Acaba Aramik'in iki günden beri düşüncelerimi

doldurması bu endişelerimden mi kaynaklanıyor? Ama hayır, doğru değil bu. Gerçeği göremeyecek kadar aptal değilim. Artık Aramik oldukça iyi, sağlık durumu beni korkutmuyor. Sorunun temeli Aramik'ten çok Alis Hanım'ın beni meşgul etmesinde yatıyor. Evet, devamlı onlarla ilgilenmemin nedeni Aramik'e karşı duyduğum şefkat değil, tersine soğuk annesinin bende yarattığı kızgınlık ve antipatidir. Biraz önce Aramik'e "seni yaramaz seni, hasta hiç çikolata yer mi?" deseydim, yine aynı ilgisiz tavrını koruyacak, sözlerimi duymayacaktı bile. Evet, bu kadın gerçekten sinirlerime dokunuyor.

Her şeyi unutarak çay içmek. Bu sabah buharı tütmeye devam eden sıcacık bir bardak çay, garip bir zevk, bir tür mutluluk veriyor bana. Çay, yalnız çay.. Yudum yudum içmek, boğazından yavaşça kayıp gitgide vücuduna yayılan sıcaklığı duyumsamak... Isınmak, susuzluğunu gidermek, sonra başını yastığın üzerine koyarak tavana bakıp düşünmek...

Elimi yavaşça bardağa doğru uzattım. Ancak, binbir zorlukla tam bardağı tutacakken elim çarptı ve çay sehpaya döküldü. Elimde hafif bir yanık ağrısı duyarak "Ah" diye bağırdım.

—Ne oldu?

Beklenmedik bir durum. Alis Hanım yerinden sıçrayıp yanıma koştu. Peçeteyi çabucak çekti, devrilen bardağı düzeltip sehpanın üzerindeki çayı yere boşalttı ve elime baktı.

—Yandı mı? Durun, merak etmeyin, şimdi geçer.

—Önemli değil, önemli değil. Zahmet etmeyin, teşekkür ederim.

Alis Hanım yatağımın kenarına oturdu, peçeteyle elimi kuruladıktan sonra gözlerimin içine bakarak sordu:

—Geçti, değil mi? Çayın çok sıcak olmaması büyük bir şans.

—Geçti.

Aramik'in annesi, hafif ve tatlı paylama ifadesi içeren gülücüğüyle devam etti:

—Bana söyleseydiniz, çayı verirdim.

Bakışlarımı ondan kaçırdım. Yoksa yine düş mü görüyorum? Biraz sonra gözlerimi açtığımda o tekrar Aramik'in yanında olacak belki de... Ama, hayır. Gerçekle düşü hiçbir zaman karıştırmadım. Bu bir rüya değil; Alis Hanım yanımda oturuyor ve biraz önce de peçeteyle elimi kuruladı. O an elinin benimkine değdiğini hissettim. Yatağıma oturmuş, ağrı duyup duymadığımdan emin olmak için bana bakıyordu. Sonra ayağa kalkıp aynı peçeteyle çayı sildi, sehpanın ayaklarından süzülen damlaları kuruladı ve tam o anda çarşafımın bir kenarının da biraz ıslandığını fark etti. Şimdi çarşafı silip kurulamakla meşgul.

Bunu yaparken eğildiği için ipek gömleğinin aşağıya doğru sarkan yakasından göğüslerinin derin çizgisi görülüyor. Gözlerimi öte tarafa çevirdim.

—Nasıl devrildi, bilmiyorum. Hiç böyle bir sakarlık yapmamıştım.

Alis Hanım doğrularak yanıtladı:

—Önemli değil, önemli değil. Şimdi kurur.

—Teşekkür ederim.

—Size başka bir çay getirmelerini söyleyeyim mi?

—Ah hayır, istemiyorum.

İstemiyorum. Sanki odamda ve yaşamımda birşeyler değişti, içim ısındı, başım hafifledi. Ben bu kadının ilgisizliğini yenmeyi başardım.

İşte! Yanımda ayakta durmuş yukarıdan, gülümseyen gözlerle bakıyor. Biraz sonra uzaklaşıp çocuğunun yanına gidecek, ancak onun varlığımdan haberdar olduğunu bileceğim. Ben bir yatak ya da iskemle değilim, evet, hastayım, fakat insanım. Felçliyim, fakat kalbim çarpmaya devam ediyor.

Güzel bir kadına bakmaktan, güzel bir kadının yakınlığını paylaşmaktan hâlâ zevk alabiliyorum. Alis Hanım da hep çocuğunun yanında oturan o soğuk, ilgisiz kadın değildir artık. Zaten bunu anlamıştım; öngörülerim doğru çıktı. Biraz önce ona kızdığımı düşünürken kendimi kandırıyordum. İnsan kendisini kandırabilir mi? Tabiî ki hayır. Alis Hanım'a karşı kızgınlık değil büyük bir sempati beslediğimin bilincindeydim. Gerçekte, sinirime dokunmuyordu. Ayrıca çay bardağının kazayla ya da sakarlığım yüzünden devrilmediğinin de farkındayım. Ben özellikle çarptım bardağa, evet, özellikle müthiş bir kurnazlıkla. Amacım Alis Hanım'ın yaklaşmasını, benimle ilgilenmesini sağlamaktı. Böylece gerçek Alis Hanım'ı, gerçek kadını ortaya çıkarabilecektim. İşte, bir şey isteyip istemediğimi anlamak için hâlâ bakıyor. Ne rica etsem yapacak, eminim, hem de isteyerek yapacak. Elimi uzatsam, elimi okşayacak, yastığımı göstersem, aynen rüyamdaki gibi üzerime eğilip yastığımı düzeltecek. Fakat ben hiçbir şey istememeyi yeğliyorum. Sadece ona bakıyorum. Gerçekte o sırada başarılı bir iş gördüğüm için kendi kendimi kutluyorum; on sekiz yaşımda katıldığım danslı bir toplantıda bir kızı öperken de aynı sevinci duymuştum. Tanrım, ne çılgınlık! Diğerleri de benim gibi miydi acaba? Kızı kollarımın arasında sıkıyor, göğüslerini göğsüme bastırıyor, öpüyor ve sonra birkaç saniye yalnız kalarak kendi kendime konuşuyordum. "Ah, yine mutlusun işte; gününü gün ediyorsun." Bu sözü birçok kez yinelediğimi anımsıyorum. Şimdi de Alis Hanım'ı seyrederken aynı davranışı tekrarlıyorum sanki. Oda komşum uzun uzun bana baktıktan sonra başını çeviriyor, ıslak peçeteyi kaldırıyor, köşedeki muslukta sudan geçirip asıyor. Ona engel olmuyorum çünkü bana gösterdiği şefkat hoşuma gidiyor. Tam o anda yumuşak bir sesle müdahale ettim.

—Siz yorulmayın. Satenik neredeyse gelir.
Alis Hanım gülümseyerek karşılık verdi:
—Rica ederim, ben de kızınız sayılırım zaten.

Keşke bu sözü söylemeseydi! Yanlış anlamayın, Alis Hanım'a darılmış değilim. Cümlesi beynimde üst üste çınlıyor. "Ben de kızınız sayılırım zaten." Kuşkusuz bu sözleri beni memnun etmek amacıyla söyledi ama bu bir tek cümlesiyle mutluluğumu nasıl zehirlediğini fark etmedi bile. Onu ilk dakikadan itibaren kızım olarak görmediğim bir gerçek. Biraz önceki yakınlığından, uzun zaman beklediğim ilgisinden duyduğum zevk, Satenik'in gösterdiği şefkatin yarattığı hoşnutluk duygusudan başka, bambaşka bir şey.. Bu iki çeşit zevk arasında dağlar kadar fark var. Bu cüretkâr düşüncelerim çok mu gülünç? Böyle konularda insanlar kendi gözleri önünde çıplaklaşmaya utanmazlar. Alis Hanım'a kızım gözüyle değil de kadın olarak baktığımı duyanlar benimle alay edebilirler ama varsın etsinler. Kazadan sonra hiç aynaya bakmadım. Aklıma ve tavanıma yansıyan görüntüleri biliyorum salt. Çevremde kadın görmek için çok mu yaşlıyım acaba? Etrafımdakiler çaresiz, zavallı bir ihtiyar olarak mı değerlendiriyorlar beni? Bırakın, öyle düşünsünler. Ben bu tür yaklaşımları reddediyorum. Reddediyorum ve Verjin sağ olsaydı, yanıma oturup da sevgiyle beni sarsaydı, bu şekilde düşünmeyecekti, diyorum ısrarla. İnsanlar salt bedensel zevklerle birbirlerine yaklaşmazlar. Sevginin verdiği zevk beyinde başlayıp vücuda geçer ve beden onu tekrar beyine yollayana kadar orada kalır. Topraktan gelen vücut bir gün yine toprağa dönüşür. Aynı şekilde, kökeni düşünce olan sevgi de sonuçta tekrar düşünce kalıbına girer. Aksi takdirde, Verjin'in ölümünden sonra anısına sadık kalamaz, onu sevmeye devam edemezdim.

Alis Hanım bu olumsuz cümleyi söyledikten sonra hafif nazlı bir tavırla Aramik'in yanına döndü. Şu an, gerçekte benim suçlu olduğumu düşünüyorum. Ne demiştim Alis Hanım'a?

—Siz yorulmayın, Satenik neredeyse gelir.

Ne büyük aptallık, Tanrım! Niçin Satenik'i anımsadım, niçin bu sözü söyledim? Bu cümleyle Satenik'i ve onu aynı kalıba sokmuş olmadım mı? Onun ilgisiyle Satenik'inkini aynı çizgiye koyarken Alis Hanım başka ne diyebilir ki?.. Biz bazen kadınların çok çabuk vardıkları ince yargıları küçümseriz. Onlar bir anda sözcükleri tartıp değerlendirerek uygun bir tepki gösterebilirler. Bu derece çabuk bir işlem gerçekleştirdiklerini de hiç belli etmezler. Bu tepkilerinden dolayı biz erkekler onları sorumlu tutar, söylediklerimizin yersizliğinden dolayı pişmanlık duymayı aklımıza getirmeyiz. Erkek milleti genelde beceriksiz davranışlar sergiler. İşte, benim biraz önceki sözlerim buna örnekti. Satenik'i anımsayacağıma başka şeyler söyleyebilirdim. Örneğin, ruhu okşayıcı birkaç söz edebilir ya da yalnızlığımı, böyle bir durumda hayat arkadaşımı kaybetmiş olmanın yarattığı üzüntüyü dile getirebilirdim. En azından dış görünüşüyle ilgili birkaç hoş sözle gururunu okşayabilirdim. Böylece, kadınlara özgü içgüdüsüyle, ilgisinin bende yarattığı memnuniyeti kavrayabilirdi ve bu durum belki de aramızda tatlı bir konuşma başlatırdı. Ancak burnunun altından gülme olasılığını da hesaba katmak gerekir. "Şuna bak; yaşına, durumuna bakmaksızın kendisiyle ilgilenmemi istiyor" diye düşünebilirdi ama gene de yakınlık göstermem hoşuna gider, rahatsız olmazdı. Zaten hoşlanmaması için herhangi bir neden göremiyorum. Her kadın başkaları tarafından beğenilmeye, etrafındakilerin dikkatini çekmeye can atar. Yine her kadın, yüreğinin derinliklerinde az çok cilve ve naz içgüdülerini taşır ve bu

yönünü harekete geçirmesi için de karşısındakinin içinde birşeyler kıpırdatabileceğini anlaması yeterlidir; o an iki kat güzelleşir, başka bir kimliğe bürünür, mutlu olur. İşte, ben biraz önce bu fırsatı kaçırdım; oysa büyük bir ustalıkla hazırlamıştım oyunumu. Alis Hanım, çay bardağını özellikle devirdiğimi anlamadı, aklının ucundan bile geçirmedi. Belki o da bana sevimli görünmek için böyle bir anı bekliyordu. Çünkü koşup yanıma geldiğinde yüzünde hoşnutsuzluk ifadesi değil, tersine bir ışıltı vardı; sanki biraz önce eğlenceli bir olay yaşamıştı. Alis Hanım'ı dikkatle incelediğim için bu ayrıntıyı fark edebildim. Büyük bir hevesle çayı temizliyor, elimi kuruluyordu. "Bana söyleseydiniz, çayınızı verirdim" demişti hafif azarlayıcı bir gülümsemeyle. Evet, bu ifadenin anlamını çok iyi biliyorum. "Çayı vermemi niçin istemedin?" demek istemişti, "ben sana yardım etmeye hazırım, ancak istemedin, çünkü senin için yalnız kızın, Satenik'in var." Bu tatlı kızgınlığın anlamı buydu işte. Sözcüklerin arkasına gizlenenleri kavramamam mümkün mü? Ya dün geceki olay? Alis Hanım'ın varlığımı unutarak soyunup geceliğini giymesi salt bir rastlantı mıydı? Resim tüm ayrıntılarıyla gözümün önünde duruyor: oda komşum bluzunu çıkarırken uyuduğumdan emin olmak için bana doğru bakmamıştı bile. Bakmaktan kaçınmıştı çünkü onu seyretmekten çekinmemi istemiyordu; uyanık olduğumu biliyordu. Ama ne?.. Alis Hanım hafifmeşrep bir kadın mı? Hayır, bu tür düşüncelere kapılmamalıyım. Hoppa bir kadın hemen fark edilir. Alis Hanım iyi yürekli, kibar, örnek oluşturacak ciddi bir anne..

Aman Tanrım! Neler diyorum, neler düşünüyorum?.. İlk tuğla yanlış konulursa tüm bina eğri yükselir. Hatalı bir yapı oluşturmaktan kaçınmalıyım. Gerçekten de neler düşünüyorum? Hayal gücümün beni bu kadar uzaklara sürüklemesine izin vermemeliyim.

Daha dün bu kadını son derece soğuk ve kayıtsız buluyordum. Hafif bir gülümsemenin her şeyi unutturması aptallık değil mi? Az önce Alis Hanım'ın yerinde kim olsaydı yardımıma koşacak, devrilen bardağı kaldırıp çayı temizleyecekti. Bu derece basit ve insancıl bir davranıştan yola çıkarak niçin olanaksız şeyler düşünüyorum? Aldatmacadan ibaret ve hiç de gereksinim duymadığım bir heyecanın yüreğimi hoplatmasına niçin izin veriyorum? Ah, ben bu defteri çoktan kapattım. Heyecan derken gerçekte önemli şeyleri kastetmiyorum. Bu sözcükle amacım bir kadının varlığından zevk almayı, karşı cinsin ilgisine layık olmayı belirtmek. Ancak bu kadarı bile fazla bana göre. Yaşamıma ve günlerime anlam katmak için bu tür heyecanlara ihtiyacım yok. Zaten günlerim yakınlarımın anılarıyla dopdolu, artık bir yabancıya ayıracak yerim ve zamanım yok. Yabancının yakınlığı anlıktır; yaklaşmasıyla uzaklaşması bir olur. İşte, Alis Hanım da bir-iki gün sonra çocuğunu alıp gidecek. Ayrılırken belki yüzüme bile bakmayacak. En azından Margos beni öpmüştü. "Sen de inşallah bir an önce bu hastaneden çıkarsın" diyerek ağlamıştı. Alis Hanım kupkuru bir "hoşça kalın" demek için zaman ya bulacak ya bulmayacak. Zaten ikisi arasında büyük bir fark var mı? Gözü yaşlı bir öpücük ve kuru bir hoşça kalın sözcüğü.. Her ikisi de bir yabancının gidişinin göstergesi değil mi? Sonuçta ikinci elveda şekli birincisine göre daha katlanılır... Keşke Margos da beni üzmeden, yüreğimi hoplatmadan çekip gitseydi ve ben Margos'a beslediğim olumsuz duyguları Alis Hanım'a karşı da taşısaydım... Gerçekte çevremdekilere tavandaki sineğe baktığım gibi bakmalıyım. Sinek pencereden uçup gitmeden önce bana hoşça kal demeyecek. Ben ise onun arkasından bakarken acayip yürüyüşünün, ayaklarını yan yana sürterek amaçsız uçuşunun beni oldukça eğlendirdiğini düşünerek rahatça güleceğim. Evet, çevremdekilere de aynı

gözle bakmalıyım. Bir sinek gibi gelsinler, sağımda solumda dolandıktan sonra çekip gitsinler. Bir sinek tarafından terk edildiğim için üzülecek değilim. Yeter ki yakınlarım beni terk etmesin... Yeter ki Satenik, Rupik, Hagop ya da Verjin, annemin, babamın hayalleri beni bırakmasın... benim yaşama amacım onlar...

... Ama nerede? Bu sabah Satenik gecikti...

Ah, sakın Satenik'in kocasıyla bir sorunu olmasın! Kızım üzüntüsünü, derdini benden saklayamaz, fakat eşiyle bir anlaşmazlığı varsa kesinlikle bunu yansıtmaz, her ne pahasına olursa olsun sırrını saklar. Kadınlar için gurur meselesidir bu. Olaylar sabrın sınırını aşıncaya kadar başkalarına hiçbir şey söylemezler. Ayrıca Satenik'in susmak için başka bir nedeni daha var: beni üzmemek. Biliyorum, her fırsatta derdini gizlemeye çalışacak. Ama kocasıyla ilgili nasıl bir sıkıntısı olabilir? Damadımı iyi tanırım. Evine bağlıdır, karısını sever, çocuğunun üstüne titrer. Sakin, muhafazakâr, ölçülü bir insandır. Bu sabah, bakışlarını devamlı benden kaçıran Satenik'i izlerken bunları düşünüyorum. Bana mı öyle geliyor, yoksa Satenik bugün gerçekten aşırı bir neşeyle, sanki odada birşeyler arar gibi gözlerini fıldır fıldır döndürerek aynı zamanda bir benle ve bir de Alis Hanım'la mı konuşuyor? Birdenbire içime bir korku saplanıyor; bu yüzden onu soru yağmuruna tutmaya bir türlü cesaret edemiyorum. Evet, soracağım ama kötü bir haber almaktan, Hagop'un gerçekten sıkıntılı olmasından endişeleniyorum. Bu durumda huzurum kaçacak, ruhsal dengem bozulacak.

Biraz önce Satenik musluğun yanına asılmış peçeteyi fark ederek sordu:

—Bu neden ıslandı baba?

Alis Hanım bana fırsat vermeden yanıtladı:

—Bu sabah baba yaramazlık yapıp çayı döktü.

Bu cümlesiyle beni çocuk yerine koymasına karşın Alis Hanım'ın yüzünde olgun ve ölçülü bir gülücük vardı.

—Evet, dedim. Nasıl oldu bilmiyorum, çay bardağını devirdim. Neyse, Alis Hanım buradaydı. Sağolsun hemen yardımıma koştu.

Satenik Alis Hanım'a doğru dönüp minnettarlığını belirtti.

—Ah çok teşekkür ederim.

—Bir şey değil güzelim, bir şey değil. Sen dün neler yaptın, anlat.

Doğrusu bozulmuştum çünkü biraz daha bu konu hakkında konuşulacağını sanıyordum. Satenik ayrıntıları soracak ve ben Aramik'in annesinin nasıl yanıma oturup ellerimi kuruladığını, çarşafımı düzelttiğini anlatacaktım. Fakat Alis Hanım birdenbire konuşmanın yönünü değiştirdi. Böylece Satenik dün hastaneden ayrıldıktan sonra yaptıklarını anlatmaya başladı. Siruk'la beraber caddeye çıkmışlar ve eve dönmeden önce vitrinlere bakmışlar. Siruk açık kahverengi bir palto görmüş ve çok beğenmiş. Fakat paltoyu giydiğinde üzerinde çok bol durduğunu fark etmiş. Satıcı daraltabileceğini söylemiş ama Siruk istememiş.

—Deli kız, dedi Alis Hanım. Kaç tane paltosu var, daha palto mu arıyor?

Satenik güldü.

—Satın almaya niyeti yoktu. Bir kere denemek istedi. Fiyat uygundu çünkü...

Tanrım ne kadar boş bir konuşma. Ama ikisinin heyecanını görmeye değer doğrusu. Satenik Aramik'in yatağının kenarına oturmuş, açık kahverengi paltoyla ilgili açıklamalar veriyor. Eteğin şeklini, yakanın göğüse inip burada daralma biçimini, kolların nasıl genişlediğini ve bilek kısmında daha koyu bir kahverengi kumaşla

kıvrıldığını büyük bir şevkle anlatıyor. Ben ise bir paltonun –özellikle de kendilerine ugun olmayan ve beğenilmeyen paltonun– nasıl olup da onlara bu derece zevk verdiğini boşu boşuna anlamaya çalışıyorum. Sonunda bu saçma konuşmadan sıkılarak gözlerimi yumdum. Ama birden aklıma takılan bir nokta gözlerimi açıp Satenik'e bakmama neden oldu. Evet, kocasından dolayı sıkıntılı bir kadın bu derece neşeli olamaz, önemsiz konularla bu derece ilgilenmez, dükkânlara dalıp çıkmaz. Herhalde endişelerim yersiz. Hagop'un sorunu başka bir şey olmalı.

Kızım hâlâ Alis Hanım'la konuşmasını sürdürürken daha fazla dayanamayarak seslendim. Satenik aniden sarsıldı.

—Ne istedin, baba?

—Bir bardak su ver kızım, çok susadım.

Konuşmaları yarıda kaldı. Satenik yerinden kalktı, Alis Hanım da dönüp Aramik'e baktı. Çok şükür sonunda bu saçma gevezeliğe bir son verebildim. Satenik suyu getirdi, bu arada Alis Hanım hasta oğlunun saçlarını okşayıp sordu.

—Bir şey istiyor musun yavrum?

Gerçekte susamadım ve bu nedenle bardağın yarısını zar zor içebildim.

—İç baba, diye ısrar etti Satenik.

—Yeter kızım.

Yatağımın kenarını göstererek sözlerimi sürdürdüm.

—Otur, sana bir şey soracağım.

Satenik dediğime kulak asmadı; gitti, suyun kalanını lavaboya boşalttı, peçeteyi aldı, başka bir yere astı, nihayet ağır adımlarla yaklaşıp oturdu.

—Hagop'un nesi var?

Satenik'in yüzünden aniden bir gölge geçti.

—Ne demek nesi var?

Sorumu anlayabilmek için dikkatle gözlerime baktı.

—Benden saklama. Ben her şeyi bilirim. Hagop'un nesi var?

Satenik'in yüzünde sahte bir gülümseme belirdi.

—Neyi saklayacağım baba? Ne demek istiyorsun? Hagop'un bir şeyi yok, çok iyi.

—Var, var ve sen bunu gizlemekte ısrar ediyorsun. Belki de sıkılacağımdan korkuyorsun fakat söylemek zorundasın, ben her şeyi bilmeliyim.

Satenik, Alis Hanım'ın bizi dinleyip dinlemediğini anlamak için onun bulunduğu yöne doğru göz attı. Alis Hanım Aramik'le ilgilenip bizi dinlemiyormuş gibi davranıyordu.

—Her şey yolunda baba. Kuşkun varsa yarın sabah Hagop gelir, görürsün. Çok şükür her şey yolunda ve..

—Hayır, hayır, hayır. Bir şey var, Hagop'la ilgili bir şey saklıyorsun. Bunun ne olduğunu aşağı yukarı tahmin edebiliyorum ama emin olmam gerekiyor. Söyle bakalım, Hagop'un derdini anlat.

Satenik birdenbire dikildi ve tekrar gülümsedi. Ancak bu seferki gülüş içtendi. Yüzü yeniden aydınlandı, biraz önceki Satenik'e dönüşüverdi. Yaklaşıp, elimi tuttu.

—Hagop'un bir şeyi yok. Söyle bakalım niçin bütün bunları soruyorsun?

—Satenik, kızım, bütün dünyam sizlersiniz, ben artık yalnızca sizlerle yaşıyorum, günlerimi sizleri düşünerek geçiriyorum; bundan dolayı da üzüntü duyduğumu sanma sakın. Ben hayatımdan memnunum, hiçbir şikâyetim yok. Çünkü günlerim sizlerle dopdolu. Sen de iyilik meleğisin, hatta belki de dünyanın en iyi evladısın. Gece gündüz beni düşündüğünü biliyorum. Bu dünyadan göçme vaktim gelip çattığında yüreğin rahat olacak çünkü bir gün bile bana karşı...

—Baba neler söylüyorsun...

—Dinle beni. Bana karşı görevini bütünüyle yerine getirmiş olacaksın. Üstelik yalnızca bana karşı değil aynı zamanda rahmetli annene karşı da... çünkü burada annenin eksikliğini hissettirmemeye çalışıyorsun. Ben gözlerine baktıkça sizlerle beraber evimizde, senle, Rupik'le, Hagop'la beraber yaşıyorum. Ancak... ancak geçenlerde anımsıyor musun? Margos daha buradaydı ve sen onunla konuşurken Hagop'u sormuştum. O gün duraksadın yanıtlamadan önce. İyi deyip geçiştirdin ama ben inanmadım. Tekrar sordum, sen yine her şeyin yolunda olduğunu söyledin. Başka bir gün tekrar aynı duraksamayı hissettim. İki kere yanılmış olabilir miyim?

Satenik'in bakışlarının bir an için gölgelendiğini gördüm ama bu karartı çabuk dağıldı. Satenik gülümsedi.

—Bu kadar mı baba?

—Hayır, bu kadar değil. Başka bir sorun daha var. Şu Surenleri ziyaret işi... Bu ziyaret nereden çıktı? Hagop kardeşiyle görüşmezdi, Sona'yı sevmezdi. Onların evine ayak basmazdı...

—Ama bunda ne var baba? Barıştıklarına göre...

—Barışmak mı?

—Evet, dememiş miydim?

—Hayır.

—Barıştılar, şimdi birbirlerini çok seviyorlar. Hagop Sona'ya karşı haksız davrandığını kabul ediyor. Sona çok iyi bir kız, çok iyi anlaşıyoruz.

—Dememiş.. dememiştin dedim şaşkınlıkla. Haberim yoktu... ama nasıl oldu? Nasıl barıştılar?

—Çünkü Hagop ve Suren ortak bir iş yapacaklar.

—Nasıl ortak bir iş yapacaklar?

—Kuyumculuk. Söylememiş miydim?

Şaşkınlıkla kızıma, bir tanecik kızımın gözlerine baktım. Tanrım! Bu sabah neler söylüyor? Üstelik

önemli değişimleri sıraladıktan sonra nasıl da dalgın ve umursamaz bir tavırla omuzlarını silkip "anlatmamış mıydım?" diyor... Bu yenilikleri söylemeyi nasıl unutabilir, üstelik anlatmadığını nasıl anımsamayabilir?

—Hagop Suren'le kuyumculuk mu yapacak?

—Evet. Suren işinin ustası, üstelik durumu da iyi.

—Biliyorum, biliyorum ama... Hagop'un kendi işi, kendi dükkânı var.

Satenik bir an düşündükten sonra bana bakmadan yanıtladı.

—Hagop dükkânını satılığa çıkardı baba. Çünkü memnun değil, iyi kazanmıyor. Eskiden beri memnun değildi zaten. Hep sıkılıyordu. Tahsilatlar aksıyor, alacaklarını zamanında toplayamıyordu. Bir gün sokakta Suren'e rastlamış ve ona konuyu açmış. Suren de gülmüş... "Niçin o saçma sapan işle zaman kaybediyorsun, gel beraber çalışalım" demiş. Hagop önce kulak asmadı ama sonra aklı yattı. Nihayet anlaştılar. Hagop dükkânı satıp Suren'le ortak olacak. Şu an iki alıcı var, ikisiyle de pazarlık aşamasında... İkisinden birine uygun fiyata satacak... Bizim için çok iyi olacak bu. İşte gördüğün gibi endişelenecek hiçbir şey yok, boşuna dert ediyorsun...

Satenik bunları dedikten sonra ayağa kalktı, yatağın etrafında dolanıp öte tarafa geçti ve sırtımı pudrayla ovmaya hazırlandı. Yastığı öteye çekti, geceliğimin üzerindeki yeleği kaldırdı. Sesimi çıkarmadan hareketlerini seyrettim. Afalladığım için söyleyecek söz bulamadım. Düşüncelerim altüst olmuş, kan beynime hücum etmişti; başım korkunç zonkluyordu. Satenik durumumu fark etmedi bile. Sanki her şey aynı. Sanki biraz önceki konuşma gayet doğal ve önemsiz. Bir anlaşmazlığı gidermiş ve böylece sorunu çözmüş birisi gibi rahatça günlük bakımımla uğraşıyor. Hagop hasta değil, Hagop Satenik'in kalbini kırmamış, Hagop'un başı belada

değil, Hagop'un vergi sorunu yok. Gördün mü? Kızım söyledi işte, boşu boşuna endişelenmişim. Oysa her şey, her şey yolundaymış. Suren, Hagop'un kardeşi harika bir insan, Sona da iyi bir kadın... Dememiş miydim? Dememiş miydim?..

Satenik pamuğu pudraya batırdıktan sonra sırtıma sürmeye başladı. Başımı sağa sola çevirdim.

—İstemiyorum. Bugün istemiyorum, yorgunum uyuyacağım.

Satenik üstelemedi.

—Pekâlâ baba.

Hemen yeleğimi indirip yastığı düzeltti. Uyumam için yatakta yatmama yardım etti.

—Teşekkür ederim.

Gözlerimi kapattım.

Satenik yorgunluğumun, uyumak istememin nedenini sormadı.

İnsanın sıkıntılarını yok edecek tek ilaç uyku. Şu an üzüntülerimi ve kırgınlığımı unutabilmem için bir an önce uyumam gerekiyor. Tansiyonumun yükseldiğini hissediyorum. İlk defa Satenik canımı sıkıyor. Her şeyi en ince ayrıntlarına kadar düşünen kızım nasıl oldu da darıldığımı anlamadı? İşte, hiçbir şey olmamış gibi yastağımı ve yorganımı düzelttikten sonra Alis'in yanına gitti. Alis Hanım ona sandalyesini verdi, kendisi ise yatağın kenarına oturdu.

—Siruk bugün de gecikti değil mi?

—Evet. Ama neredeyse gelir.

Yaşam onlar için son derece olağan, bu insanlar her türlü olay karşısında soğukkanlı tutumlarını koruyabiliyorlar. Gözlerimi sıkıca yumdum; keşke konuşmalarını da duymamayı başarabilsem. İlk kez yakınlarımla aramda örülen duvarın yarattığı acıyı dindirmek amacıyla derin bir sessizlik ve karanlığa gereksinmem var.

Böyle bir durumla karşılaşacağını şimdiye kadar fark etmemem büyük bir hata... İşte, beni unutmaya başlamışlar bile. Kızım her gün yanımda olmasına karşın ailem –belki de farkına varmadan– bensiz bir düzen kurdu artık. Oysa ben her saniyemi onlarla paylaşıyor, günlerimi evimizi dolaşarak geçiriyorum. Onlar ise benden her gün biraz daha uzaklaşıyorlar; gittikçe yaşamlarından silindiğimi hissediyorum.

Tanrım, nasıl da aptal yerine konuldum. Düşün bir kere, damadın dükkânını satışa çıkaracak, işini tasfiye edecek, meslek değiştirmeyi, kardeşiyle kuyumculuk yapmayı kararlaştıracak ve kızım bu derece önemli bir konuyu bana anlatmayı unutacak! Daha geçen gün Hagop'un durumuyla ilgili sorular yöneltmiştim Satenik'e.

—Hagop'un işleri iyi mi? Hagop nasıl? Bir sıkıntısı var mı?

Ben hep Hagop'la ilgilenmedim mi? Aldığım yanıt ise hep "iyi, çok iyi" oldu. Öyleyse? Kızımın, gözlerimin içine baka baka son derece önemli olayları kayıtsız bir tavırla anlatması ve sonra da yaramaz bir çocuk gibi "unuttum mu?" demesi akıl almayacak bir şey...Bu unutkanlık neyin göstergesi? Evde sizlerle beraber yaşasaydım, Hagop –geçmişte olduğu gibi– dükkânı satmadan önce benim fikrimi de sormayacak mıydı?

Hayır. Var gücümle gözlerimi yumup, işitmemeye çalışıyorum ama odayı dolduran sesler, dış dünya beni boğmak istercesine acımasızca üzerime saldırmaya devam ediyor. Sabır, biraz daha sabır, diyorum kendi kendime. Satenik'in alışılagelmemiş tutumunun beni derinden yaraladığı doğru, fakat bunu da atlatacağımdan eminim. Satenik değişmedi. Alis Hanım'la konuşmasını tamamladıktan sonra tekrar yanıma gelip elimi sıcacık avucunun içine alacak, yüzümü öpecek. Bu nedenle kalbimin kırıldığını belli etmemeliyim, onun üzülmesini is-

temiyorum. "Ah, sevgili babacığım, diyecek pişmanlıkla. Sensiz bir hayat düşünemem ben. Bu gerçeği sana her fırsatta belirttim zaten, öyle değil mi?"

Evet, kızım, bu sözü yüzlerce kez tekrarladın. Üstelik bu seferki diğerlerinden daha farklı, daha içten fakat gene de olayların akışını değiştirmeye yetmiyor. Hagop'la ilgili kuşkularım gibi öfkem de asılsız değil. Evet Hagop'un başı dertte değil; korkulacak bir şey olmamasına sevinmeliyim ama önsezilerimde yanılmamışım. Ailemde Hagop'tan kaynaklanan bir değişiklik yaşanıyor. Bunu Satenik'in gizlemeyi başaramadığı duraksamalarından anladım. Benim sezgilerim çok güçlüdür; yattığım yerden nasıl da her şeyi anlıyorum! Orada, kapıdan yansıyan ışığın önünde baş başa vermiş, iki kişi birşeyler fısıldıyor.

Birden gözlerimi açıyorum. Korku mudur beni uyandıran?.. Kaç yaşındayım?.. Altı? Yedi? Sekiz?... Bilmiyorum. Köydeki evimizin üst odasında, küçük demir karyolamda yatıyorum. Biraz önce uyurken sanki birden kalbim sıkıştı ve uyanmak zorunda kaldım. Korkudan faltaşı gibi açılmış gözlerle çevreme bakıyorum. Birkaç adım ötede annemle babam fısıltılarla konuşuyorlar. Sözlerini duymamama karşın konunun benimle ilgili olduğunu anlıyorum. Kıpırdadığımı görünce susuyorlar, ikisinin de yüzleri sıkıntılı. Babam bir köşeye çekiliyor, annem ise yaklaşıp saçlarımı okşuyor.

—Uyu yavrum, bir şey yok. Niçin uyandın?

Ağlıyorum. Bu manzarayı hiç unutamadım. Anneme yalvarıyorum.

—Anne, ne olur yanımda kal, gitme.

—Buradayım, yavrum, yanındayım.

Annem babama doğru bir işaret yapıyor. Babam odadan çıkıyor. Annem bir iskemle çekip yanıma oturuyor.

—Uyu artık, bak, işte yanındayım.

Annemin varlığı büyük bir huzur veriyor bana; artık uyuyabiliyorum. Biraz sonra tekrar uyandığımda sandalyenin boş olduğunu fark ediyor, tüm gücümle ağlayıp haykırmaya başlıyorum. Aşağıda bir gürültü kopuyor; birisinin koşar adımlarla merdivenleri çıktığı duyuluyor. Annemdir gelen. Üzerindekini telaşla çıkarıp bir köşeye fırlattıktan sonra içeriye giriyor.

—Geldim yavrum, buradayım.

Üstünden çıkardığı paltosudur. Saklamaya çalışmasına karşın gözümden kaçmamıştır.

—Ne olur, gitme, diyorum ağlayarak.

—Bir yere gitmiyorum canım. Aşağıda duruyoruz. Niçin uyumuyorsun? Gülümseyerek saçımı okşuyor. Elinin sıcaklığını hâlâ duyumsuyorum; güzel yüzü, tatlı gülüşü bugün bile tüm canlılığıyla gözümün önünde duruyor.

—Ne olur, gitme.

—Yanındayım, uyu artık.

Uyuyorum.

Sabaha kadar bir daha uyanmıyorum. Sabahleyin anneme hiçbir şey sormamayı yeğliyorum. O gece babamla dışarıya çıkıp çıkmadıklarını hiçbir zaman kesin olarak bilmememe karşın beni yalnız bıraktıklarını varsaydım. O günden sonra anne ve babaların da yalan konuşabileceklerini, yalanın sevgiye –ya da sevginin yalana– engel oluşturmayacağını anladım. Ayrıca beni çok sevmelerine rağmen birkaç saat için evden uzaklaşabileceklerini kavradım. Sevgi unsuru, yaşlı ya da genç, insanların her an birlikte yaşamalarını gerektirmez.

Gözlerimi açıp, biraz ötede baş başa vermiş fısıltılarla konuşanları görünce o altı, yedi yaşlarındaki çocuk sanıyorum kendimi. Ancak bu kez kişiler farklı. Satenik ve Alis Hanım ne konuşuyorlar acaba? Bu derece alçak sesle söyleştiklerini hiç duymamıştım. İkisinin de yüzü

asık, bakışları düşünceli. Konunun benle ilgili olduğu belli; bunu dudaklarının hareketlerinden anlıyorum. Keşke tekrar neşe içinde açık kahverengi paltodan, bol kollarından, koyu kahverengi kol ağızlarından, yuvarlak yakasından bahsetseler. O zaman kendimi daha iyi hissedecek, hatta bu masum gevezelikten hoşlanacaktım. Fısıltılar beni ürkütüyor... ancak çocuk değilim, ağlamak, yanıma oturmaları için yalvarmak, alçak sesle konuşmalarını engellemek bana yasak.

—Artık gideyim baba. Bugün biraz erken gitmeliyim.

Satenik yüzümü öptü.

—Tabiî, git. Hem bak, beni dinle, yarın gelme.

—Niçin?

—Yarın da ev işlerini hallet. Her gün gelmen beni rahatsız ediyor. Çok yoruluyorsun.

Satenik gülümsedi. Ancak gülerken bile yüzünden bir gölge geçtiğini fark ettim.

—Bunu hep söylersin, ben de hep aynı yanıtı veririm. Gelebildiğim sürece geleceğim. Seni görmesem rahat edemem.

İşte gitti. Giderken beni hastanede bıraktığını sandı. Oysa hastane koridorunu birlikte geçip, kapıcıyı selamladıktan sonra dışarıya çıktık. Biraz kapının önünde durup derin bir nefes aldık. "Oh, dedik, dışarısı ne kadar güzelmiş!" Hafif çiseleyen yağmur tatlı bir serinlik verdi bize. Yürüdük. Satenik oldukça sıkıntılıydı, benim amacım ise düşüncelerinden içeri sızmayı denemekti. Rastgele vitrinlerin önünde durarak yürüyorduk. Açık kahverengi paltoyu da gördük, henüz satılmamış, vitrinde alıcısını bekliyor. Satenik tekrar uzun uzun inceledi onu. Sonra yolunu sürdürüp başka bir vitrine baktı. Nihayet, ilk duraktan otobüse binip eve vardık.

İşte, evdeyim şimdi. Sağlığımı yeniden kazanmış ve yuvama dönmüş gibi hissediyorum. Sıcacık köşeme, masada hiç değişmeyen sandalyeme kavuştum artık. Ama Satenik üzgün, babasının iyileşip eve döndüğünü, hastane günlerinin geçmişte kaldığını bilmiyor. Babasını hastane odasında bıraktığı için canı sıkılıyor. "Üzülme, ben yanındayım, seninleyim" demek geliyor içimden. Fakat susmayı, onu izlemeyi yeğliyorum. Evimiz pek değişmemiş; her şey bıraktığım gibi, yerli yerinde. Sandalyem bile masadan kaldırılmamış. Mutfak aynı mutfak; buzdolabının üzerinde yine meyve tabağı duruyor.

Satenik hemen işe koyuluyor. Bugün çok işi var. İki çeşit yemek pişirecek, sonra okuldan dönen Rupik'i karşılayıp derslerine bir göz atacak, ikindi kahvaltısını verecek. Her zamanki gibi torunum beni soracak, annesi ise iyi olduğumu, ona öpücük gönderdiğimi söyleyecek. Rupik dedesini çok sevdiğini belirttikten sonra derslerinin başına oturacak.

Mutfaktan yemek kokuları yayılmaya başlayacak hemen. Bu kokular binbir sevgili anıyı çağrıştırıyor bana... Hastanede özlemini çektiğim kokular.. İşte, Satenik mutfağa koşup tencerenin kapağını açarak yemeğin suyunu kontrol ediyor. Her şey yolunda, yemek yanmamış. Tahta kaşıkla yemekten biraz alıp tadına bakıyor, beğeniyor. Artık ocağı söndürebilir.

Rupik'e yaklaşıyorum. Niyetim karşısında oturup parvananın öyküsünü anlatmak. Uzun zamandan beri baş başa verip konuşmadık; torunum bana sözcük sormadı. Ancak Rupik beni görmez, göremez... O, hâlâ büyükbabasının hastanede yattığını sanıyor. Karşısına oturup gözlerinin içine bakıyorum. Yan odadan fısıltılar işitinceye kadar uzun uzun bakıyorum. Satenik ve Hagop alçak sesle konuşmalarına karşın her sözcüğü duyuyorum.

—Ne oldu, babaya durumu çıtlatabildin mi?

Soran Hagop'tur.

Satenik sinirli bir şekilde yanıtlıyor.

—Evet, söyledim.

Birden sarsılıyorum. Bu konuşma benim tahmin ettiğimden oldukça farklı. Satenik'in yüzü de bu akşam, her zaman gördüğüm yüz değil. Hagop'un gözlerinde ise bir sis perdesi var; bu gözler sanki ona ait değiller.

—Ne dedin?

—Dükkânı satmak üzere olduğunu, Suren'le kuyumculuk yapacağını anlattım. İşler iyi değildi, Suren beraber çalışmanızı önerdi dedim. Dükkân için iyi müşteriler var falan...

—Başka?

—Bu kadar. Başlangıç için bu kadar yeter sanırım.

—İyi, iyi. Nasıl karşıladı? Şaşırdı mı?

—Şaşırdı tabiî. Niçin daha önce anlatmadığımı sordu. Unutmuş gibi davrandım. "Demedim mi?" diye sordum. Zavallı babam inandı. Gerçekten unuttuğumu sandı. Uzun zamandır söylemek istediğimi ancak bir türlü cesaret edemediğimi bilemezdi tabiî. Hiçbir şey demedi; gözlerini yumup uyudu.

Tanrım, bu ne biçim konuşma böyle! İşittiklerim doğru mu? Bu sözler Satenik'e mi ait? Evet, maalesef, duyduklarım doğru. Kızımın ses tonu oldukça sinirli. Sanki istemeden kocasına uyduğu için kızgın. Sinirlerini dizginleyemeyip biraz önceki sözlerini yeniden tekrarladı:

—Şaşırdı tabiî. Niçin anlatmadığımı sordu. Unutmuş gibi davrandım. "Demedim mi?" diye sordum. "Söylememiştin" dedi. İnanmadı da zaten, çok bozuldu. Yalan konuştuğumu hemen anladı. Bütün bunların nedeni sensin. Senin yüzünden babama yalan konuştum. Zavallı adam alındı. Anlamamış gibi davrandım ama bozulduğunu biliyorum. Gözlerini öte tarafa çevirdi, uyumak istedi... Satenik başka yöne baktı. Bir dam-

la gözyaşının kayıp kıpkırmızı yanağını ıslattığını fark ettim. Hagop sevecen ve yumuşak bir ifadeyle karısını yatıştırmaya çalıştı.

—Ağlayacak ne var? Baba mantıklı, anlayışlı bir insandır. Biz mutlu olursak o da sevinir. Sen biraz bu işi abartıyorsun.

Konuşma sisler arasında kayboluncaya kadar sürdü. Biraz önce sevdiklerimden birisinin ölüm haberini almış gibi yüreğim sıkışıyor. Bu evde, sevgili yuvamda birşeyler dönüyor. Ne var Rupik? Annen baban ne hakkında konuşuyorlar? Sevgili torunum, sen bana her şeyi söyleyebilirsin. Anlat bakalım, annen ve baban neler tasarlıyorlar?

Rupik başını kaldırıp bakmaktan kaçındı. Bunun nedeni derslerine dalmış olması değil beni görmek istememesidir. Oturuşuyla sanki, "bana sorma dedeciğim, onlara sor. Ne olur, bana bir şey sorma" diyor.

Şu an damarlarımda dolaşan kan bedenimi alev alev yakıyor. En iyisi onları bırakıp uzaklaşmak; hiçbir şey sormamak, salt beklemek ve yaşamın akışına ayak uydurmak... Yapılacak en akıllıca iş bu kanımca. Benim yerim hastanedir; bütün dünyam odanın kapısı önünde başlayıp bitiyor.

Hemen yuvamı terk edip yatağıma dönüyorum. Burada her şey yolunda ve düzenli. İşte, karşınızda hiç değişmeyen akşamüstü manzarası: koridorda neşeyle dans eden güneş ışınları tavandaki eğlenceli oyunlarına başlamışlar bile. Gülümseyerek, yavaşça Siruk'la konuşan Alis Hanım'ın tarafından hoş fısıltılar ulaşıyor. İçim tekrar rahatlıyor, damarlarımı yakan kan yeniden normal sıcaklığına kavuşuyor. Şu an olayları daha sakin değerlendirebildiğim için kendi kendime bu derece aptal ve duygusal davranmamın nedenini soruyorum. Sonuçta Satenik'i, Hagop'u konuşturan, Rupik'i ilgisiz ve soğuk bir tavırla oturtan ben değil miyim? Onlar haya-

limde tasarladığım şekilde kişisel yorumlarıma göre söyleşiyorlar. İç dünyamdan yansıyan şüpheli dürtülerdir onları biçimlendirip, yeniden yaratmama yol açan. Bu olumsuz duygularımın kaynağı ise korkudur. Korkunç fikirler üretmelerine neden olan bu korkudur işte. İçimdeki ürkü yeni bir Satenik, yeni bir Hagop ya da Rupik yaratıyor. Gerçekte biraz önceki konuşmalar bir senaryodan ibaret; asılsız bir duygusallıkla boşuna kendime işkence ediyorum. Niyetim her türlü korkudan kurtulup olayları eskiden süregeldiği biçimde görebilmektir. Biraz önce gerçek dışı konuşmalar tasarlamam saçmalık. İşte, Rupik orada, masanın başında oturuyor. Derslerine çalıştığı doğru ama arada sırada başını kaldırıp düşlere dalmayı da ihmal etmiyor. Bana bazı sözcüklerin anlamını soruyor. Bazen de her şeyi bırakıp lunaparkı düşünüyor. Sonra babasının geldiğini duyuyor ve tekrar başını eğip ders çalışıyormuş gibi davranıyor. Hagop doğrudan mutfağa gidip, yemek kokuları, yemek buharı arasına gömülmüş Satenik'i öpüyor.

—Bugün ne yaptın canım? Babaya gittin mi?

—Gittim, gitmesine gittim ama hiç sorma, öyle büyük bir hata yapmışım ki...

—Hata mı? Ne hatası?

Satenik'in yüzünde acı bir gülümseme beliriyor.

—Nasıl olmuş bilmiyorum, babama Suren'le anlaşmanı söylemeye unutmuşum. Dükkânı satma kararını...

—Unutmuş musun? Sen mi?

—Evet; Tanrım ne kadar sıkıldım anlatamam. Zavallı babam kuşkulandı, gizlediğimi sandı. Bunu nasıl yaptım, hâlâ aklım almıyor.

—Dert etme canım. Yarın akşam hastaneye gidip kendisiyle konuşurum. Onun da fikrini alıp rahatlamasını sağlarım.

Satenik Hagop'a bir öpücük verip işinin başına dönüyor; Hagop mutfaktan çıkıyor.

Evet, şimdi tanıdım. Benim gerçek çocuklarım bunlar; bu sözleri söyleyenler... Satenik'in yüzü de her gün gördüğüm gibi. Bu ev benim yuvam.

... Sanırım ağlayacağım. Tanrım, niçin bu derece duyarlıyım? Niçin yakınlarımı bu kadar çok seviyorum?

Aramik'in doktoru tekrar gelip küçüğü muayene etti. Doktorun bu saatte gelmesi ender görülen bir durum, çocuğa hastanede özel bir ilgi gösterildiğine işaret bu. Doktor biraz önce yanında hemşireyle geldi. Ancak Aramik'i çabucak muayene etti, hatta etmedi bile diyebilirim.

—Çok iyi, dedi gülerek. Küçük beyimiz çok çabuk ayağa kalkacak.

—Ne zaman? diye sordu Alis Hanım, sesinde belirgin bir memnuniyet ifadesiyle.

—Çok çabuk, çok çabuk. Yarın belki ne zaman kalkabileceğini söylerim. Biraz daha sabır. Tamam mı?

—Tamam, doktor.

Doktorun acelesi vardı. Gitmeye hazırlandı. Alis Hanım birden durdurdu onu.

—Doktor, bu gece de kalabilirim değil mi?

Tatlı tatlı gülümsüyordu. Çocuğuyla ilgili iyi bir haber duyduğunda güzelleştiği gibi şimdi de yüzünde güller açmıştı.

Doktor güldü.

—En iyisi ben bu soruyu hiç duymamış olayım. Sonra "tabiî kalabilirsin" anlamında Alis Hanım'a göz kırptı neşeyle. Aramik'in annesi bir şey söylemeden başını salladı, gülmeye devam etti.

Bu gülümseme hâlâ sürüyor. Yanlış işitmiyorsam, Alis Hanım bir şarkı da mırıldanıyor. Bu manzarayı seyretmek büyük bir zevk veriyor bana. Evet bu kadın beni yendi, fethetti benliğimi. Şimdiye kadar oda kom-

şularımdan hiçbirisi bu derece beni meşgul etmeyi başaramamıştı. Ona karşı içimde derin bir saygı uyanıyor. Evet, cesur ve azimli bir kadın; çocuğu söz konusu olduğunda her şeyi unutur ama hep soğukkanlıdır, telaşa kapılmaz; her türlü güçlüğe tek başına göğüs gerer. Bu gece de kalacağı için sevinçliyim; varlığı beni rahatsız etmiyor. Biraz sonra hastabakıcı uyumaya hazırlanmam için yardım etmeye geldiğinde, sigara içme bahanesiyle dışarıya çıkacak. Ancak işim bitince odaya dönecek. Belki de bana bir gereksinimim olup olmadığını soracak. Salt söyleşmek amacıyla bir-iki küçük ricada bulunabilirim. Hatta konuşmanın akışı cesaret verirse özel hayatıyla, geçmişiyle, ailesiyle ilgili sorular yöneltebilirim kendisine. Eşi ölmüş mü, yoksa boşanmışlar mı? Bir erkeğin yaşamına mutluluk katacak nitelikler taşımasına karşın niçin yalnız yaşadığını sorabilirim. Fakat yalnız mı gerçekten? Belki de hayatında birisi var... ama hayır. Bu kadının yaşamında bir erkek olmadığı belli. Geldiğinden beri kimse aramadı onu. Telefon eden ya da çiçek gönderen de olmadı. Şarkı mırıldanma şekli bile yalnız yaşadığını kanıtlıyor. Hatta üç gün aynı etek, aynı bluzla oturması da yalnızlığının göstergesidir. Biraz sonra yine geceliğini giyip çocuğunun yanına uzanacak, çünkü onu bekleyen hiç kimse yok. Yazık, gerçekten çok yazık... onun dolgun vücuduna, hüzün dolu gözlerine bakarken bunları düşünüyorum. Alis Hanım'ın varsayımlarıma dayanan yalnızlığının içten içe bende memnunluk yarattığını duyumsuyorum. Evet, duygularımı dondurup ruhsal mikroskobumun altına yerleştirirsem orada sevinç tohumları bulacağımdan eminim. Bu yaramazlığımdan dolayı utanmalı mıyım? Eh, erkekler böyledir ve ben bir erkeğim. Beğendikleri kadının yalnız olması erkekleri hoşnut kılar. Hatta ondan beklentileri yoksa bile sevinirler. Kıskançlık mı?.. Evet, tabiî kıskançlık. Ya bana ait

olur ya da hiç kimseye... Her erkek güzel bir kadın karşısında aynı şeyleri düşünür...

Güzel kadın. Alis Hanım bu iki sözcüğü duymuş gibi bana doğru bir göz attı. Musluğun yanından Aramik'in yatağına doğru yürürken durup baktı. Bir şey söyleyeceğini sanarak yüreğim ağzıma geldi birden. Ama hayır, konuşmadı. Gidip yerine oturdu ve içini çekti. Sonra yandaki çekmeceden kitabını alıp okumaya başladı.

Bu önemsiz hayal kırıklığı Margos'u anımsattı bana. Şu an gözümün önünde Margos'un "saf" yüzü canlanıyor. Bu bana yükseklerden, en yükseklerden verilen bir ceza galiba. Daha dün şurada yatan o değil miydi? Yorganını çekiştirip yastığını ezerek durmadan sağa sola döndüğü, bir yandan da "ah, of" sesleriyle sızladığı günleri dün gibi anımsıyorum... Durmadan başını kaldırıp sorardı:

—Sen de mi uyuyamadın?

Zavallı Margos. Her zaman, biraz gevezelik etmek, samimileşmek amacıyla kendi yatağından benimkine köprü kurmaya çalışırdı. Ben ise görmezlikten gelir, gözlerimi tavana diker ya da yumardım. Biliyorum, bu ilgisizliğim onu çok üzerdi. Herhalde beni çok soğuk bulurdu. Ancak gene de beni sevdiğinden eminim. Zaten giderken kanıtladı sevgisini. İyi, temiz kalpli, kendi halinde bir insandı. Fakat başka türlü davranamazdım. Benim kendime özgü bir dünyam vardı ve başkalarının buraya ayak basmasına asla izin veremezdim. Şimdi tekrar gelip burada yatsa, tutumumda bir değişiklik olmaz. Eski günlerdeki gibi, başımı çevirip konuşmaya çalışır, acımasızca yalnızlığa terk ederim onu. Alis Hanım'ın gözünde Margos'unki gibi bir kişiliğe bürünmeyi asla istemem. Kesinlikle onun gibi değerlendirilmeye niyetim yok. Beni görmekten hoşlanmayacak bir insa-

nın kapısını çalmam. Ancak önce emin olmalıyım. Alis Hanım beni son derece önemsiz biri olarak mı değerlendiriyor? Bu kadın odada kurmaya çalıştığım bütün köprüleri yıkmaya kararlı mı? Örneğin, şu anda gerçekten istediği için mi yoksa konuşmaktan kaçınmak amacıyla mı kitap okuyor? Bu konuda kesin bir karara varmak oldukça zor. Fakat ben Margos gibi değilim. Karşımdakini sıkmam, onun gözünde küçük düşürmem kendimi. Bu hanım aramızda sağlam bir köprünün kurulmasını arzuluyorsa, önce, bundan rahatsız olmak bir yana, hoşlanacağını belli etmelidir. Artık hiçbir girişimde bulunmamaya niyetliyim... Ama biraz önce bilerek çay bardağını devirmem Margos'unkine benzer bir davranış değil miydi? Yatağına kusan Margos.. çevresindekilerin ilgisine ve yardımına karşın onlarda tiksinti uyandıran Margos... Hayır, abartıyorum... Aramızda en ufak bir benzerlik söz konusu olamaz. Alis Hanım benden nefret etmedi; tersine yanıma gelip elimi kuruttuğunda bakışlarında bir tür şefkat vardı. "Yandı mı" diye sordu. "Durun, merak etmeyin, şimdi geçer." Sonra "Bana söyleseydiniz, çayınızı verirdim". dedi. Evet, bu söz, kustuğu için Margos'u azarlayan hemşirenin azarını çağrıştırıyor az çok. "Gördün mü bak, başımıza ne işler açtın. Bir daha miden bulanırsa bizi hemen çağır." Ancak Alis Hanım'ın paylama şekli daha yumuşáktı, kızgınlık ifadesi içermiyordu. Hatta, benimle ilgilenme fırsatını yakaladığı için bu kazaya sevindiğini bile söyleyebilirim. Biraz önce yanıma çağırıp yemek yerken bana yardımcı olmasını rica etseydim yine aynı yakınlığı göstereceğinden emindim. Belki de çağırmamı bekledi. Şimdi, belki de kızdığı için kitap okuyormuş gibi davranıyor. Ah, aklımın hep onunla meşgul olduğunu bir bilse...

Bir çığlık düşüncelerimi böldü ansızın. Kulağı delecek kadar keskin, acı bir çığlık. Bir kadın hastanenin

büründüğü gece sessizliğini yırtarak haykırdı ve sustu. Sesin nereden geldiğini anlamak için kulak kesildim. Alis Hanım da kitabını bırakıp kapıya doğru baktı. Sessizlikten bin kat üzücü bu acı çığlık nereden geldi? Yandaki odadan mı yoksa diğerlerinden mi? Anlamadım. Hastalardan birisi miydi bağıran? Dehşet dolu haykırış kesildi birden. Hastane eski sessizliğine gömüldü tekrar. Kimse yerinden kımıldayıp yardımına koşmadı. Ancak herkesin sarsıldığından eminim; hastalar yataklarında doğruldu, refakatçiler ayağa kalktı.

Birkaç saniye sonra çığlık tekrarlandı. Bu seferki kısa bir haykırış değildi; durmadan tekrarlanan, ağlamaklı, insanın yüreğini hoplatan acı bir yalvarıştı. Sözlerini anlamadım, yinelenen sesleri "vah, vah"lara benzettim yalnızca. Sanki bir kadın saçlarını yolup kendini yerden yere atarak yardım istiyordu.

—Tanrım, bu da ne?

Alis Hanım kitabını Aramik'in yatağına atıp ayağa kalkarak bana baktı.

—Bilmiyorum.

Aramik'in annesi telaşla kapıya doğru yönelip koridora çıktı. Şimdi koridoru gürültülü bir heyecan dalgası kaplamıştı. Çığlığın yandaki odadan geldiğine bir kez daha emin oldum. Ah, evet orada kötü bir şey meydana geldi. Dışarısını dolduran boğuk sesler arasından bazı cümleleri belirgin şekilde duyabiliyordum.

—Doktoru çağırın, doktor yok mu?

—Hemşire içeride.

—Vah vah.

—Zavallı kadın, ne yapacak şimdi?

Hemşire dışarıda konuşanlara çıkıştı.

—Dağılın, dağılın, odalarınıza.

Sessizliğe kavuşmak amacıyla başımı yastığa gömdüm. Zaten olan biteni tüm açıklığıyla görebiliyordum. Koridordaki ışıklar tavanımda oynayarak yandaki odada

meydana geldiğini sandığım olayın dev boyutlardaki görüntüsünü oluşturmaya başladılar bile. Orada, hıçkırarak ağlayan ve yatakta yatana sarılmak isteyen kadını görüyorum. İki kişi kadının kollarına girmiş onu avutmak istiyorlar. Ancak kadın sakinleşmiyor; kolundakilerden kurtulmaya çalışarak, aniden ölen insanı öpmeye kalkışıyor. Oysa biraz önce durumu ne kadar iyiydi bu hastanın. Nasıl da konuşuyor, yemeğini büyük bir iştahla yiyordu... Hatta doymadı, etli fasulyeden bir tabak daha istedi fakat dokunabileceğini söyleyerek vermediler. Her şey yolundaydı; sabahleyin daha güzel ve daha sağlıklı bir günü karşılamak ümidiyle uyumaya hazırlanıyordu. Birden ne oldu? Hasta gözlerini açıp birşeyler söylemek istedi. Karısı önce anlamadı ama sonra hastanın terlemeye başladığını, ağrılarından dolayı yüzünü gererek acayip hareketler yaptığını fark etti. Hemen bir hastabakıcı çağırmalıydı. Tehlikenin ciddiyetini anlayıp zile basana kadar hasta zaten son nefesini vermişti. Her şey bu kadar çabuk, bu kadar acımasızca sona ermişti. İnanılmayacak ve kabul edilemeyecek bir durum. İşte bu nedenle şimdi bağırarak yanındakilerden kurtulmaya, ölünün üzerine kapanıp onu doyasıya öpmeye çalışıyordu.

Ah, keşke bu manzarayı görmeseydim! Ama ne yazık ki, görüntü oldukça net, çünkü bu tür olaylarla ilk kez karşılaşmıyorum. Keşke bu gece, bize yabancı bu iki insanın mutsuzluğuna tanık olmasaydık! Oysa az önce sakin bir gece başlamıştı. İşte, doğanın tuzağı burada yatıyor. Mutsuzluğu daha da pekiştiren, beklenmeyen bir anda ortaya çıkmasıdır. Tüm olguların bu kavramı unutturduğu, olanaksız kıldığı bir sırada mutsuzluk tüm korkunçluğuyla kapımızı çalar. Bizi hazırlıksız, savunmasız yakalayarak acımıza acı katmak için, felaket, dinginliğin içinden patlar.

Çığlık giderek uzaklaşıp hafifledi. Koridordaki ışık söndü. Titreşen gölgelerden iki kişinin kadının kolları-

na girip götürdüklerini anladım. Aşağıya götürmelerinin nedeni, ölüm adaylarının yattığı bu kattan uzaklaştırmaktır onu. O kadının artık yukarıda yeri yok. "Gel, gel, rahatla, aşağıya gel, seni eve götürelim" dediler ona. Yukarıdaki yatak ise beyaz bir çarşafla örtülmüştür... İki hastabakıcı kaba tavırlarla gelip sedyeyle onu götürene kadar da uzun bir süre kalacaktır orada.

Koridorda derin bir sessizlik hüküm sürüyor şimdi. Tedavisi olanaksız acıları izleyen ve sessizliğin en korkuncu sayılan türü... Fısıltı bile işitilmiyor. Koridor tamamen boşaldı mı? Herkes odasına mı çekildi? Alis Hanım nerede? Niçin gelmedi?

Orada, kapının arkasında. Mırıltısını duydum. Çok alçak sesle birisiyle konuşuyor. Karşısındaki bir kadın. Benim yerimde başkası olsa bu fısıltıyı duyamazdı ancak ben işitiyorum, özellikle de Alis Hanım'ın sesi belirgin bir şekilde ulaşıyor kulağıma. Olan biteni bir an önce öğrenmek için sabırsızlanıyorum.

Ey yabancı! Kimdin? Kaç yaşındaydın? Hastalığın neydi? Biraz önce hastane havasını bizimle beraber solumuyor muydun? Ama artık nefes almıyorsun, bitti her şey. Ancak senin payına düşen havadan arta kalan işimize yaramaz. Ciğerlerimize biraz daha fazla oksijen girmeyecek nasıl olsa. Senden alınan bize verilmeyecek. Sen sadece yok olacaksın, hepsi o kadar. Kimdin acaba? Hangi dünyalardan geldin? Yaşamın saçmalığını kavrayabildin mi? Elli-altmış yıl birbirimizi tanımadan yaşadıktan sonra ölmek için hastanede buluştuk ama gene de görüşemedik. Güle güle. Bana sorarsan şanslıydın çünkü karın yanındaydı. Karın yanındaydı ve nasıl üzüldüğüne tanık oldum ben. Haykırışıyla bütün hastaneyi ayağa kaldırdı. Hatta bu hareketsiz vücudumu bile sarstı. Ben, içten gelen üzüntü ifadesini yapmacık olandan ayırt edebilirim. Karın seni seviyordu, sen onun her şeyiydin. Acaba onun için büyük

önem taşıdığını biliyor muydun? Bunu bilemediysen anlamak için çok geç kaldın zaten. Çok geç kaldın... Çok geç kaldın...

Alis Hanım odaya döndü. Gözleri şişmiş ve kızarmış; yaşlar damlamış onlardan. Kararsız adımlarla oğlunun yatağına yaklaştı. Duraksama nedenini anladım. Benimle konuşup açıklasın mı, yoksa sussun mu? Konuşmamayı yeğleyecek.

—Ağlamışsınız, dedim yumuşak sesle.

—Üzüldüm.

—Kocası mıydı?

Alis Hanım başıyla evet dedi ve birdenbire ağlamaya başladı yine. Bu gerçek bir üzüntü ifadesi, evet, tanıdım hemen; bu duygu bana da bulaşarak yüreğimi altüst etti. Yavaşça seslendim:

—Biraz yanıma gelir misiniz?

Alis Hanım önce anlamadı sonra yatağıma yaklaşıp soran bakışlar yöneltti bana.

—Bu çekmecede küçük bir şişe olacak, arka köşede.

Çekmeceyi açıp şişeyi buldu:

—Biraz su içine on damla damlatır mısınız?

—Tabiî, hemen.

Bir kadın karşısındakine yardım ederken, onun bir isteğini yerine getirirken nasıl da güzelleşir! Alis Hanım, musluğa koşup bardağımı bir güzel yıkadıktan sonra su doldurup on damla ilacı dikkatle katarken iki kat daha alımlı görünüyor.

—İşte, dedi bardağı uzatarak, size yardım edeyim.

—Hayır, benim için değil. Siz içeceksiniz.

Alis Hanım'ın eli havada kaldı. Bir an şaşkınlıkla bana baktıktan sonra birden gülmeye başladı. Beklenmeyen bir anda gülünç bir söz işitip kahkaha patlatan insanlar gibi sarsılarak güldü. Sonu gelmeyen bir gülme krizine tutulmuştu; bu durumun yersiz ve yakışıksız olduğunu düşünerek kendini toparlamaya çalıştı. Oysa

gülmesi büyük bir zevk verdi bana, ben de gülümsedim. Sakinleşmesi için biraz bekledim.

—İçin, diye fısıldadım. Bu ilaç sakinleştirir. Çok üzüldüğünüzü biliyorum. Alis Hanım yavaş yavaş kendine geldi, bardağı tutan eli hâlâ havadaydı. Rahatladıktan sonra yüzünde tatlı bir gülümseme belirdi.

—Özür dilerim. Çok özür dilerim. Böyle davranmamalıydım. Ama şaşırdım birden, sizin için olduğunu düşünmüştüm. Ah, siz çok iyisiniz. Teşekkür ederim, bana kızmadınız değil mi?

—Tabiî ki kızmadım. Bizim acılarımız bize yeter, bari başkaları için bu kadar üzülmeyelim. İçin, iyi gelecektir.

—İhtiyacım yok ama içeceğim.

Alis Hanım bardağı bir dikişte boşaltıp yerine koydu.

—Teşekkür ederim. Hiç gülecek durumda değildim.

Başka birşeyler daha söylemek istedi ama vazgeçti. Yanımda durmuş gözlerime bakıyordu.

—Demek kocasıydı. Kaç yaşındaydı acaba?

—Bilmiyorum, bakamadım.

Alis Hanım'ın gözlerinde tekrar üzgün bir ifade belirdi. "Ağzı açık, sırtüstü yatıyordu. Ah, insan ürküyor... Keşke gitmeseydim..."

Otur, demek geldi içimden. Otur, konuşalım biraz. İkimiz de bir an için ölümün havasını soluduk. Başka konulardan bahsedelim. Gecenin ağırlığını hafifletmeye çalışalım.

Ancak cesaret edemedim. Onu çağırmaya gerek kalmadan kendiliğinden oturmasını ne kadar isterdim! Fakat Alis Hanım oturmadı, bir an durduktan sonra sordu.

—Bir şeye ihtiyacınız var mı? Lütfen çekinmeyin, söyleyin.

—Hayır, teşekkür ederim.

Satenik'in yaptığı gibi yatak örtümü düzeltti; yanımdan ayrılırken üzgün bakışlarıyla iyi geceler diledi sanki.

—Ne olur, öte tarafa dön, demişti bir gece Verjin ikimiz de uyumaya çalışırken.

—Niçin?

—Çünkü bu tarafta yatarken horluyorsun.

O zaman daha yeni evliydik. Horladığımı bilmiyordum, hep sağ tarafımda yatardım, solda rahat etmezdim, sanki kalbim ağrır, boğuluyormuşum gibi hissederdim. Bu nedenle, aynı zamanda Verjin'in yönü olan sağ tarafı yeğlerdim. O geceden sonra, horlamayla hiç ilgisi olmamasına karşın bir düşünce beynimi kemirmeye başladı. Ecel gelip çattığında beni hangi tarafta uyurken yakalayacaktı? Sağda mı yoksa solda mı? Uzun süre insanların ya sağ ya da sol taraflarında yattığına inandım. Oysa genelde sırtüstü ölür kişi. Verjin'in uyarısı artık çok gerilerde kalırken bunu düşünüyorum. "Ah, insan ürküyor" demişti biraz önce Alis Hanım. "Sırtüstü yatmıştı, ağzı açık." Odamı üç ay önce paylaştığım kişi de sırtüstü yatarken ölmüştü. Ardaşes adında iyi bir adamdı. Sabahleyin uyandığımda o yönden ses gelmiyordu. Gece saat kaçta öldüğünü hiç bilemedim. Gelip üstünü örttüler, on dakika sonra da götürdüler. Ayrıca sedyeye de sırtüstü yatırılmıştı. Hep sırtüstü. Artık bu sorun çözüldü benim açımdan. Ben de ölümü aynı şekilde karşılayacağım. Sırtım yatakta, gözlerim tavanda. Bir kadın yandaki odadan koşup beni görecek, "Ah, insan ürküyor" diyecek diğerlerine. "Sırtüstü yatmıştı." O sırada Alis Hanım, bu tatlı kadın nerede olacak? Ölümümden haberdar olacak mı? Bu geceyi anımsayacak mı? İyi kadın; biraz önce güldüğü için alınmış değilim. Aksine çok memnunum. Sakinleştirici önerme fikrimin onu sevindirdiğinden eminim. Zaten reddetmeyerek içmesi de bunu kanıtlıyor. Yanı-

ma oturmasını rica etseydim bu isteğimi memnuniyetle yerine getireceğini de biliyordum. Ayrıca ağzından çıkan şu sözlerden dolayı da kuşkusuz pişmanlık duydu. "Ah, insan ürküyor, sırtüstü yatıyordu, ağzı açık; keşke gitmeseydim." Yaşamını sırtüstü yatarak geçiren birisine bu şekilde konuşulmaz. Zaten kendisi de pişman oldu, fakat belli etmedi. Belli etseydi yine bir pot kırmış olacaktı. Bu ayrıntıyı tüm açıklığıyla görebildim. Yanılmadım. Alis Hanım iyi bir insan, yoksa gülmesi başka anlamlar içerir, "Ah, siz çok iyisiniz" demezdi.

Bu gece nöbetçi hastabakıcı Hüseyin. Şimdi odaları dolaşarak hastalara bir şey isteyip istemediklerini soruyor. Alışılmışın dışında ve aynı zamanda gereksiz bir ilgi. Zaten bir gereksinimi olan zili çalar. Fakat gene de Hüseyin bakışlarını tek tek hastalar üzerinde gezdirerek uyumadan önceki isteklerini öğrenmeye çalışıyor. Biraz önceki tatsız olayı unutturmak amacıyla başhekim tarafından tasarlanmış özel bir uygulama bu. Ancak gereksiz bir hareket bence, çünkü ani ölümü unutmak oldukça zor. Ölenin karısının attığı çığlık koridorda donarak kaya parçasına dönüşmüş bir gürültüyü andırıyor. Hastanenin sessizliğinde hâlâ o sesi işitiyorum. Kalbim parça parça oluyor o çığlığı duydukça. Oysa kadın artık bağırmıyor. Kim bilir, belki de kocasının aşağıya indirilmesini beklemeden eve gitmiştir. Ağlamayı kesmiş, gözlerini silmiştir. Çocukları varsa onlara bir şey hazırlamak için mutfağa girmiş olabilir. Çocuklar küçükseler bu gece oldukça uslu dururlar. Bir felaket meydana geldiğini sezinleyerek gereksiz sorulardan kaçınırlar, kendi aralarında da gevezelik etmezler.

Hüseyin benden pek hoşlanmamasına karşın dün bir bardak sıcak çay getirerek büyük bir şefkat göstermişti. Belki de yakınlığına karşılık vermek amacıyla, biraz önce bir şey isteyip istemediğimi sorarken çok kibar davrandım.

—Hüseyin, çok teşekkür ederim, sen çok iyi bir insansın, sağol. Şimdilik bir gereksinimim yok.

Daha cümlemi bitirmeden, Hüseyin, Alis Hanım'a yaklaşmış, yüzünde sahte bir gülümsemeyle küçük hastaya bakarak sormuştu:

—Küçük beyimiz iyi mi artık?

—İyi, Hüseyin, teşekkür ederim.

—Bir şeye ihtiyacı var mı?

—Hayır, ilgilendiğin için sağol.

—Siz bir şey istiyor musunuz?

—Hayır, teşekkür ederim.

—Bu gece nöbetçi hastabakıcı benim. İsteğiniz olursa çekinmeyin.

"Adama bak" demiştim içimden, "güzel kadını gördü, yanından ayrılmak istemiyor."

Sonra Hüseyin iyi geceler dileyerek gitmişti. Gürültü çıkarmamak için harcadığı tüm çabaya rağmen hâlâ koridorda dolaştığını duyuyorum. Fakat boşuna yoruluyor. Bu gece hiçbir şey sessizliği bozamaz, çünkü bu durgunluk koridordan ölü götürülmesinden kaynaklanıyor. Başkaları da acaba bu sessizliği duyuyorlar mı? Alis Hanım da işitiyor mu? Bilmiyorum. Bu sessizlik insanın uyumasını engelliyor. Gürültü, eğlence, ayak sesleri, bağırtılar bu tür dinginliğe yeğlenir.

Alis Hanım içini çektikten sonra ayağa kalktı. Yavaş adımlarla dolaba yaklaşıp geceliğini aldı. Kalbim hızla çarpmaya başladı. Elimde olmadan başımı öteye çevirdim. Ancak gözümün ucuyla hareketlerini izleyebilecek kadar döndürmeyi de ihmal etmedim. Alis Hanım sabahlığını da aldıktan sonra ikisini koluna atıp yaklaştı. Soyunacağını düşünerek içimde bir fırtına koptu. Fakat Alis Hanım Aramik'e bir göz atıp sessizce dışarıya çıktı.

Bitti. Bir daha hayatım boyunca çıplak bir kadın göremeyeceğim. Madem ki ölene kadar bu hastanede kalmaya kesin kararlıyım, bu sayfa kapanmış sayılır artık. Bir gün başka bir kadının hasta çocuğuyla odamda geceleyip varlığımı unutarak soyunması için daha kaç yıl beklemem gerekecek? Biliyorum, dün gece Alis Hanım'ın olağan bir şeymiş gibi yaptığı hareket bir daha tekrarlanmayacak. Bu davranışındaki olağanlığı da açıklamak oldukça zor. Aynı şekilde, bugün geceliğini alarak giyinmek için tuvalete gitmesi de dünkü tutumu kadar tuhaf. Dünden bugüne ne değişti? Dikkatimi çektiğini anladı mı? O andan itibaren çıplaklığıyla ilgilendiğimi fark etti mi yoksa? Onun yarı çıplak görüntüsünün kendisinden hoşlanmama neden olduğunu ayrımsadı mı? Belki de anladı ama bu durum canını sıkmadı, rahatsızlık hissetmedi. Hatta daha da ileri giderek bu düşüncenin benimle daha fazla ilgilenmesini sağladığını söyleyebilirim. Acaba dışarıya çıkması yine aynı nedenden mi ileri geliyor? Bundan sonra da kanımca asla önümde soyunmayacak.

Kalbim ağrıyor. Bu ağrı kendime karşı duyduğum acıma duygusundan kaynaklanıyor. Ömrüm boyunca kadın düşkünü bir erkek olmadım. Yalnızca üç kadın hayatıma girdi, üçüncüsü karımdı zaten. Verjin'den sonra da hiçbir kadına bakmak istemedim. Evet, hepsi üç kadın. Her gün ecele biraz daha yaklaşıyorum. Tükenmiş bir insan sayılırım artık. Şu an düşünüyorum da üç kadın az değil miydi? Keşke daha çok kadınla ilgilenseydim. Her kadının yeni ufuklar açtığı, değişik güzellikler sergilediği bir gerçek. Doğa, başka kadınlarla da beraber olma gücümüzü öldürmediği sürece kırk-elli yıllık yaşam diliminde iki-üç kadınla yetinmek saçmalık. Tanımadığımız bir kadının biraz fazla açılmış yakası bile içimizi zevkle dolduruyorsa bir ikisiyle niçin yeti-

nelim? Bazı ilkelere bağlı kalmak, her şey sona erdiğinde de pişmanlıktan kıvranmak değer mi?

Hayır, pişmanlık duygusunun içimi kemirmesine izin vermeyeceğim. Pişmanlık zayıf ve aç insanın kaderidir. Güçlüysen yaşamın sana sunduklarıyla yetinmeyi bilmelisin. Bunu başarırsan pişmanlık duygusunun kapını çalmasına izin vermezsin. Yetinebilme olgunluğuna erişememişsen, her gün mutluluk içinde yüzsen bile tatmin olamayacak, daha fazlasını elde edemediğin için üzüleceksin. Bu, doğanın hem kötü hem de muhteşem bir oyunu. Muhteşem olarak tanımlamamın nedeni, düşündükçe insanın iç dünyasının derinliklerini ayrıntılarıyla kavrayabilmemdir. Kişinin ruhsal dünyası sınırsız bir zenginlik içerir. Sanki doğa bizi biçimlendirirken hepimizi tek tek usta bir kuyumcu gibi işler, değişik bireyler ortaya koymak amacıyla tüm becerisini sergiler. Evet, her şey net bir şekilde görülebiliyor. Her kadın farklı bir güzelliğe sahip olduğu için her birimizin yaşamdan farklı beklentileri vardır. En önemlisi ise karşımızdakinin sunduğu değil bizim isteğimizdir. Bu nedenle, bazı erkekler ömürleri boyunca bir kadınla yetinip bu dünyadan mutlu ayrılırlarken, diğerleri yüz kadın tanımış olmalarına karşın hiçbir zaman doyuma ulaşmazlar.

Alis Hanım'ın girişini ancak fark ettim. Geceliğini giymiş, etek ve bluzunu kolunun altına yerleştirmişti. Hemen Aramik'e baktı. Hayır, Aramik uyanmamıştı. Sonra bir şey demeden bana bir göz attı. Bluz ve eteğini özenle dolaba asıp bana yaklaştı.

—Işığı söndüreyim mi?

—Evet, tabiî. Teşekkür ederim.

Gece lambasını söndürdü. Bir an bana baktı. O an sanki lambayı söndürenin Verjin olduğunu ve biraz

sonra gelip yanımda yatacağını varsaydım. Ancak Alis Hanım hemen yanımdan uzaklaştı. Gözlerimi kapatıp biraz önce ölen hastayı düşündüm. Herhalde sonsuz bir huzura kavuştu artık. Belki de ölüme çoktan alıştı...

Ne oldu? Bu gürültü nereden geldi?

Yanılmıyorsam koridordandı. Odamda kımıldayan bir şey yok. Dışardan yansıyan loş ışıkta Alis Hanım'ın oğlunun yanında uyuduğunu görüyorum. Zaten uyanmama neden olan hafif gürültü o yönden değil koridordan geldi. Birisi sanki elinden kibrit kutusu ya da bir cüzdan düşürdü.

Kulak kesildim. Ancak her yerde derin bir sessizlik hüküm sürüyordu. Ölüm sessizliği... Gece ilerlemiş olmalı... saat dört ya da dört buçuk, belki de beş. Bir saat sonra ayak sesleri koridorda duyulmaya başlayacak. Fakat şu an bir fısıltı bile yok.

Belki de yanıldım. Duyduğum gürültü hayali olabilir. Ya da işittiğim ses koridorda değil de çok uzaklarda yankılandı ve ben onu içgüdülerimle sezinledim. Evet, biraz önce uyanan Satenik'ti, saati öğrenmek için gece lambasını yakmak isterken eli hep lambanın yanında duran kibrit kutusuna değer. Kızım kalkıp saate baktı. Saat beş. İçini çekti. Derin bir uykuda olan Hagop'a baktı. Yatak odasından çıkıp salona geçti ve pencerenin yanındaki koltuğa oturarak bir sigara yaktı. Aklı bana takılmıştı. Acaba biraz önce bitişik odada birisinin öldüğünü duydu mu? Hayır, sanmıyorum. Ama ben aklından geçenleri biliyorum. Bir gece bana bir şey olursa yanımda bulunmayacağını düşünüyor. Beklenmeyen bir anda çalan telefon yüreğini ağzına getiriyor. Kötü bir haber almaktan korkuyor. Sevgili kızım bu konudan hiç söz etmemesine karşın düşüncelerini okuyabiliyorum. Bana bir şey olursa deli gibi koşup geleceğinden de eminim. Kocaman açılmış ıslak gözlerle üzerime ka-

panıp yüzümü öpecek, kimse onu yanımdan uzaklaştıramayacak. İnatla, saatler boyunca baş ucumda oturup soğuk ellerimi elleriyle ısıtmaya çalışacak... Bu sırada içinden benimle uzun uzun konuşacak.. Birden kalbime bir ağrı saplandı. Ben babama aynı şekilde davranmamıştım. Onun öldüğünü anladığımda odadan çıkmış ve bir daha yanına gitmemiştim. On dakika bile odada durup başını okşamamış, ellerini tutmamıştım. Tabiî ki bunun nedeni yüreğimi ezen acı ve öfke duygularıydı. Hatta papaz dua okurken bile odamdan çıkmamıştım. Ah, ne kadar çabuk terk etmiştim babamı.

Biraz önce ölenin karısı da aynı davranışı göstermedi mi? Daha kocasının vücudu soğumadan bırakıp aşağıya indi. Hiç olmazsa, yarım saat yanında oturup onunla konuşabilir, yüzünü seyredebilirdi. Oysa kocasını bir daha asla göremeyecekti.

Belki de Satenik'in tutumu da farklı olmayacak ama şu an pencerenin yanında oturup beni düşündüğüne göre –benim de onu düşündüğüm gibi– bunun önemi yok. Papaz babamın ölü vücudu başında dua ederken benim de beynim ve ruhum onunla doluydu. Kanımca, insanları birbirlerine yaklaştırma açısından düşünce bağı dokunuştan bin kat daha etkilidir; özellikle de sevdiklerimizin bu dünyadan göçüp gitmesi durumunda soyut ilişki daha çok önem kazanır. Annem öldükten sonra sık sık mezarına giderek dua ederdim, ancak babam da onun yanına gömülünce ziyaretlerin ve çiçek demetlerinin, koltuğuma oturup çocukluk anılarını tazelediğim anlar kadar yakınlaştırıcı bir rol oynamadığını fark ettim. Bugün bile, babamın kırk-kırk beş yıl önceki resmi, ölüm yatağındaki görüntüsünden daha belirgin ve daha canlıdır. Tanrım, ne kadar tuhaf ve gizemli bir çelişki... Artık altmış yılı geride bırakmışken hayalimde babamın benden çok daha genç görüntüsü canlanıyor. Bu resim kırk yaşlarındaki halini yansıtıyor. Saçlarına

yavaş yavaş ak düşmeye başlamış; küçük ve kare bıyığı ise henüz siyahlığını koruyor. Bu düşsel resimde babam istemeyerek gülümsüyor; gülmesini engellemeye çalışarak sanki beni güldürmeyin demek istiyor. Ancak sert ve hoşgörüsüz bir insan izlenimi bırakma çabalarına karşın dayanamıyor çünkü iç dünyası sevgi ve gülücükle dolu gerçekte. Ben henüz yedi-sekiz yaşlarındayken onun dış görünüşüne aldanmayarak kalbinin yüceliğini keşfedebildim.

—Saat sekiz oldu, çabuk yat yoksa baban kızar, derdi annem akşamları.

Annemin bu uyarısına omuz silkerdim.

—Babam beni çok sever, kızmayacağından eminim.

Ancak gerçekte babamdan korkuttuğum için annemin sözünü dinlemek zorunda kalırdım. Şu an bu korkunun nereden kaynaklandığını biliyorum. Beni ürküten babamın efsaneye dönüşmüş sertliği değil, bana karşı beslediği taparcasına sevgiydi. Ondan çekinirdim, çünkü benim sevgim de sınırsızdı. Tüm bu deneyimlerimden edindiğim sonuç, insanların sert yüzlerden o kadar irkilmediği, en büyük korkunun karşı tarafın sunduğu sevgi dolu kalpten kaynaklandığıdır. Akşamları saat sekiz ya da sekiz buçukta yatağa girip yorganımı başıma çektiğimde babamın bir kere odama girip beni öpmesi için dua ederdim. Kapının altında bir gölge gördüğümde kalbim hızla çarpardı. Fakat yanıma gelen babam değil, hep annem olurdu. Bu tutumu nedeniyle babamı hiç suçlamadım ama bir gün büyüyüp çocuk sahibi olacağım zaman aynı şekilde davranmamaya karar verdim. Çocukluk döneminin hızla geçip gitmesi, güzel olaylarla yüklü o yılların çabucak unutulması insana acı veriyor. Bu zaman dilimiyle ilgili anılarımız salt kırıntılardan oluşuyor; bunlar da, ısrarla saklamak istememizden değil, rastlantı sonucu aklımızın bir köşesine takıldıkları için silinmemişlerdir. Oysa yaşamımı-

zın bu süreci bilgelik içerir; yalanlarla maskelenmemiş tertemiz arzuların unutkanlık sepetine atılmadığı bir dönemdir bu...

Altı-yedi yıl sonra çok şey değişmiştir artık. Yaşım on beş, on altı ya da on yedi... Yatağımda yatıyorum, fakat uyumuyorum. Kapının altında bir gölgenin belirmesini arzuyla bekliyorum. Ancak istediğim kişi ne annem ne de babamdır. Tam tersine, onların benle ilgilenmemesi için dua ediyorum; ikisi de uyuduğumu sansınlar. Biraz sonra kapı yavaşça açılacak ve gölge süzülecek içeriye. Bu gölge evimizin hizmetçisine aittir; yirmi iki-yirmi üç yaşlarındaki bu genç kız yaklaşık bir yıldan beri evimizde çalışıyor. Odama girdikten sonra sessizce yaklaşıp yatağımın kenarına oturacak.

—Yine ne istiyorsun? diye soracak fısıldayarak.

—Otur, bana bir öykü anlat.

Öykü dinleyecek yaşta değilim; bunu o da biliyor ancak herşey öykü bahanesiyle başladığı için aynı şekilde devam ediyor.

—Uykun yok mu? Uyumadın mı?

—Hayır. Biraz konuş, birşeyler anlat.

Konuşmaya başlayacak. Onu hiç dinlemeyeceğim; anlattıkları da ilginç değil zaten. Kendisi de bunun farkında olduğu için rastgele konuşacak. Birkaç dakika sonra elinin yorganımın altından kayarak vücudumun üzerinde gezindiğini hissedeceğim. Vücudumda gezinen bu el, daha önce tatmadığım tuhaf bir zevk uyandıracak içimde. Titreyerek, gözlerimi yumacağım. Başlangıçta bu kadarla yetinecek, beni okşamasına, benle oynamasına ve birkaç dakika sonra da gitmesine izin vereceğim. Ancak sonraları ben de onu okşamaya başlayacağım. Elimi eteğinden içeri sokup kalçalarını okşayacak, daha da ileri giderek külot giymediğini fark edeceğim. Bir gürültüden ürküp kaçana kadar bu oyu-

nu sürdüreceğiz. Uzaklaştıktan sonra o gece bir daha gelmeyecek. Ben ise gözlerimi kapatıp biraz önce yaşadıklarımı düşüneceğim.

Hâlâ yaşıyorsa, yetmişine yakın yaşlı bir kadın olmalı. Acaba şimdi nerede? Ne yapıyor? Yıllar sonra hasta yatağımda onu düşündüğümü nereden bilecek? Onun izini bütünüyle kaybettim. İki-üç yıl evimizde çalıştıktan sonra bir demirciyle evlenip ayrıldı. Birkaç kez bizi ziyaret edip annemin babamın elini öptü. Bana ise, kimsenin anlayamadığı tuhaf bir glümsemeyle baktı. Evet, hâlâ ölmemişse yetmişine yakın bir kadın olmalı...

Hayır, pişmanlık duygusunun içimi kemirip beynimi tüketmesine izin veremem tabiî ki... Hiçbir şey için pişman değilim. Tersine, yüreğimin derinlikleri tanımlanamayacak bir ruhsal doyuma –buna bir tür huzur diyebiliriz– ulaşmıştır. Bu, insanın ölüme yaklaşırken duyduğu varsayılan huzur duygusundan oldukça farklı. Ben henüz ölüm sinyallerini duyumsamıyorum içimde. Daha yaşayacağım. Ruhumda var olan huzurun nedeni başka. Bu duygu, hiçbir zaman kaderimden yakınmamamdan kaynaklanıyor. Şu an bile şikâyetçi değilim. Yaşamın çeşitli zevklerinden yararlanmasını bildim; üzüntüden çok sevinç, yokluktan çok ferahlık tattım. Hatta başıma gelen felaketten dolayı da sızlanmadım. Evet, bu saçma kazayı önleyebilirdim fakat bu duruma düşmeseydim başka belalarla karşılaşacaktım belki de... Zaten bu kazayı alınyazım olarak kabul edersem, o an ölmemiş ya da görme veya işitme duyularımı, bilincimi kaybetmemiş olduğum için şükretmeliyim.

Anımsayamamak.

Anımsayamamak.

Sabahın erken saatlerinden beri içimden bunu tekrarlıyorum. Anımsayamamak. Tanrım, insanoğluna ve-

rilecek en büyük ceza bu işte... Geçmişe dönememek, tekrar yaşayamamak, ölüleri anamamak, onlarla konuşamamak... Eski evleri ziyaret edip, eski sesleri duymaktan yoksun kalmak... Geçmişten gelen güzel kokuların burnumuzu, zaman tünelinden yansıyan ezgilerin bir an için bile olsa kulaklarımızı dolduramaması ne kadar acı!..

Tanrım, belleğimi kaybetseydim ne yapardım bilemiyorum.

İşte, sabahtan beri aklıma takılan ve beni mutluluktan sarhoş eden düşünce bu. Alis Hanım uyanıp Aramik'i uzun uzun öptü. Aramik'in yüzüne biraz daha parıltı ve renk gelmiş.

—İç canım, şu sütü bir dikişte iç.

Alis Hanım'a bakıp Tanrı'ya şükrediyorum. Hayatımdan memnunum. Memnunum ve yarın meydana gelebilecek felaketlerden korkmuyorum.

—Ye canım. Bu sabah bir parça ekmek yemelisin.

Aramik dün yaptığı gibi başını çevirmedi. Belli ki iştahı yerinde bugün. Kendisine verilen ekmek parçalarını yutarken gülümseyerek annesine baktı. Alis Hanım'ın yüzü bu sabah her zamankinden daha güzel. Tanrım, ne kadar mutluyum. Odam kutsanmış gibi bugün. Bunu kutlamak için tıraş olmalıyım. Satenik'e berberi çağırmasını söylemeliyim. Bu odada, bu yatakta berber tarafından tıraş edilmek ne kadar çekilmez olsa da, bu işi yapmalıyım.

—Baba, niçin acele ediyorsun? Sakalın daha uzamamış o kadar, diyecek Satenik.

—Biliyorum ama tıraş olmak istiyorum.

Satenik gülerek Alis Hanım'a bakıp göz kırptıktan sonra bana dönüp soracak.

—Ah, anladım, bugün güzelleşmek istiyorsun öyle mi? Kimin için? Anlayalım bakalım.

—Aramik için, tabiî ki. Aramik için.

Alis Hanım'a bakacağım. Alis Hanım da elinde olmadan gülümseyip bir bana, bir Satenik'e bakacak. Sonra elini Aramik'in omuzuna koyacak.

—Gördün mü? Amcaya teşekkür et. Bu sabah senin için tıraş olacak.

Evet şu an hayalimden geçen bu sahne gerçekleşecek. Zaten bu konuşmalar olmasa bile önemi yok benim açımdan. Bu resmin beynimde oluşması yeter. Hiçbir görüntü, bu resim kadar mutluluğumu betimleyemez. Ayrıca düşsel senaryom, gerçeği kadar değerli. İşte, düş dünyasının gücü... Bazen olayların ortaya çıkmak istedikleri halde somutlaşamadıklarını bilirim. Örneğin, kişi karşısındakine "seni seviyorum" demeyi arzular, fakat söyleyemez, aynı şekilde bulut yağmura dönüşmeyi isterken bir türlü başaramaz bunu. İşte bu sırada hayal gücümüzü çağırıp emredeceğiz. "Tez ola isteğimiz." Böylece olay gerçekleşecek. Dileğimizin imgesel düzlemde oluşması, onun değerinden hiçbir şey kaybettirmeyecek. İnsan karşısındakine "seni seviyorum" diyemese bile sevgisi gerçek değil mi? Bulutta biriken yağmur yağamadıysa varlığını yadsıyabilir miyiz?

Hayal kuramamak... İşte, anımsayamama acısının ikiz kardeşi. Bu yatakta geçen hayal gücünden yoksun bir yaşamı düşünemiyorum.

—İlacını niçin yutmadın?

Hemşire yatağımın yanında durmuş ilacı gösteriyor. Haklı, gerçekten de yutmayı unutmuşum.

—Şimdi yutarım, diyorum.

Bardağa biraz su doldurup uzatıyor. Sonra yatakta oturmam gerektiğini anımsayıp, ilacı ve bardağı masanın üzerine koyup beni koltuklarımdan yukarı doğru çekiyor. Bardağı ve ilacı tekrar uzatıyor.

—Teşekkür ederim.

—Tekrar yatmak ister misin?

—Hayır, biraz oturayım.

Gün ne kadar iyi başladı. Güneş ışınlarının da bu sabah bana kadar uzanması büyük bir şans. Şu an sokağa çıkıp güneşte biraz yürümeyi ya da parkta oturmayı ne kadar isterdim! Ama olsun, burada da güneşten yararlanabiliyorum. Yeter ki, altın ışınlarını görebileyim, sıcaklığını duyumsayabileyim.

—Bu sabah küçük beyimiz nasıl?

Alis Hanım neşeyle yerinden kalkıp doktoru karşıladı.

—Hoş geldiniz doktor. Çok iyi.

—Tabiî ki iyi olacak.

Doktor Aramik'e yaklaşıp gözlerine baktı, nabzını tuttu, yorganını itip karnını yokladı.

—Sen hangi futbol takımını tutuyorsun? diye sordu Aramik'i muayene ederken.

—Ben futbol sevmem.

Doktor bir an durup hayretle baktı. Sonra muayenesini sürdürdü.

—Demek futbol sevmiyorsun. Peki ne seviyorsun?

Aramik yanıtlamadı. Doktor eğilip kulağını göğsünün üzerine koydu. Sonra başını tekrar kaldırdı.

—Futbol sevmiyorsun, öyle mi? Futbol sevmemek olur mu? Peki, ne seviyorsun?

—Sinema.

—Sinema mı?

—Evet.

Alis Hanım Aramik'in yanıtını duyunca gülerek bana baktı. "Ah yaramaz" anlamında başımı salladım. Doktor Aramik'in göğsünü dinlemeyi sürdürdü.

—Öksür bakalım.

Aramik iki kere öksürdü.

Doktor biraz dinledikten sonra başını kaldırmadan sordu.

—Kiminle sinemaya gidiyorsun? Annenle mi?

—Ben sinemaya gitmem.

—Gitmez misin?

Doktor bir an için başını kaldırıp Aramik'e baktı.

—Madem ki seviyorsun niçin gitmezsin?

—Annem götürmüyor çünkü derslerime çalışmam gerekiyor.

—Evet, tabiî, derslerine çalışmalısın. Derin bir nefes al bakalım.

Aramik derin bir nefes aldı; Alis Hanım ise sevinçle bana bakıp "bak, ben ne iyi bir anneyim" dercesine göz kırptı. Ona karşılık verip ben de gülmek istedim fakat birden boğazımı tıkayan bir şey gülmemi engelledi. Aramik'in sesi içimde çınladı, "annem götürmez, ben sinemaya gitmem. Ben sinemayı çok severim". İşte yaşamın saçma yönleri. Çocuk bu yaşta sinemaya gitmezse, ne zaman gidecek? Ne zaman gidecek, Alis Hanım? Çocuğunu mucizeler dünyasına göndermek için ne bekliyorsun? Mucizelere inanmayacak, çocuk filmlerini seyrederken esneyecek kadar büyümesini mi?

Aramik'in sesi yankılanarak silinip gitti ve onun yerini tanıdık bir ses aldı.

—Bu sinema makinesi.

Sanki koridordan geliyormuş gibi çok yakınımda çınlayan bu ses babama ait. Bir an, babamın gençlik halinin kapıdan girerek yedi yaşımdayken bana hediye ettiği sinema makinesini yatağıma bırakacağı sanısına kapılıyorum. Arkasındaki büyük bir lambanın önünde yaklaşık bir-bir buçuk metre uzunluğunda saydam bir film şeridinin bulunduğu küçük bir alettir bu. Şimdi anımsayamadığım küçük bir hayvanın bazı oyunlar sergilediği biricik sinemamdır bu. O günden sonra her akşam anneme bu filmi bir kez duvarımda oynatması için yalvaracaktım. Bu kutsal oyunun iki dakika sürüp sürmediğini bile bilmiyorum. Ancak annem filmi bitirip

alet kutusuna yerleştirdikten sonra gözlerimi yumup hayallere dalardım. Sinemadaki hayvancıklar geri gelip uzun bir süre oyunlarına devam ederek beni bir düşten ötekine sürüklerlerdi.

Bir yıl sonra alet bozuldu film ise parçalandı, fakat düşlerim elli yıldan beri sürüyor... Kimin hakkı var düşlerimi engellemeye?..

—Çok iyi, çok iyi, dedi doktor muayenesini tamamladıktan sonra. Bir-iki güne tamamen iyileşirsin. Bir hafta sonra da okula gideceksin, tamam mı?

Aramik'in yerine annesi yanıtladı.

—Evet, doktor.

Doktor Alis Hanım'a döndü.

—Siz de bayan, biraz dışarıya çıkın, eve gidip dinlenin. Hava alırsınız, değişiklik olur.

Alis Hanım gülerek başını salladı.

—Ben burada rahatım doktor, teşekkür ederim.

Alis Hanım'ın burada rahat olduğundan eminim. Ancak daha ne kadar zaman dayanacak? Geldiğinden beri aynı etek ve aynı bluzla oturuyor. Belki doktor da "eve gidin, dinlenin" derken bunu ima etti. Gidip soyunun, bir banyo yapın, vücudunuzu dinlendirin demek istedi. Örneğin ben, Alis Hanım'ın bir kez olsun sütyenini çözüp göğüslerini rahatlatmadığın, çoraplarını çıkarmadığına şahidim.

—Ben burada rahatım doktor. Teşekkür ederim.

—Hoşça kalın, geçmiş olsun.

Doktor odadan çıktı. Alis Hanım hiç konuşmadan Aramik'e sarılıp öptü onu. Birkaç gün öncesine kadar bana yabancı olan bu iki insan ailemden bir parçaymış gibi yüreğimi sevinçle dolduruyorlar. Yaşamın sırlarını kim çözebilir? Dünya üzerinde milyonlarca, milyonlarca insanın aynı anda birbirinden habersiz, birbirlerini tanımadan yaşamasının nedenini kim açıklayabilir ba-

na? Bunun yanıtını kimse veremez. Bir gün patlayan bir bomba ya da bir deprem evlerimizi yerle bir etse, birbirimizi tanımadan aynı anda öleceğiz. Yan yana yürüyüp gideceğiz ya da bazen bitişik odalarda geceleyeceğiz; bazen de bir konser salonunda ya aynı orkestrayı dinleyecek ya da aynı aşçının pişirdiğini yiyeceğiz ancak bunları yaparken kimse kimseyi tanımayacak.

On iki, on üç yıl önce Aramik dünyaya gelirken ben ne yapıyordum? Rupik daha doğmamış mıydı? Alis Hanım doğum sancılarıyla az çok şuna benzer bir yatakta kıvranırken ben neyle meşguldüm? Aramik'in annesi beyaz gelinliği içinde kiliseye girmeye hazırlandığı gün ben ne yapıyordum? O sırada bu kadından uzakken şu an bu kadar yakın olmamı kimse açıklayamaz. Ve... 4 Ocak sabahı muz kabuğuna basıp yere düştüğüm sırada Alis Hanım nerelerdeydi? İşte, birbirimizden habersiz, birbirimizi görmeden yaşıyorduk. Acaba Tanrılar görüyor muydu? O sabah, on-on bir ay sonra bir gün hastanede buluşacağımızı Tanrılar biliyor muydu acaba? Ve yine aynı Tanrılar ayrılma, birbirimize yabancılaşma zamanını da biliyorlar mı?

Evet. Alis Hanım iki-üç gün sonra çocuğunu kucaklayıp gidecek. Margos gibi, Aleko gibi, diğerleri gibi o da ayrılacak.

—Merhaba dedeciğim, nasılsın?

Gözlerimi açtım. Bu bir düş mü? Hayır. Rupik yatağımın yanında durmuş utangaç ve tatlı bir gülümsemeyle bana bakıyordu. Arkasından gelen Satenik ise susarak gülüyordu.

—Hoş geldin canım, hoş geldin, dedim mutluluktan kekeleyerek.

Rupik üzerime atılarak bana sarıldı, iki yanağımdan uzun uzun öptü. Bırakmamak istercesine bir elimle onu sıkıca göğsüme bastırdım.

—Bu ne güzel bir sürpriz Rupik'ciğim, bu ne güzel bir sürpriz. Rupik kıpkırmızı kesilmişti. Yatağın kenarına oturdu, o sırada Satenik de yaklaşıp beni öptü.

—Gördün mü baba? Rupik'i getirdim işte. Nasıl buldun onu?

—Oturun, oturun, dedim Rupik'e bakarak. Sanki aylarca onu görmemiştim. Oturun, hoş geldiniz.

Rupik devamlı gözlerimin içine bakıyordu. Altın saçlarından bir tutam alnına düşmüştü; nefes nefese kaldığı için göğsü hızla inip kalkıyordu. Torunum merdivenleri adeta koşarcasına, basamakları ikişer ikişer atlayarak çıkmış, Satenik arkasından zor yetişebilmişti.

—Dur Rupik koşma, yetişemiyorum, kalbim duracak.

Ancak Rupik koşmaya devam etmişti. Biricik dedesini görmek için sabırsızlanıyordu. Niyeti bir an önce bana sarılıp, beni öpmekti. Şimdi yatağımın kenarına oturuyor; şaşkın bir hali var; ne konuşacağını, nereden başlayacağını bilemiyor.

—Seni gidi yaramaz seni. Neredeydin bunca zaman?

Rupik başını sallayıp yanıtlamadan gülümsedi.

—Derslerin yüzünden değil mi? Nasıl gidiyor okul?

Rupik "fena değil" anlamında boynunu eğdi.

—Bravo Rupik. Dersler çok önemli yavrum. Okumak gerekir.

Satenik Alis Hanım'a yaklaşıp Aramik'in durumunu sordu. Aldığı yanıt onu çok sevindirdi. Aramik'in yanağından bir makas alıp "kımılda bakalım biraz, yarın ayağa kalkacaksın" dedi. Sonra Rupik'i çağırıp onlara tanıştırdı.

—Bak burada bir ağabeyin var. Geçmiş olsun desene ona.

Oh! Bugün odam ilkbaharı yaşıyor; güneş ve sevinçle aydınlanıyor. Bunu gözlerimi açtığım zaman anlamıştım zaten. Ne yazık ki tıraş olmadım. Acaba Rupik uza-

mış sakalımı öperken neler hissetti? Bugün torunumun geleceğini bilmem gerekirdi. Onun merdivenlerden çıkıp koridorda yürürken sesini duymamam da şaşılacak bir şey. Hatta kapıdan girişini bile fark etmedim. Bu nasıl oldu anlayamadım.

Rupik Aramik'e kibarca geçmiş olsun dedikten sonra annesine baktı. Annesi, Alis Hanım'a yaklaşıp elini sıkması için işaret etti. Rupik söyleneni yaptı. Alis Hanım onun altın saçlarını, yüzünü okşayıp öptü.

—Ne tatlı şeysin sen böyle.

Rupik utanarak yere baktı. Annesi gülümsedi.

—Şimdi git dedenin yanına otur.

Torunum derin bir nefes aldı. Evet, o yalnızca benim yanımda rahat eder, benimle beraberken kendisini evinde gibi hisseder.

—Gel otur buraya. Seni ne kadar özlediğimi biliyor musun?

Rupik yanıtlamadı. Şimdilik konuşmaktan çekiniyor ama önemi yok, nasıl olsa biraz sonra dili çözülecek, kuşlar gibi şakımaya, bir yataktan diğerine gidip gelmeye başlayacak.

—Sen beni özlemedin mi?

—Özledim dede.

—O halde niçin konuşmuyorsun?

Rupik gözlerimin içine bakıp sordu:

—Ne konuşayım?

Güldüm.

—Bilmem. Ben senin yerinde olsaydım anlatacak çok şey bulurdum. Her gün sokağa çıkıyor, okula gidiyorsun; pek çok arkadaşın var.

Ancak Rupik ısrarla susmaya devam etti. Torunum bana bakıp aklından hep aynı soruyu geçiriyordu: ne anlatayım dede? Ben onun bakışlarında bu soruyu izleyen diğer cümleleri de okuyabiliyordum. Ne anlatayım dede? Seni çok özledim. Görmek için sabırsızlanıyor-

dum. Sen gidince evin tadı tuzu kaçtı. Bir bilsen, nasıl arıyorum seni. Yatağın boş duruyor. Akşamları yemek yerken kimse sandalyene oturmuyor. Odanın kapısı hep kapalı. Meğer seni ne kadar çok seviyormuşum.

Evet, Rupik konuşmamasına rağmen aklından bunları geçiriyordu. Ben yanılmam. Susmasının nedeni aynı anda pek çok şey anlatmak istemesinden kaynaklanıyor fakat buna gücü yetmiyordu. Tabiî ki bu sözlerin yüksek sesle dile getirilip herkes tarafından duyulması beni çok sevindirirdi ama varsın öyle olsun... Söylenmeseler bile bu sözlerin varlığından eminim. Belki de bu şekilde daha değerlidirler. En güzel sevgi sözcükleri dile getirmekten çekindiklerimizdir. Bunlar havadaki titreşimlerle değil yürekten gelen fısıltılarla iletilirler. Alis Hanım'la konuşmaya dalan Satenik o sırada oğlunun yardımına koştu.

—Rupik, tarihten on aldığını dedene söyledin mi?

Rupik'in gözleri güldü. Başını hayır anlamında salladı.

—Bak ne güzel haber. Bravo. Anlat bakalım.

—Yalnızca tarih dersinden değil coğrafyadan da on aldım, dedi Rupik sevinçle.

—Yaşa. Eh, anlat bakalım. Daha ne bekliyorsun?

Rupik anlatmaya başladı. Tanrım, ne kadar da seviniyor, gururlanıyordu başarılarını anlatırken! Öğretmen nasıl derse çıkarmış, neler sormuştu; arkadaşlarından hiç kimse soruları yanıtlayamamıştı. Rupik bütün bunları aceleyle sözcükleri yutarak, mutluluktan kıpkırmızı kesilmiş bir yüzle anlatıyordu. Onu seyrederken yüreğimde bir şey kımıldadığını hissettim ansızın. Torunumun yerinde benim o yaşlardaki halim canlandı. Bağırsak ameliyatı geçiren babamı hastanede ziyaret ediyordum. Ah! Rupik elli yıl önce de çocukların on alırken aynı sevinci tattıklarını bilemez tabiî. Elli yıllık süreçte tarih dersi fazla bir değişim geçirmedi. Coğrafya

konuları –toplumların nüfusu dışında– da aynı sayılır. Ama öğretmenlerim neredeler? Nereye gittiler? Ne oldular? Tarih ya da coğrafyaya değişiklik getirmeden tarihe dönüştüler... toprağa dönüştüler... Tanrım, insanoğlu salt bir nokta, önemsiz bir varlık şu dünya üzerinde... buna karşın sınırsız ihtirasları nedeniyle son derece gülünç.. Birkaç yıl sonra gülerek anımsanacak küçük başarıları büyük bir gurur kaynağı, sonsuzluğa uzanan bir yol olarak algılıyoruz.

Rupik'in dili çözülmüştü artık. Bir konudan diğerine atlayarak durmadan konuşuyordu. Bazen sesini çok yükselttiği için Satenik uyarmak zorunda kalıyordu.

—Rupik, biraz daha alçak sesle konuş yavrum. Hastaları rahatsız etmeye hakkın yok.

Gülümseyerek "boşver" anlamında göz kırptım Satenik'e. Gerçekte rahatsız olan kızımdı çünkü o sırada Alis Hanım'a dün aldığı küçük deri çantadan bahsediyordu. Biraz önce gelen Siruk da büyük bir merakla anlatılanları dinliyordu. Satenik ince bir deri parçası altına saklanmış fermuvarın orijinalliğini anlatıyordu. Konu büyük bir ilgi uyandırmıştı; hata Satenik, bazen uyarılarını unutarak kendisi sesini yükseltiyor ve Rupik'in cümlelerini güçlükle duymama neden oluyordu. Ancak bu sabah, odamdaki bu gürültü, bu telaş, sonsuz bir neşe veriyordu bana. Hastanede değil de evimde bir aile toplantısı varmış sanısına kapılıyordum.

—Söyle bakalım, bugünlerde lunaparka gittin mi?

—Lunapark kapalı. Şimdi mevsimi değil.

—Doğru, haklısın. Mevsimi değil.

—Bu yaz lunapark açılırsa Misak'la gideceğiz.

—Misak kim?

—Arkadaşım. Yanımda oturuyor.

—Anladım.

Sevgili torunum lunaparkta gezindiğimiz günleri unutmamasına karşın bana anımsatmaktan çekiniyor-

du. Bu ince düşüncesini kavrayabiliyordum. Beni üzmek istemiyordu. Oysa geçmişi anımsamak kesinlikle acı vermiyordu bana. Tabiî ki Rupik, şu anki yaşamımın geçmişle bağlantılı olduğunu bilmiyordu.

Rupik'in yüzüne bakıp on-yirmi yıl sonraki durumunu gözümde canlandırmaya çalışıyorum. O halini göremeyeceğim, fakat şimdiden hayal edebiliyordum. Sakalı çıkıp, çizgileri olgunlaşacak, her sabah özenle tıraş olup delikanlı görünümüne bürünecek. Yakışıklı bir genç, iyi bir üniversite öğrencisi, iyi bir insan olacak... İşte, bir gün ansızın patlamak için bekleyen olasılıklarla dolu gelecek, şu an çocuk vücudunda gizli. Rupik de göğsünde saatli bomba gibi bir hazine taşıdığını, vücudunun derinliklerindeki bir nokta üzerinde her an onu beslediğini bilemez. Ben hem torunumdan, hem de küçük Aramik'ten yansıyan tik-tak seslerini duyabiliyorum.

Acaba sizler yirmi yıl sonra nerede olacaksınız? Birbirinizi anımsayacak mısınız? "Rupik bak burada bir ağabeyin var." Yirmi yıl sonra bu kardeşler nerede olacaklar?

Herhalde, babam da hastanede onu ziyaret ettiğimde aynı şeyleri düşünmüştü. Bana bakarak aklından şunları geçirmişti. "Gelecek bu çocuğun, benden geçti artık; şimdi, yarını saatli bir bomba gibi bu çocuk içinde taşıyacak artık." Bunları düşündüğünden kesinlikle eminim. İşte, baba! Bak, buradayım, bomba patladı ve ben payıma düşeni yaşadım. Benim için nasıl bir gelecek hayal ettiğini bilmiyorum ama ben şu hastanede, felçli yatıyorum; gene de mutluyum çünkü sevdiklerimle beraberim.

Şimdi Rupik sınıf arkadaşı Misak'ın birkaç kahramanlığını anlatıyor, sonra matematik dersine geçerek tahtada hatasız yaptığı zor bir çarpım işleminden söz ediyor; tüm bu konuşmaları yarım yamalak dinliyorum.

Rupik'le beraber gülmeye başladım. Birden, nedensiz bir dürtü yaramaz çocuklar gibi soru sormaya itti beni.

—Söyle bakalım, itibarlı ne demek?

Rupik'in yüzündeki gülücük birden dondu. Torunum bir an yere bakıp düşündü fakat yanıtlayamadı.

—Pekiyi, söyle bakalım, şuh ne demek?

Rupik şaşırmıştı. Kızardı, tekrar düşündü ama yanıtlayamadı.

—Unutmuşsun demek. Anımsamaya çalış.

Rupik'in gerilediğini hissettim. Çok zor durumda kalmış, utanmıştı. Tam o sırada başını kaldırıp karşı saldırıya geçti.

—Dede, sen söyle bakalım. Good morning ne demek?

—Good morning?..

Rupik ne demek istedi? Niçin bu İngilizce sözcüğü sordu?

—Table? School? Bunların anlamını biliyor musun?

—Ah, dedim birden durumu kavrayarak. Sen İngilizce de mi öğrenmeye başladın, küçük yaramaz?

—Table, masa demek, school da okul.

—Bravo, bravo. Ne zaman başladınız İngilizce öğrenmeye?

—Başlamadık. Ben özel ders alıyorum. Haftada iki kere.

—Haftada iki kere mi?

—Annem İngilizce öğrenmem gerektiğini söylüyor. Orada gerekecekmiş.

—Nerede gerekecekmiş?

—Kanada'da.

—Rupik...

Satenik, Alis Hanım'la konuşmasını kesip birden bağırdı:

—Rupik!

Aniden sarsıldım. Ancak sözcük söylenmiş ve duyulmuştu. Satenik'in havayı yırtarcasına haykırması boşunaydı. Evet, söylenen kelime bir saniye içinde bombaya dönüşüp patlayarak dünyayı üzerime yıktı.

Şimdi odamda derin bir sessizlik sürüyor. Satenik bağırdı ve geç kaldığını anladı. Rupik kıpkırmızı kesildi. Dedesinin karşısında söylenmesi yasaklanan sözcüğü ağzından kaçırmıştı. Şaşırmış durumdaydım, kimsenin yüzüne bakamıyordum. Bakarsam, zavallı torunumun dudaklarını ısırdığını, gözlerinden yaşlar aktığını görecektim. Ne Satenik'e, ne Alis Hanım'a, ne de Siruk'a bakıyordum. Gözlerimi yukarıya, biraz önce patlayan bombanın madeni parçaları altında yıkılmasına karşın hâlâ yerinde duran tavana diktim. Kanada. Kendi kendime tekrarlıyordum... Kanada... Kanada... good morning... table... school..

Şu an çevremdeki her şey baş döndürücü bir hızla dönüyor. Gözlerimi yummama karşın kurtulamıyorum bu devinimden. Karanlıkta nesneler daha da aydınlanıp ivmeleri artarak dönüyorlar. Yüreğimin derinliklerinde bir ur gibi büyüyerek solunum yollarını tıkamaya çalışan bu sertlik de ne?.. Öfke, korku, yoksa tiksinti mi?... Boğulacağım. Ah, biraz temiz hava, biraz rüzgâr, biraz güneş lütfen... Bu sabah odama ilkbahar gelmişti, oysa şimdi boğuluyorum. Doğa yasası bir kez daha yüz yıllık oyununu acımasızca sergiledi. Felaket olasılığının en aza indirgendiği bir anda yakalandım belaya. Üstelik bu kez felaketlerin en korkuncu başıma gelen. Ey yeni doğan gün, geri git! Ve sizler, sabahın erken saatlerinde odamı yapay bahar sevinciyle doldurup aptal bir sarhoş gibi beni mutlu eden olaylar... geri gidin.. bugünü yaşanmamış sayalım... Tıraş olacaktım, değil mi? Cellat idama götürmeden önce iyice hazırlanmamı istemişti. Darbenin daha sert ve keskin olması için dekoru özenle

tasarlamıştı. Şu an gizlendiği köşeden kötü oyununun sonucunu seyrederken katıla katıla gülüyor. Üstelik bu haberi duymam amacıyla görevlendirilen, dünyadaki en saf, en temiz varlıktı. Geri git Rupik, bugün gelmiş olma. Zavallı torunum, zavallı yavrum; dünyamı yıkacak düğmeye basmak için niye sen seçildin? Bilinçsizce yapılan bu hatanın yıllar boyu sürecek pişmanlığı niçin senin temiz yüreğine konuldu? Çok şükür, ağzından kaçırdığın sözcüğün beni öldürdüğünü kavrayacak kadar olgun değilsin; senin amacın salt yeni öğrendiğin birkaç İngilizce kelimeyi masum samimiyetinle bana bildirmekti. Good morning, Rupik. Annen haklı, bir gün bu kelimeleri gerçekten çok kullanacaksın. Birkaç ay, birkaç yıl sonra bambaşka bir dünyaya ait olacaksın. O büyük kentte, Anadolu kökenli babamdan farklılaştığım kadar değişik bir çizgi edineceksin. "Bitti" demiştim Verjin'e babam öldüğünde. Verjin neyi ima ettiğimi anlamamıştı. Belirtmek istediğim, babamın ciğerlerini dolduran farklı havaydı. Babamın ölümüyle, Anadolu'yla aramızdaki son bağlantı da kopmuş, köyde yanan son lamba sönmüştü. Babamın dünyasından büyük ölçüde farklı bu kentte ise yeni ufuklara giden sevdiklerim tarafından terk ediliyorum. Yaşlı ve felçli babalarının öldüğünü orada öğrenecekler bir gün. Satenik'in yaşlı gözleri buzlanmış camda takılıp kalırken, Rupik "Ne oldu mummy? Ne oldu daddy?" diye soracak. Satenik yanıtlayacak. "Bitti Rupik, bitti." Rupik sona erenin büyükbabasının değerli yaşamı olduğunu sanacak. Oysa Satenik hüzünlü bakışlarıyla başka şeyler ima edecek. Yüzyıllar önce Doğu'da yanan lamba bir hastane odasında sönerken, son iz de silinip gidecek böylece...

—Baba, üzülme. Daha buradayız.

Sıcak bir el yanaklarımı okşuyordu. Bakışlarımı Satenik'in yaşlarla dolu gözlerine yönelttim. Sessizliğimi

koruyordum; yalnızca acı bir gülümseme beliriyordu yüzümde.

—Üzülme baba. Daha buradayız.

—Niçin sakladınız benden?

—Diyecektim ama bir türlü cesaret edemedim. Daha zaman var zaten. Gidene kadar...

Belki de ben ölmüş olurdum. Satenik'in söylemek istediği bu muydu? Bu tür bir beklentisi olduğu için mi kararını açıklamıyordu? Ama hayır. Aslında, her türlü tasarının gizli bir köşesine bu beklenti yerleşebilir. Fakat Satenik açısından bu konuyu açmanın ölümle eşdeğer olduğunu biliyorum. Sevgili kızım... Babanı terk ederek gitmenin senin için taşıdığı zorluğun farkındayım... Bir gün istemeyerek çantalarını toplayıp ayrılacaksın. Orada da beni düşünerek üzüleceksin. Ancak niçin bana söylemediniz? Benim de fikrimi sormadınız? İşte bu düşünce yüreğimi deliyor. Niye beni bu yalnızlığa alıştırmadınız? Anladım. Hagop'un işleri kötü. Kuyumcu kardeşi onu kandırdı. "Gel beraber çalışalım, işin burada geçerli" dedi. Zaten buna itiraz etmeye de hakkım yok. Ah, ne kadar aptalım. Tahminlerimin doğruluğuyla övünürken nasıl oldu da tüm bunları anlayamadım, hazırlıkları göremedim?

—Bir yıldan önce gidemeyiz, dedi Satenik. Üzülme, her gün beraber olacağız. Biliyorsun, bu işler yavaş yürür ve ben...

Satenik konuşuyor fakat ben dinlemiyordum. Bu tür sözler duymak istemiyordum. Biliyorum, bunlar yapmacık değil, içten gelen sözcükler ancak gene de beni rahatsız ediyorlar. Her şey yararsız; tıpkı şu an odayı dolduranların gözlerinde biriken yaşlar gibi. Alis Hanım'ın bile gözleri kızarmış. Ah, o da biliyordu. Fısıltılarla konuşurken yalnızca açık kahverengi paltodan bahsetmiyorlardı. Satenik ona da anlatmıştı... Bütün bunlar olup biterken ben uyuyor ya da kadınların saç-

ma şeylerle uğraştıklarına kesin kanaat getiriyordum. Ah, koca bir budalayım ben.

Gözlerimi kapatıp uyumak istiyorum; midem korkunç bulanıyor. Her şeyi unutup, tüm duygularımdan arınarak uyumayı arzuluyorum. Gitsinler ve beni yalnız bıraksınlar. Başka bir gün yine bu konuyu açarız fakat şimdilik yeter. Hatta, yüzümü okşayıp yalvarırcasına konuşan Satenik'in elini bile itebilirim.

—Baba, söz ver, canını sıkmayacaksın. Söz ver, ne olur?..

Bu ses de benim sessizliğim kadar acı içermiyor mu? Terk edenin terk edilenden daha az üzüldüğünü kim söylemiş?.. Kızımın üzüntüsüne üzüntü katmaya hakkım var mı? Çocuk muyum? Satenik'in haberi nasıl vereceğini düşünerek haftalarca kıvrandığını bilmiyor muyum? Büyük bir sevinçle dedesini görmeye gelen Rupik'in bütün gününün haram olduğunu anlamadım mı?

Oh! İçimde kutsal bir huzurun doğduğunu hissediyorum. Bu inanılmayacak bir durum. Gözlerimi açıp Rupik'i aradım.

—Buraya gel bakalım, yanıma otur.

Torunum suçlu gibi yaklaştı. İki kolumu kullanarak onu tekrar göğsüme bastırmayı ne kadar isterdim! Bir elimle altın saçlarını okşayıp gülümsedim.

—Biliyor musun, ben birkaç kelime İngilizce anlıyorum. Biraz önce yanıtlayacak zaman bırakmadın. Good morning "günaydın" demek. "Table"ı da biliyordum. Rupik karşılık vermedi. Suçlu gibi canı sıkkın bir ifadeyle başını eğip bekledi. Acı bir şekilde kesilen konuşmayı sürdürecek, şakalaşacak keyfi yoktu. Havanın değişmesi için ısrarla devam ettim.

—Ama bak canım. Benim bildiğim İngilizce elli sözcüğü geçmez. Bunun ne anlama geldiğini biliyor musun?

Rupik başıyla "hayır" dedi.

—Bunun anlamı mektuplarını Ermenice yazacaksın demektir.

Rupik başıyla "evet" deyip hıçkırmaya başladı.

—Bunu hiç unutma. Güzel mektuplar yazacaksın bana.

Satenik söze karıştı.

—Baba, sanki yarın ayrılıyormuşuz gibi konuşuyorsun. Daha buradayız... Daha uzun süre buradayız...

Evet, henüz buradalar ama bırakıp gittiler gerçekte. Kızım ve torunum binlerce kez beni öperek gitti. Artık Alis Hanım'ın yönüne bakacak cesaretim yok. Bugün ikinci bir 4 Ocak olduğu için biraz zaman geçmeli. Az önce yeni bir muz kabuğuna basıp düştüm. Ve bu kez ayağımın altındaki kapan, beynimi değil, kalbimi hedef almıştı. Beynim yaşadığına göre yüreğim de bu acıyı atlatacak. Yalnız biraz zaman, biraz sabır gerekir. Olacakları görebiliyorum. Kabullenmediğim sürece yenilgiye yer yok hayatımda. Öte yandan, yediği tüm darbelere karşın mutluluk varlığını koruyor. Önemli olan onu yaşatabilmem, devamlı besleyerek mutsuzluk tarafından yenilmesini engellememdir.

O da ne?

Tavanımdan bir uçak havalandı. Havalandıktan hemen sonra ayrılmak istemiyormuşcasına pistin etrafında birkaç kez döndü. Hatta birisi uçağın penceresinden mendil salladı sanki.

Sonra uçak yeniden indi. O sırada bunun bir uçak değil bir sinek olduğunu fark ettim. Uçağa benzettiğim günlük sineklerimden bir tanesi...

Sinekler intihar eder mi? Hayır, sinekler intihar etmez.

Ben yaşamaya mahkûmum...

telos edebiyat

ALÇAKLIĞIN EVRENSEL TARİHİ / JORGE LUIS BORGES
ALTIN GÖZDE YANSIMALAR / CARSON McCULLERS
AŞKA İLAHİLER / ANNE WIAZEMSKY
AŞKIN ÜÇ YÜZÜ / YASUSHI INOUE
AVCI SIFIR / PASCALE ROZE
BAŞTAN SONA YALNIZLIK / ÖZCAN KARABULUT
BEYAZ AT / ELSA TRIOLET
BİR KATİLİN BABASI / ALFRED ANDERSCH
BİR SANRI İÇİN GECE MÜZİĞİ / AHMET OKTAY
BUTTERFLY'IN İNTİHAR SEFERİ / CUMHUR ORANCI
ÇARK / JEAN-PAUL SARTRE
DERİ TİCARETİ SERÜVENLERİ / DYLAN THOMAS
DIŞI DOMUZ / MARIE DARRIEUSSECQ
DOMINGO GARCIA'DAN GERİYE KALAN ÖYKÜ / CUMHUR ORANCI
DÜŞÜŞ EFSANELERİ / JIM HARRISON
ESKİ KIŞ / SADIK KARLI
FESAT / PAUL NIZAN
GRİ YOSUN YANIYOR / THOR VILHJÅLMSSON
GUBBIO KAPILARI / DANIELE SALLENAVE
HAMAL'IN UŞAKLARI / FİKRET HAKAN
IŞIK BAHÇELERİ / AMIN MAALOUF
İYİ YÜREKLİ YAŞLI ADAMLA GÜZEL KIZIN ÖYKÜSÜ / ITALO SVEVO
KADERİN OYUNLARI / ELSA TRIOLET
KIRMIZI KAHVERENGİ DEFTER / NİLGÜN MARMARA
KIZIL / ALFRED ANDERSCH
KULEDEKİ ADAM / MICHAEL KRÜGER
LABİRENT / LAWRENCE DURRELL
LAURA'YA DAİR / LARA CARDELLA
MAŞENKA / VLADIMIR NABOKOV
MERHAMET SOKAĞI / ADOLFO CAMINHA
METRUK ZAMANA SEYAHAT / TANER AY
NEKSUS / HENRY MILLER
ÖZEL BİR GÖRÜŞ / ANITA BROOKNER
PANTOLON İSTİYORDUM / LARA CARDELLA
PAPATYA BAHÇESİ / MARY WESLEY
SAYDAM / CUMHUR ORANCI
SEKSUS / HENRY MILLER
SEVGİLİ RICHARD GERE / CARMELA FRATANTONIO
SICAK ÖĞLE / YORDAN RADİÇKOV
SÜRGÜNDE BİR KOVBOY / JEAN YVANE
TAVAN / ROBER HADDECİYAN

TENES BURNU NİŞANLILARI / VENUS KHOURY-GHATA
UTANÇ / HUGO CLAUS
YANLIŞ İLİŞKİLER / ANITA BROOKNER
YAZILI KAYA / NURSEL DURUEL
YILDIZSAYAN / HALDUN ÇUBUKÇU
YİTİK ZAMAN SATICISI / YURDAER ERKOCA
YÜREKTEKİ HAYVAN / HERTA MÜLLER
ZİKZAK SOKAK / LOUIS GAULIS

telos deneme

BAŞKA GÖKLER ALTINDA / ATAOL BEHRAMOĞLU
BU NE BİÇİM MEMLEKET / ÖZDEMİR İNCE
DİKTATÖR İLE PALYAÇO / ZÜLFÜ LİVANELİ
DİNOZORCA / ÖZDEMİR İNCE
MENSONGE'UN PEŞİNDE GARİP ARAYIŞLARIM / MALCOLM BRADBURY
ORTA ZEKÂLILAR CENNETİ / ZÜLFÜ LİVANELİ
SOSYALİZM ÖLDÜ MÜ? / ZÜLFÜ LİVANELİ
TEMBELLİK HAKKI / PAUL LAFARGUE
YAPMA CENNETLER / CHARLES BAUDELAIRE

telos inceleme / bilim

ETİK VE ESTETİK DEĞERLER / NECLA ARAT
DÜNYA'NIN EN GÜZEL ÖYKÜSÜ / REEVES-DE ROSNAY-COPPENS
GORKİ / HENRI TROYAT
İRLANDA TİYATROSUNDA GERÇEKÇİLİK / CEVAT ÇAPAN
KADIN DÜŞMANI SÖZLÜK / AGNÉS MICHAUX
TANIKLARDA SOKRATES / SİNAN ÖZBEK
TÜRKİYE'NİN ÖNÜNDE ÜÇ MODEL / SİNA AKŞİN

telos şiir

ADRESİM AYNALAR / HULKİ AKTUNÇ
AĞITLAR VE ÖVGÜLER / AHMET OKTAY
DÖRT KİTAP / BEHRUZ KİA
KÜS / ENGİN TURGUT
ODA MÜZİĞİ / TUĞRUL TANYOL
SİF VE GULA / GÜLSELİ İNAL
SİYAH EŞYA / TURGAY KANTÜRK
ZAMAN HARİTASI / ADNAN ÖZER

köşesindeki yazılarının, yurtdışındaki gazete ve dergilerde de düzenli olarak yer almasıyla, tüm dünyadaki Ermeni okurların ilgi odağı haline gelen Haddeciyan, 1986'da ABD'de Vahan Tekeyan Kültür Merkezi bünyesinde kurulan Rita ve Vartkes Balyan Basın Ödülü'nün de ilk sahibi oldu.

Yapıtları, *Bir Yaşamdan Üç Pazar* (oyun, 1959); *Hagop Baronyan'la Beraber* (inceleme, 1965); *Bir Pazar Gününün Yorumu* (oyun, 1973); *Kazanç* (oyun, 1976); *İnsanların Yüceliği ve Zavallılığı* (öyküler, 1979); *Tavan* (roman, 1983); *Anı Defteri* (makaleler, 12 kitaplık dizi); *Sonbaharın Son Gecesi* (13. *Anı Defteri*); *Ermenice Atasözlerinden Esinlenmeler* (26. *Anı Defteri*); *Patrik Şınork Kalutsyan* (biyografi, 1987); *Patrik Şnork Kalutsyan'ı Anımsarken* (anılar, 1990) olan Haddeciyan, Ermeniceye yaptığı çevirilerle de tanınıyor.

"Çok şükür, ağzından kaçırdığın sözcüğün beni öldürdüğünü kavrayacak kadar olgun değilsin; senin amacın salt yeni öğrendiğin birkaç İngilizce kelimeyi masum samimiyetinle bana bildirmekti. Good morning, Rupik. Annen haklı, bir gün bu kelimeleri gerçekten çok kullanacaksın. Birkaç ay, birkaç yıl sonra bambaşka bir dünyaya ait olacaksın. O büyük kentte, Anadolu kökenli babamdan farklılaştığım kadar değişik bir çizgi edineceksin. 'Bitti' demiştim Verjin'e babam öldüğünde. Verjin neyi ima ettiğimi anlamamıştı. Belirtmek istediğim, babamın ciğerlerini dolduran farklı havaydı. Babamın ölümüyle, Anadolu'yla aramızdaki son bağlantı da kopmuş, köyde yanan son lamba sönmüştü. Babamın dünyasından büyük ölçüde farklı bu kentte ise yeni ufuklara giden sevdiklerim tarafından terk ediliyorum. Yaşlı ve felçli babalarının öldüğünü orada öğrenecekler bir gün. Satenik'in yaşlı gözleri buzlanmış camda takılıp kalırken, Rupik 'Ne oldu mummy? Ne oldu daddy?' diye soracak. Satenik yanıtlayacak. 'Bitti Rupik, bitti.' Rupik sona erenin büyükbabasının değerli yaşamı olduğunu sanacak. Oysa Satenik, hüzünlü bakışlarıyla başka şeyler ima edecek. Yüzyıllar önce Doğu'da yanan lamba bir hastane odasında sönerken, son iz de silinip gidecek böylece..."

Bir 4 Ocak günü, kızı ve torununa Noel hediyesi almak üzere dükkânından çıkar anlatıcı/kahraman. Kim bilir kimin yere attığı muz kabuğuna basarak kayar: Felç. Bir hastane odasında, kımıldayamadan sırtüstü yatmak ve hayatı tavanın oluşturduğu "ekran"da, yatak komşusu hastalarda, ziyaretçi sohbetlerinde izlemek durumundadır artık...

Roman

ISBN 975-545-090-4

telos